

T.C
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİM VE SPOR ANABİLİM DALI

**ZORUNLU GÖÇMEN GRUPLARIN
TOPLUMSAL VE SPOR AKTİVİTELERİNDE
SOSYAL UYUM VE ÇOK KÜLTÜRLÜLÜK ALGISI:
SAMSUN İLİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Betül TOZLU

**Samsun
Aralık-2019**

T.C
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİM VE SPOR ANABİLİM DALI

**ZORUNLU GÖÇMEN GRUPLARIN
TOPLUMSAL VE SPOR AKTİVİTELERİNDE
SOSYAL UYUM VE ÇOK KÜLTÜRLÜLÜK ALGISI:
SAMSUN İLİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Betül TOZLU

**Danışman
Prof. Dr. Soner ÇANKAYA**

**Samsun
Aralık-2019**

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Betül TOZLU tarafından Prof. Dr. Soner ÇANKAYA Danışmanlığında hazırlanan Zorunlu Göçmen Grupların Toplumsal ve Spor Aktivitelerinde Sosyal Uyum ve Çok Kültürlülük Algısı: Samsun İli Örneği başlıklı bu çalışma jürimiz tarafından 27/12/2019 Tarihinde yapılan sınav ile Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. Soner ÇANKAYA (Ondokuz Mayıs Üniversitesi)

Üye: Doç. Dr. Özgür BOSTANCI (Ondokuz Mayıs Üniversitesi)

Üye: Doç. Dr. Alparslan İNCE (Ordu Üniversitesi)

ONAY

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen ve yukarıda adları yazılı jüri üyeleri tarafından uygun görülmüştür.

.... / /2019

Prof. Dr. Ahmet UZUN
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdür

TEŞEKKÜR

Çalışmamın danışmanlığını yürüten Prof. Dr. Soner ÇANKAYA'ya şahsıma verdiği güven, sağlık ve sosyal bilimler alanında sahip olduğu bilgi birikimi ve deneyimlerini, çalışmam sürecince benimle paylaşması bu çalışmanın sorunsuz bir şekilde sürdürülmesinde ki katkı ve destekleri, zaman zaman karşılaşılan problemlerin çözümünde ki rehberliği, olaylara ve sonuçlara değişik açıdan bakabilmeyi, sorgulamayı, ilişkilendirmeyi, analiz ve sentezlere ulaşabilmemde gösterdiği çabalardan dolayı müteşekkirim.

Yüksek Lisans dönemimde bana her konuda desteğini esirgemeyen Doç. Dr. Özgür BOSTANCI' ya teşekkür borçluyum.

Çalışmada önemli rol oynayan masa tenisi sporunun mültecilere öğretimi için görevlendirilen antrenör desteğini bize sağlayan Dr. Öğr. Gör. Vedat ERİM'e ve antrenör arkadaşlara teşekkür ediyorum.

Araştırmanın Mülteciler üzerine odaklanması, çalışmada ölçeklerin İngilizce ve Arapça metinlerin hazırlanması, araştırmanın sağlıklı ilerlemesi açısından önemli bir husustu, bu aşamada desteklerini esirgemeyen Öğr. Gör. Aydan ERMİŞ ve Dr. Öğr. Üyesi Cemal SANDIKÇI hocalarıma minnettarım.

Çalışmanın resmi işlerinin yürütülmesinde benden desteklerini esirgemeyen Samsun Valiliği İl Göç İdaresi Göç Uzman Yardımcısı Onur ERDEM'e, Samsun İl Milli Eğitim Müdürlüğü Öğretmen Selma BAHADIR'a teşekkür ediyorum.

Çalışma kapsamında araştırmalarda bulunduğumuz İl Milli Eğitim Müdürlüğüne Bağlı Okullarda ki okul müdür ve yardımcılara, desteklerini esirgemeyen öğretmenlerimize minnettarım.

Uzun bir sürece yayılan ve çalışmam boyunca desteklerini benden esirgemeyen canım babam Özdemir TOZLU 'ya ve annem Rüya TOZLU 'ya, bütün aileme, arkadaşlarıma da teşekkür ediyorum.

ÖZET

ZORUNLU GÖÇMEN GRUPLARIN TOPLUMAL VE SPOR AKTİVİTELERİNDE SOSYAL UYUM VE ÇOK KÜLTÜRLÜLÜK ALGISI: SAMSUN İLİ ÖRNEĞİ

Amaç: Bu çalışmada, bir sportif faaliyete katılan ve katılmayan zorunlu göçmen grupların sosyal uyum ile çok kültürlülük algılarının göç ve spor sosyolojisi bağlamında incelenmesi amaçlanmıştır.

Materyal ve Metot: Çalışma Şubat 2019- Haziran 2019 tarihleri arasında, İl Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı okullarda ve Samsun ilinde ikamet eden, 12 – 25 yaş arası 248 gönüllü mülteci üzerinde yürütülmüştür. Veri toplama aracı olarak; Demografik Form, Çok kültürlülük Algı (ÇAO) ve Sosyal Uyum Ölçeği (SUKDO) kullanılmıştır. Veriler tekrarlanan ölçümlü varyans analizi ve Pearson korelasyon katsayısı ile değerlendirilmiştir.

Bulgular: Sportif faaliyet öncesi deney grubundaki katılımcılara uygulanan ÇAO ve SUKDÖ toplam puanları arasında zayıf pozitif bir ilişki ($r=0,216$; $P<0,001$) belirlenirken; sportif faaliyet sonrasında ise orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r=0,563$; $P<0,001$). SUKDO açısından deney grubunda kritik kategorisinde yer alan 49 kişiden 26'sının, sorun kategorisinde ise 5 kişiden 3'ünün normalleşme kategorisine geçtiği, kontrol grubunda ise normal kategoride yer alan 84 kişiden 15'nin kritik durum kategorisine geçtiği tespit edildi. ÇAO deney grubunda düşük kategoride yer alan 23 kişiden 5'inin, orta durumda yer alan 105 kişiden 12'sinin yüksek kategoriye geçtiği, kontrol grubunda ise başlangıçta düşük kategorisinde yer alan kişi sayısının ($n=9$), 12 hafta sonunda arttığı ($n=12$) belirlenmiştir.

Sonuç: Zorunlu göçmen grupların sportif faaliyetlere katılımının sağlanması, onların sosyal uyum ve çok kültürlülük algı düzeyleri üzerine olumlu katkı sağlayacaktır. Dolayısıyla, çok kültürlü toplumlara mültecilerin sosyal uyum sürecinde sportif aktivitelerin katkı sağlaması beklenir.

Anahtar Kelimeler: Çok kültürlülük, Göç, Sosyal Uyum, Spor Sosyolojisi

**Betül TOZLU, Yüksek Lisans Tezi
Ondokuz Mayıs Üniversitesi- Samsun, Aralık - 2019**

ABSTRACT

SOCIAL ADAPTATION AND MULTICULTURALISM PERCEPTION OF FORCED MIGRATION GROUPS IN SOCIAL AND SPORTING ACTIVITIES: SAMSUN PROVINCE SAMPLE

Aim: The aim of this study is to examine the social adaptation and multiculturalism perceptions of forced migration groups who participate in and those who do not participate in a sport activity within the context of migration and sport sociology.

Material and Method: The study was conducted on 248 volunteer refugees aged between 12 and 25 years in schools affiliated to Provincial Directorate of National Education and refugees residing in Samsun between February 2019 and June 2019. Demographic Form, Multicultural Perception (MPS) and Social Adaptation Self-evaluation Scale (SASS) were used as data collection tool. The data were analyzed with repeated measures ANOVA and Pearson correlation coefficient.

Results: While a weak positive correlation was found between total scores of MPS and SASS applied to participants in the experimental group before sport activity ($r=0,216$; $p<0,001$), a moderate positive correlation was found in post-sport activity scores ($r=0,563$; $P<0,001$). In terms of SASS, it was found that in the experimental group, 26 of the 49 participants in the critical category and 3 of the 5 participants in the problem category passed to normalization category; while in the control group 15 of the 84 participants in the normal category passed to critical state category. In MPS experimental group, it was found that 5 of the 23 participants in the low category and 12 of the 105 participants in the moderate category passed to high category; while in the control group it was found that the number of people in the low category at the beginning ($n=9$) increased at the end of 12 weeks ($n=12$).

Conclusion: Participation of forced migration groups to sport activities will cause positive contributions on their social adaptation and multiculturalism perception levels. Therefore, it is expected that in multicultural societies, sportive activities will contribute to the social adaptation process of refugees.

Keywords: Multiculturalism, Migration, Social Adaptation, Sports Sociology

**Betül TOZLU, Master Thesis
Ondokuz Mayıs University- Samsun, December- 2019**

SİMGELER VE KISALTMALAR

BM: Birleşmiş Milletler (UN)

BMMYK: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR)

C: Cinsiyet

Ç: Çocuk Durumu

ÇAÖ: Çok kültürlülük Algı Ölçeği

ÇD: Çalışma Durumu

ED: Eğitim Durumu

G: Araştırma Grubu

GD: Gelir Durumu

GİGM: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü

HKE: Kişilik Envanteri

ILO: Uluslararası Çalışma Örgütü

IOM: Uluslararası Göç Örgütü

ISSA: Uluslararası Spor Sosyolojisi Birliği

MD: Medeni Durum

MPS: Multicultural Perception Scale

SASS: Social Adaptation Self-Evaluation Scale

STK: Sivil Toplum Kuruluşu

SUKDO: Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeği

SY: Spor Yapma Durumu

TUİK: Türkiye İstatistik Kurumu

YUKK: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

İÇİNDEKİLER

ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
1. GİRİŞ	1
2. GENEL BİLGİLER.....	12
2.1 Bir Bilim Dalı Olarak Sosyoloji.....	12
2.2 Göç Olgusu.....	17
2.2.1 Göçmen Kimdir?	18
2.2.2. Göçün Nedenleri ve Çeşitleri	24
2.3 Spor Sosyolojisi	29
2.3.1. Toplumsal Bir Kurum Olarak Spor	30
2.4 Sosyolojik Teoriler Işığında Spora Yaklaşımlar	37
2.4.1. Teori	37
2.4.2 Klasik Sosyoloji Teorisyenleri	39
2.5 Sporun Sosyolojik Kuramlar Çerçevesinde Ele Alınması	54
2.6 Sosyal Uyum	58
2.7 Çokkültürlülüğü Toplumsallaşma ve Spor Olgusunda Tanımlamak	60
2.8 Samsunda Göçmen Krizi: Değişen Sosyo-Ekonomik Yapı.....	63
2.9. Araştırmaya Genel Bakış	74
2.10. Araştırmanın Literatürdeki Amacı ve Önemi	74
3. MATERYAL VE METOT.....	80
3.1. Araştırmanın Türü.....	80
3.2. Araştırmanın Yapılacağı Yer ve Zaman	80
3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	80
3.4. Araştırmaya Alınma ve Dışlanma Kriterleri	81
3.5. Verilerin Toplanması	81
3.6. Veri Toplama Araçları	82
3.6.1. Kişisel Veri Toplama Formu	82
3.6.2. Çokkültürlülük Algı Ölçeği.....	82

3.6.3. Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeği (SUKDÖ)	84
3.7. Araştırmanın Etik Boyutu	85
3.8. Verilerin İstatiksel Analizi	86
4.BULGULAR.....	88
4.1 Çok kültürlülük Algı ve Sosyal Uyum Ölçeklerinin Demografik Özelliklerine Göre Farklılıkları.....	90
4.2 Çok kültürlülük Algı ve Sosyal Uyum Ölçeklerinin Kontrol Grubu Açısından Demografik Farklılıkları	95
4.3 Çok kültürlülük Algı ve Sosyal Uyum Ölçeklerinin Deney Grubu Açısından Demografik Farklılıkları	98
5. TARTIŞMA.....	102
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	114
KAYNAKLAR	129
ÖZ GEÇMİŞ	145

1. GİRİŞ

Dünyanın tek rasyonel varlığı olan insan, yaşamak için kendisini ifade edebileceği topluluklar içerisinde yer bulmak ister, sosyal bir varlık olmasının doğurduğu bu sebep; Toplulukların birlik ve beraberlik içerisinde yaşamasını zorunlu kılmıştır. Bu birlik ve beraberlik ile savunmasız olan birey kendisini güvende hissetmektedir. Bir arada yaşamayı sürdüren insanların oluşturdukları bu topluluklar beraberinde toplum bilimi olan sosyolojinin ana konusunu oluşturmuşlardır. Sosyolojiyi; “toplumu, toplumun oluşturduğu grupları, toplumsal ilişkileri ve kurumları dizgeli olarak inceleyen toplum bilimi” (Bozkurt, 2013) olarak tanımlanmaktadır. Sosyolojinin ana konusu olan ve insanların oluşturduğu toplum ve toplulukların özellikleri arasında beklide en önemli husus toplumların ortak bir coğrafyayı paylaşıyor olmasıdır. Toplum; aynı coğrafya üzerinde yaşayan, kültürel bağlarla bağlı, farklılaşmış gruplardan oluşan, ortak hedefleri olan insan gruplarıdır. Toplumsal bir varyet olan insanın, doğumdan ölüme kadar yaptığı her şey başkalarıyla. Kendimize sürekli olarak gruplar içerisinde yer bulmak ve bu gruplara kabul edilmek, duygularımızı, düşüncelerimizi, hatta kimliğimizi, kültürümüzü aktarmak isteriz. Davranışlarımızın hepsi insanın varoluş ihtiyacından doğan “ben kimim?” sorusuna cevap aramaktan geçer. Ortak bir kültürü ve topluluğu oluşturan insanlar zorunlu olarak yaşadıkları coğrafyayı, beraberinde bireysel ve sosyal hayatlarını paylaştıkları ülkelerinden ayrılıp farklı bir ülkede hayatlarını sürdürmek zorunda kalabilmektedirler.

Sosyolojinin alt dalı olan ve araştırmamızın konularından biri olan “göç” olgusu ile karşılaşmaktayız. Beşeriyet tarihine dek eski olan göç durumlarına sebep olan sosyal hareketlilik ve beraberinde doğurduğu “sosyal uyum ve çok kültürlülük” algısı toplu olarak hayatlarını sürdürmek zorunda kalan farklı toplumların ihtiyaçlarına cevap arayacak nitelikte olması gerekecektir. Birçok göç tanımı bulunmakla beraber en genel olarak göç; toplulukların ve bireylerin sosyal, ekonomik, siyasal veya doğal afetlerden dolayı coğrafi olarak yer ve mekân değiştirmesi şeklinde tanımlanabilir (Adıgüzel, 2018). Bu araştırma çerçevesinde üzerinde durulacak olan göç olgusu “zorlama ile yapılan (Forced) göçlerdir”.

Nisan 2011’de yaşanan Suriye’deki iç savaş sonucunda, 8 yılı aşan süre içerisinde, ülkemize akın eden 1 milyon 650 binin üzerindeki göçmen grubun (Erdoğan, 2018), yaşadığı coğrafya da ben kimim? sorularına cevap arayan ve bir gruba dâhil olan bireylerin, başka bir coğrafyaya, bilinmeyene doğru sürüklenirken beraberinde dillerini, dinlerini, ırklarını, kültürlerini ve en önemlisi hayallerini de götürürken artık biz kimiz? sorusuna cevap arayan yeni karşılaştıkları ve aşına olmadıkları toplumda kendilerine bir yer bulma, toplumsal kabul ve uyum sürecinin içerisinde bulmuşlardır kendilerini. Suriyeli iken, Suriyeli mülteciye dönüşen bu toplumsal hareketlilik içerisinde kazanılan yeni kimlik “Suriyeli mülteci” olmuştur. Mülteci; dili, ırkı, dinsel tabiiyeti, belli bir sosyal gruba dahil oluşu veya siyasi görüş ve düşüncelerinden dolayı haksızlığa ve zorunlu bir dayatmaya uğrayacağından doğru sebeplerle endişe ettiği için yurttaşı olduğu memleketin dışında bulunan ve bu memleketinin onu korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle onu korumasından yaralanmak istemeyen yabancı yahut bu tür vakalar sonucu önceden yaşadığı, ikamet ettiği memleketinin dışında bulunan, oraya dönemeyen yahut söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen kişidir (Adıgüzel, 2018).

Geçici koruma statüsünde bulunan mülteciler, yaşadıkları toplumsal hareketlilik ile toplumda yer edinme, kabul görme gibi zorluklar yaşamaya başlarken diğer yandan kendi kültürlerini kaybetme ve gelecek kuşakların “kayıp kuşak” yok olması kaygısına düşmüşlerdir. Derin yaralar almış olan bir toplum hayatta kalmak ve kayıp kuşaklarını korumak adına, ortak yaşam içerisinde, yerel halk ile iletişim ve etkileşim halinde olmak durumundadır.

Her iki kültürün dillerinin, kültürlerinin farklı oldukları göz önüne alındığında sorunlar her iki toplum açısından azımsanamayacak kadar ciddi boyuttadır. Toplumlari bir araya getiren değerlere bakıldığında; ortak çıkar ve amaçlar, din, dil, kültür ve ortak değerler olduğu görülmektedir. Eski dönemlerden beri değişik kültürleri yahut toplumlari bir araya toplayan, birleştiren, bütünleştiren en kuvvetli bağlardan birinin de spor olduğunu görmekteyiz.

“Spor sosyolojisi, sporu toplumsal ve grupların oluşturduğu bir olay olarak kabul ederek, sporla ilişkisi bulunan sosyal ve kültürel yapı, doku, kurum ve gruplar

üzerine odaklanan”, sosyolojinin bir alt dalıdır (Dever, 2015). Spor sosyolojisi alanı üzerine hazırlanan bu tez çalışması ile bir toplumsal değişim süreci yaşayan mültecilerin “sosyal uyum ve çok kültürlülük algılarında”, “sporun” sosyal ilişkilerin temelini oluşturan farklı toplumlarda uyumun sağlanmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Yapılan ön çalışmalar neticesinde sıkça sorduğumuz sorulardan bir tanesi çok kültürlü toplumları bir araya nasıl getiririz ve bir diğeri de bir arada yaşamalarına olanak sağlayacak uyumu nasıl yakalayabileceğimiz hususlarıydı.

Diğer önemli sorularımızdan bir tanesi de “kayıp kuşak” olarak tanımladıkları, iç savaş sonucu derin travmalara maruz kalmış çocuklarının kendi akranlarına uyum sağlamaları ve yaşadıkları travmaların izlerini en aza nasıl indirebileceğimiz hususlarıydı. Sosyal uyum hayatta kalmak ve sosyal ilişkilerin devamı için önemli bir kavramdır. Bir gruba dâhil olan bireyin kendini o gruba kabul ettirme sürecinde en önemli etken kuşkusuz ki iletişimden geçer fakat mülteciler, gruplara dahil olmaya çalıştıklarında karşılaşılan en önemli sorunlardan biri dil problemiydi, yapılan araştırma ile “sporun dilinin olmadığı, birleştirici ve bütünleştirici gücünün etkisiyle bir gruba (arkadaş, iş, komşu vb.) dahil olmaya çalışan birey, kendisini tanıtmaya imkânı bulmuş ve sosyal uyumu yakalamış olacaktır. Sosyal uyum ve sporun, toplumsal uyum üzerinde ki tesirini bazı kriterler ile anlamak mümkündür.

Bu kriterleri aşağıda belirtildiği şekliyle açıklamak mümkündür.

Farklı Gruplara Uyum Sağlama: Farklı gruplara pozitif bir biçimde davranan onlarla sosyal ilişkiler kuran, arkadaş ve sosyal gruplarına olduğu kadar yetişkinlere de uyum gösteren birey, sosyal açıdan ahenkli bir fert olarak kabul edilir.

Toplumsal Davranışlar: Toplumca istenen tutum ve davranışları başka insanlara yönelten, sosyal yaşama bu tavırlarla katılan bireylerdir, sosyal açıdan uyumlu sayılabilmektedirler.

Kişisel Doyma: Sosyal çevresinden aldığı rolle, kurduğu ilişkiden yeterince haz sağlayan birey, sosyal bakımdan uyumlu sayılır (Kılıçgil, 1998).

Toplumsallaşmanın birtakım özelliklerinden veya işlevlerinden söz etmemiz mümkündür. Toplumsallaşma, öncelikle kişilere toplumun kabul ettiği temel davranış ve biçimlerini öğretmektedir. Toplumsallaşma süreciyle, kişilere, bir arada yaşamının

getirdiği roller öğretilir. Toplumsallaşma süreci içinde kişi, kişiliğini kazanmaktadır (Güven, 1999). Toplumsallaşma sürecinde bu hususlar göz önüne alındığında spor sosyal uyum ve çok kültürlülük algısında bireye yardımcı olan faktörler arasındadır. Sporun, en önemli etkilerden bir tanesi de farklı toplumları birbirlerine yaklaştırmasıdır.

Spor, birbirine düşman olan iki ülkeyi bünyesinde birleştirmeyi ve barıştırmayı başaran tek toplumsal kurumdur. Bu davranışa en güzel örnek; (Kıvanç, 1991),”Birleşmiş milletler komitesi gece gündüz demeyip, saatlerce toplanıp çözüm arayıp, neler meydana getirdiğini dünyaya anlatamazken, o ufacık masa tenisi topu iki düşman Kore’yi bir araya getirmeyi başarmış ve masanın üzerinde ki o ufacık top gidip geldikçe, düşman olan iki Kore arasında, arkadaşlık, sevgi bağı oluşmuş...” Spor protokollerinde önüne geçerek, senelerdir hiçbir gücün gerçekleştirmedini gerçekleştirmiş, kendi sevgi ve hoşgörü hudutları içerisinde, iki düşman topluluğu bir an da birleştirmiştir (Dever, 2015).

Toplumları birleştirme ve bütünleştirme etkisi olan spor sosyolojisinin bir başka boyutu da karşımıza spor – birey olarak çıkmaktadır. Kendi ülkesinde bir spor faaliyetinde bulunan, amatör, profesyonel, elit vb. birçok sporcu göç ile birlikte hayallerini, yeteneklerini ve belki de geleceklerini geri de bırakarak ülkelerini terk etmek durumunda kalmıştır. Ülkemize sığınan geçici koruma statüsünde bulunan mülteci çocuk ve gençlerin, spor yapan ve yapmayan sporcuların tespiti araştırmamızın diğer bir önemli konusunu oluşturmaktadır. Alan araştırmalarına kattığımız mültecilerin kendi toplumlarında ki sürdürdükleri sporları, ilgi ve yetenekleri tespiti hem de gelecekteki uluslararası müsabakalara sporcu kazandırmak, ruhsal ve fiziki açıdan sağlıklı bireylerin yetişmesi açısından önemlilik arz etmektedir. “Spor; bireyin, dolayısıyla bireylerin oluşturduğu toplumun, bedeni, fiziki ve ruhi bakımından sağlamlaştırmak, dengeli bir vücuduna sahip olmak, bütün toplumun dönemin ihtiyaçlarının yerine getirebilmesi için yapılır. Sağlıklı ve kanunlara saygılı fertlerin bulunması, toplumun birliğini ve iyi bir şekilde sürdürülmesini sağlar” (DPTeşkilatı Raporu, 1979). Spor ve Toplumsallaşma arasında ki bağlara bakıldığında: Spor; istikrarlı kişiliğin gelişmesini görev edinir. Kurallara yaraşır olarak davranma ve harekette bulunma alışkanlığı kazandırdığı amacıyla insanların dikkatini artırır.

Kaidelere, geleneklere, göreneklere ve kanunlara saygılı davranmayı öğretir. Özgürlük kavramının yerleşmesinde sporun mühim bir görevi vardır. Eşitlik düşüncesinin gelişmesine, farklı kişilerin haklarına saygı göstermeye, sistemli çalışmaya, düzenli hareket etmeye, ilgili olmaya, planlama ve kıymetlendirme yetisi kazanmaya hizmet ederek insanların sosyal yaşama tesirli, rasyonel ve istikrarlı bir şekilde uyum sağlamasına yarar (Doğan, 2004). Kavramlara baktığımızda diyebiliriz ki spor, toplumsallaşma sürecinde zorunlu göçmen grupların karşılaşacağı olumsuz durumları en aza indirebilecek temel faktörlerden biridir.

Spor ve göç karşılıklı olarak birbirlerini destekleyen iki önemli toplumsal olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Spor ve göç alanında meydana gelen gelişmeler farklı sonuçlara yol açmaktadır. Göç hareketleri yaşam standardı, coğrafi koşulları, eğitim, sağlık vb. durumların iyi olduğu yerleşim yerlerine doğru gerçekleşmekteyken bir müddet sonra göçe maruz kalan bölgedeki toplumda çeşitli sorunlar meydana gelmektedir. Sportif faaliyetlere katılımın artmasıyla beraber sosyo – kültürel kalkınmayı geliştireceğinden göç ile neden olan sosyal uyum, çok kültürlülük algısı, kaygı, davranış ve tutumlar vb. gibi gerekçeler kendiliğinden ortadan kalkacak ya da en aza indirgenmesi önemli bir husustur. Bu anlamda spor, göçün olumsuz etkilerini yok edecek potansiyele sahiptir.

Ülkemizde göç ve spor kongreleri düzenlenmiş olsa da içerik olarak spor sosyolojisi bağlamında, sporun göçmen bireyler üzerine, toplumsallaşma süreci etkilerine yer verilmediği tez araştırmasının üzerinde durduğu bir başka konudur. Türkiye’de en fazla göç alan yurtlar arasında yer alan Samsun’da, göçmenlerin sosyal uyum ve toplumsal kabul sürecinde sportif faaliyetlerinin etkinliği ile ilgili literatür eksikliği olduğu göz ardı edilemez bir gerçektir. Araştırılan tez konusu, Samsun’da ikamet eden mültecilerin sportif faaliyetlere katılıp katılmama durumlarının tespiti ve katılımcıların toplumsal kabul bağlamında sosyal uyum ve çok kültürlülük algılarının ele alındığı göç sosyoloji ve spor sosyolojisi kuramlarına odaklanmaktadır. Tez araştırma sahası olarak Samsun şehrinin seçilmesinin en önemli nedeni; Karadeniz Bölgesi’ndeki coğrafi konumuna bağlı olarak turizmden ulaşım, eğitimden sağlığa, ticaretten tarıma gibi birçok sosyo – ekonomik ve kültürel göstergelerden dolayı

Ülkemizde son yıllarda gç alan illerin başında yer alması ve mültecilerin spor faaliyetleri ile ilgili çalışmaların yetersizliğidir. Nisan 2011 yılında Suriye'deki iç savaşın ortaya çıkmasına bağlı olarak, ülkemize ve dolayısı ile Samsun iline olan mülteci akımının başlaması ve sonrasında toplumsal kabul, sosyal uyum sürecinin yaşanmasında ki zorluklar yetkililer ve karar vericiler açısından dikkatle takip edilmektedir. Bu süreçteki yaşanan gelişmeler göçmenlerle ilgili sosyo-ekonomik açıdan hızlı bir değişimi başlatmıştır. Tez konusunun kapsadığı Nisan 2011 sonrası tarihsel sürecin ve yaşanılan karışıklıkların devam ediyor olması, Türkiye'de gç sosyoloji ve buna bağlı olarak mültecilerin sportif faaliyetlerine katılımlarının sosyal uyum ve çok kültürlülük algılarını ne yönde etkilediğini inceleyen geniş kapsamlı alan çalışmalarının başlamasına zemin oluşturmaktadır.

Gerçekleştirilen tez konusu, zorunlu göçmen grupların yaşadıkları toplumsal kabul, sosyal uyum ve çok kültürlülük algılarında spor faaliyetlerinin işlevselliğine odaklanmıştır. Bu konu çerçevesinde araştırmanın kapsamı, zorunlu göçmen grupların demografik özelliklerinin (yaş, cinsiyet, eğitim durumu, spor faaliyetlerine katılımları, branşları, spor yapma süreleri gibi durumları) toplumsal ve bireysel özelliklerinin (sosyal uyum, sosyal işlevsellik, depresyon, çok kültürlülük, tarihsel davranış kalıpları, davranışlar, normlar, sosyal değerler, iletişim Şekilleri, dil, inançlar ve etkileşim biçimleri) tespit edilmesi oluşturmaktadır.

Tez konusu 8 yıllık bir süreci kapsadığından alandaki değişime yön veren önemli gelişmeler çerçevesinde ele alınmıştır. Samsun'da mülteciler mevzusu günlük yaşamın bir parçası haline gelmiştir. Yapılan alan araştırmaları ve çalışmalar ışığında mültecilere toplumsal kabul düzeyinde ki önemli tabloya rağmen kayđı yaratacak olaylarda gözlemlenmiştir. Mültecilerin karıştığı bir olay, giriştikleri bir çalışma hayatı, sosyal olanaklardan yararlanmaları ile ilişkili olarak "mülteciler gitsin" türü protestolarla karşılaşılmıştır. Toplumsal kabul ve uyum süreci iyi yönetilmezse bazı grupların "yabancı düşmanlığı yayma, saldırılara ynelebilme ihtimalleri yüksektir ve ciddiye alınmalıdır. Samsun halkının bugüne kadar olan tutumu insani bir kazanımdır. Ancak bu durum giderek tktmeye başlanmaktadır. Gerçekleştirilen araştırma çerçevesinde Nisan 2011'den Samsun rneklemine uygun olarak 248 kişi ile

gerçekleştirilen alan araştırmasında, hem Samsun'daki genel tablonun ortaya çıkmış olması hem de alanda yapılan derinlemesine anket ve gözlemlerden çıkan sonuçların test edilmesi bakımından tez konusu önem arz etmektedir.

Mültecilerin görüş ve beklentileri doğrultusunda, alan çalışması Samsun'da ikamet eden mülteciler ve ilgili dernek yöneticileri ile yapılan görüşmeleri içeren ön-araştırmada ortaya çıkan mühim hususlar ve bunlara yönelik değerlendirmeler şu şekildedir. Ülkelerinde yaşanan iç savaş ve karışıklık nedeniyle ayrılmak zorunda kalan mülteciler Samsun'da yaşamaktan memnun olduklarını ifade etmektedirler. Mültecilerde belirgin olarak gözlemlenen tedirginlik ve endişe halidir, hem bir yandan yeni bir hayat kurmanın zorluklarından hem de “kayıp kuşak” olarak gördükleri çocuklarının gelecekleridir. Mülteciler çalışma hakkını çok fazla önemsemektedirler. Samsun'a sığınan mültecilerin etnik, dinsel ve mezhepsel çeşitliliğinin artmış ve demografik bilgilerinin değişmiş olduğu gözlemlenmiştir. Mülteciler misafirlik kavramının anlamını yitirdiğini vurgulamaktadırlar. “Ucuz işgücü” ve “emek sömürüsü” mültecilerin karşılaştıkları bir başka sorun olarak gözlemlenmiştir. Öncelikli sorunların başında çocuklarının eğitimleri gelmektedir. Sosyal-psikolojik alandaki yetersizlikler sağlıksız nesillere işaret etmektedir. Mülteci çocuk ve gençlerin yaşadıkları iç savaş travmalarını hafifletici ve onları rehabilite edici spor aktivitelerine yönlendirilerek hem sosyal hem de psiko-motor gelişimlerine destek sağlanabileceği tez konusunun ve alan araştırmalarının ortaya koyduğu, gözlemlenen en önemli hususlar arasında bulunmaktadır.

Araştırmanın üzerinde durduğu temel kavramlar çerçevesinde, Sosyoloji, bireyin toplum yaşamının, toplumsal grupları ile toplumlarının bilimsel incelenmesidir (Giddens, 2013). Sosyoloji; toplumsal antropoloji ile birlikte, toplumun belli bir yanını değil de toplumsal hayatı bir bütün olarak ele almak isteyen; toplumu oluşturan sosyal gruplar ve kurumlar arasındaki dokusal ilişkileri incelemeye kalkışan ilk bilim dalıdır (Bottomore, 2015). Göç; insanların, toplumsal, iktisadi, politik yahut doğal sebeplerden dolayı coğrafik olarak yer değiştirmesi şeklinde tarif edilebilmektedir (Adıgüzel, 2018). Göçmen, maddi ve toplumsal şartlarını iyileştirmek, kendileri ve aileleriyle ilgili

beklentilerini geliştirmek amacıyla farklı bir ülkeye veya bölgeye akın eden kişiler ve aile bireyleridir.

Mülteci; ırkı, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal gruba ilgili ligi veya siyasi fikirlerinden dolayı zulme uğrayacağından yerinde sebeplerle korktuğu için yurttaşı olduğu memleketin dışında bulunan ve bu memleketinin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu önceden yasadışı ikamet ülkesinden başka bir yerde bulunan, oraya dönemeyen yahut söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen kişidir (Adıgüzel, 2018).Zorlama ile Yapılan (Forced) Gçler; Petersan, bu gç tipinde sosyal durumun yarattığı baskıyı kullanır ve bu gç tipini iki şekilde tanımlar. Göçe tabi tutulan topluluk gç sürecini kendisi kontrol edebiliyor birinci tipi oluştururken, Gç süreci tamamen topluluğun iradesi dışında gerçekleşmesini de ikinci tip olarak tanımlıyor. Bu tiplere örnek olarak da Nazi Almanya'sında göçe zorlanan Yahudiler, önceleri göçe özendirilmiş (birinci tip), sonrasında ise zorla hayvan taşınan vagonlara doldurularak toplama kamplarına götürülmüştür (ikinci tip) (ağlayan, 2006).

Spor Sosyolojisi; Spor ve toplum arasındaki ilişkiye dokunan, sosyolojinin bir alt dalı olarak tarif etmek mümkündür (Yetim AA., 2005). Doğan (2004), spor sosyolojisini: Spor olgusunu sosyolojik açıdan inceleyen bir bilim dalı olarak tanımlar. Spor sosyolojisi; sporu toplumsal bir olay olarak kabul edip, sporla bağlantısı bulunan toplumsal ve kültürel yapı, doku, organizasyon ve gruplar üzerine odaklanan sosyolojinin bir alt dalıdır. Spor sosyolojisi, bir yandan özel ve pratik bir alan iken, diğer bir yandan da spor ilminin incelediği teorik bir alandır (Milton, 2000). Spor; hareket ve mücadeleye dayanan, bunu gerçekleştirmek amacıyla da devamlı olarak karşılaşılan birtakım antrenmanlar dizisi olarak tanımlanmaktadır (Keten, 1974). Spor, bireyin doğal yaşam alanını insani evre durumuna getirirken elde ettiği yetenekleri geliştiren, belli kaideler altında araçlı yahut araçsız, bireysel yahut toplu olarak serbest dönem faaliyetleri kapsamı içinde yahut mesleki meşguliyet olarak yaptığı, sosyalleştirici, topluluk ile bütünleştirici, ruh ve fiziği geliştiren, yarışçı, dayanışmacı ve tarihsel bir olgudur (Erkal, 1992).

Araştırma konusu; Samsun'daki sportif faaliyetlere katılan ve katılmayan mültecilerin sosyal uyum ile çok kültürlülük algılarının spor sosyolojisi bağlamında

incelenmesini, sportif faaliyetlere katılan ve katılmayan mültecilerin bazı demografik (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, gelir durumu) özellikleri açısından sosyal uyum ve çok kültürlülük algı düzeyleri arasındaki farklılıkları ortaya koyabilecek olması, sportif faaliyetlere katılan mültecilerin ön test – son test (12 haftalık sportif faaliyet öncesi ve sonrası) farklılıklarını değerlendirerek faaliyetlere katılımın, sosyal uyum ile çok kültürlülüğü ne yönde etkilediğini belirlemesi ile zorunlu göçmen grupların içinde yaşadıkları topluma entegre olabilmelerinde spor faaliyetlerinin işlevselliğinin ortaya konulması araştırma konusunun özgün değerini oluşturmaktadır.

Yapılan literatür taraması neticesinde bu araştırma konusu toplumsal kabul ve uyum sürecinde göç sosyolojisi ve spor sosyolojisi kavramlarının bir arada kullanıldığı toplum modelinin bir parçası olarak inceleyen ilk çalışma olması konunun önemini arttırmaktadır. Konunun farklı bilim dallarınca da ele alınabilecek düzeyde olması araştırma bulgularının alanda çalışan araştırmacılara rehberlik edebileceği düşünülerek benzer çalışmalara katkı sağlayacak nitelikte olduğunu göstermektedir.

Samsun’da yaşamlarını sürdüren zorunlu göçmen grupların içinde yaşadıkları topluma uyum sağlayabilmelerinde spor faaliyetlerinin işlevselliğini ortaya koymaktır.

Bu bağlamda, araştırmada uygulanacak olan yöntem çalışmaları ile mültecilere, fiziksel şartları göz önünde bulundurularak spora katılma imkânının sunulması, toplumda çağdaş spor bilincinin oluşması ile toplumsal uyum sorunlarının çözülmesine olumlu katkılar sağlaması, sporcu mültecilere kendi ülkelerinde yaptıkları spor branşlarına devam etme hakkının tanınması, iş ve ders dışı zamanlarda geçecek olan boş zaman değerlendirmesinin spor faaliyeti ile doldurulması, Samsun’daki sportif faaliyetlere katılan ve katılmayan mültecilerin sosyal uyum ile çok kültürlülük algılarının spor sosyolojisi bağlamında incelenmesi, sportif faaliyetlere katılan ve katılmayan mültecilerin bazı demografik (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, gelir durumu) değişkenler açısından sosyal uyum ile çok kültürlülük algı düzeylerinin incelenmesi, son olarak da sportif faaliyetlere katılan mültecilerin ön test – son test (sportif faaliyet öncesi ve sonrası/12 hafta) farklılıklarını değerlendirerek faaliyetlere katılımın, sosyal uyum ile çok kültürlülüğü ne yönde etkilediğini belirlemek amaçlanmaktadır.

Araştırma, göç sosyolojisi ve spor sosyolojisi çalışmaları, sosyal uyum ve çok kültürlülük algısı konularındaki literatüre önemli katkılar yapmayı hedeflemektedir. Sosyoloji literatüründe önem kazanan “göç sosyolojisi” kavramı “spor sosyolojisi” bağlamıyla ele alınarak literatürde değinilmemiş, gelişmesi olası bir göç – spor ilişkisi kavramı olarak çalışılacaktır. Araştırmanın kuramsal çerçevesi zorunlu göçmen grupları iki eksende değerlendiriyor. İlk eksen spor faaliyetlerine katılım sağlayan ve sağlamayan mültecilerin niceliksel değerlendirmesini, ikinci eksen ise toplumsal ve spor aktivitelerinde sosyal uyum ve çok kültürlülüğün niteliksel değerlendirmesini ve gönüllü katılımcıda gerçekleştirdiği dönüşümü belirlemeyi amaçlamaktadır. Zorunlu göçmen grupların hem toplumsal kabul ve spor aktivitelerinde hem de sosyal uyum ve çok kültürlülük algı süreçlerinde Türkiye’de spor sosyolojisi literatürüne betimsel bir çalışma ile katkı sağlayacak olması araştırmanın önemini ortaya koymaktadır.

Samsun’da yaşamlarını sürdüren mültecilerin ve de bu göçü kabul eden Samsun halkının davranış, beklenti, algı, çok kültürlülük, sosyal uyum ve kaygılarının giderilmesi ya da en aza indirgenmesi; bu mültecilerin sportif faaliyetler kapsamında kendi ilgi, yetenek ve becerilerine göre sportif etkinliklere katılmalarının sağlanabilmesi için mevcut durumun tespiti ve buna bağlı olarak karar vericilere mültecilerle ilgili rehber oluşturabilecek bir araştırmanın katkıda bulunulacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın amacı doğrultusunda geliştirilen varsayımlarla Samsun’da zorunlu göçmen grupların toplumsal ve spor aktivitelerinde sosyal uyum ve çok kültürlülük algılarının belirlenmesinde tesirli olan unsurlar arasındaki bağlantılar ölçülmektedir. Bu kapsamda 15 adet hipotez geliştirilmiştir.

Araştırmada ortaya çıkan hipotezler şu şekildedir:

H1: Zorunlu göçmen grupların (katılımcıların) sosyal uyum ile çok kültürlülük seviyeleri arasında pozitif ilişki vardır.

H1: Zorunlu göçmen grupların (katılımcıların) sportif faaliyet öncesi ve sonrası sosyal uyum seviyeleri cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

H1: Zorunlu göçmen grupların (katılımcıların) sportif faaliyet öncesi ve sonrası sosyal uyum seviyeleri spor yapma durumuna göre farklılık göstermektedir.

H1: Zorunlu göçmen grupların (katılımcıların) sportif faaliyet öncesi ve sonrası sosyal uyum seviyeleri eğitim durumuna göre farklılık göstermektedir.

H1: Zorunlu göçmen grupların (katılımcıların) sportif faaliyet öncesi ve sonrası sosyal uyum seviyeleri medeni durumuna göre farklılık göstermektedir.

H1: Zorunlu göçmen grupların (katılımcıların) sportif faaliyet öncesi ve sonrası sosyal uyum seviyeleri çalışma durumuna göre farklılık göstermektedir.

H1: Zorunlu göçmen grupların (katılımcıların) sportif faaliyet öncesi ve sonrası sosyal uyum seviyeleri gelir düzeyine göre farklılık göstermektedir.

H1: Zorunlu göçmen grupların (katılımcıların) sportif faaliyet öncesi ve sonrası sosyal uyum seviyeleri çocuk sahibi olma vaziyetine göre farklılık göstermektedir.

H1: Zorunlu göçmen grupların (katılımcıların) sportif faaliyet öncesi ve sonrası çok kültürlülük algı seviyeleri cinsiyete göre farklılık göstermektedir.

H1: Zorunlu göçmen grupların (katılımcıların) sportif faaliyet öncesi ve sonrası çok kültürlülük algı seviyeleri spor yapma durumuna göre farklılık göstermektedir.

H1: Zorunlu göçmen grupların (katılımcıların) sportif faaliyet öncesi ve sonrası çok kültürlülük algı seviyeleri eğitim durumuna göre farklılık göstermektedir.

H1: Zorunlu göçmen grupların (katılımcıların) sportif faaliyet öncesi ve sonrası çok kültürlülük algı seviyeleri medeni durumuna göre farklılık göstermektedir.

H1: Zorunlu göçmen grupların (katılımcıların) sportif faaliyet öncesi ve sonrası çok kültürlülük algı seviyeleri çalışma durumuna göre farklılık göstermektedir.

H1: Zorunlu göçmen grupların (katılımcıların) sportif faaliyet öncesi ve sonrası çok kültürlülük algı seviyeleri gelir düzeyine göre farklılık göstermektedir.

H1: Zorunlu göçmen grupların (katılımcıların) sportif faaliyet öncesi ve sonrası çok kültürlülük algı seviyeleri çocuk sahibi olma vaziyetine göre farklılık göstermektedir.

2. GENEL BİLGİLER

Zorunlu göçmen grupların toplumsallaşma sürecinde sosyal uyum düzeyleri ve çok kültürlülük algılarında birtakım sorunlarla karşı karşıya kaldıkları yapılan kaynak araştırması sonucu tespit edilmiştir. Aynı zamanda zorunlu göçmen gruplar içerisindeki genç kuşakların toplumsal bir aktivite olan spor ile ilişkilerinin özellikle toplumsallaşma sürecine olan etkisi ve karşılaşmış oldukları birtakım sorunlar üzerine genç kuşağın spor ile olan ilişkisi konu edinilmiştir. Bu göçmen grupların toplumsal değişim sürecine uyum sağlaması ve karşılaşmış oldukları sorunların giderilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu sebeplerden dolayı zorunlu göçmen grupların sosyal uyum düzeylerini arttırmak ve çok kültürlülük algılarında bireye yardımcı olması bakımından sporun toplumsal aktivitelerde en etkili etkenler arasında yer aldığı düşünülmektedir. Buradan hareketle spor faaliyetlerinin sosyal uyum düzeyi ve çok kültürlülük algılarına etkisi bu tez çalışmasının önemli konuları arasındadır. Genel hatları ile bu çalışmada Samsun’da yaşayan zorunlu göçmen grupların sosyal uyum düzeyi ve çok kültürlülük algısı üzerinde sporun etkisi ve bu göçmenler arasındaki genç kuşağın spor yapma yapmadığının tespiti ve spor yapmanın bu sürece etkileri konu edinilmiştir.

2.1 Bir Bilim Dahı Olarak Sosyoloji

İnsanların doğuştan itibaren birbirlerine ihtiyaç duyması, kendini ifade edebileceği toplum içerisinde yer almak istemesi vb. hususlar insanların sosyal bir varlık olduklarının göstergesidir. Toplumsal bir varlık olan insanların bir arada yaşaması sonucu oluşan topluluklar sosyolojinin konusunu oluşturmaktadır. Sosyolojinin ortaya çıkmasında etkili olan faktörlerden bahsedecek olursak;

Avrupa’da meydana gelen iktisadi, sosyal, bilimsel gelişmelerin ve yaşanan siyasi olayların sosyolojinin akademik bir disiplin olarak kurulmasında kalıcı bir etkisi olmuştur. Sanayileşme ve modernleşmenin toplumsal yapıda meydana getirdiği radikal değişimi; daha doğrusu “kargaşayı” anlayıp yorumlama gereksinimi sosyoloji bilimine yol açmaktadır. Bu kavramda sosyoloji, “Modern Batı’nın kendine özgü ve özel krizine entelektüel bir mukabele” olarak kurulduğu ifade edilir (Kuyucuoğlu, 2015). Modern toplumların bilimi olarak bilinen sosyoloji; toplumu, toplumsal davranışı, toplumsal

yapıyı, işleyişi, değişimi ve dinamikleri inceleyen bir toplumsal bilim disiplini olarak ifade edilir (Tuna, 2012).

Çalışmanın giriş bölümünde de bahsedildiği üzere; Toplum, aynı coğrafya üzerinde yaşayan, kültürel bağlarla bağlı, farklılaşmış gruplardan oluşan, ortak hedefleri olan insan gruplarıdır diyebiliriz. Toplumların aynı coğrafyayı paylaşıyor olması sosyoloji açısından önemli noktalardan birisidir. Fakat bazı durumlarda toplumların aynı coğrafyayı paylaşıyor olması her zaman aynı kültüre sahip oldukları ve dil, din vb. unsurların aynı olduğu anlamına gelmezken bazen ortak değerlere sahip olan toplumlar yaşadıkları coğrafyayı, sosyal olarak paylaştıkları ülkelerini terk edip göç etmek zorunda kalmışlardır. Bu noktada toplumlar açısından özellikle toplumsal hareketlilik bakımından oldukça önemli bir sosyal bilim dalı olan sosyolojinin temel noktalarını inceleyecek olursak;

Sosyolojinin kuruluş aşamasından önce var olan Aydınlanmacılık”, “Pozitivizm”, “Bireycilik” ve “Toplumculuk” akımları klasik sosyolojinin temel paradigmalarının belirlenmesinde etkin bir rol oynadı. Farklı görüşler olmakla birlikte, tarihsel olarak sosyolojik çalışmaların XIII. yüzyıldan itibaren başladığı kabul edilir. Bu yüzyıldan önce toplumsal gerçeği anlama çabaları felsefi düşünce tarafından başlatıldı. Buradan hareketle sosyolojinin temelleri öncelikle felsefi olarak atıldı denilebilir. Özellikle Eflatun (M.Ö. 429-374), Aristo (M.Ö.384-322), İbn Haldun (1332-1406), Hobbes (1588-1679) ve Montesquieu (1689-1755) gibi düşünürler sosyal davranışları felsefi ve tarihsel olarak ele alan önemli düşünürler olarak ifade edilir (Kuyucuoğlu, 2015). Düşünürlerin felsefi olarak yaklaştıkları sosyal davranışlar günümüzde bilim dalı olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyolojinin bilim dalı olarak karşımıza çıkmasında özellikle kaynak taraması sonucu Avrupa’da gelişen olayların önemli rol oynadığı ifade edilebilir. Avrupa’da Rönesans hareketinden XVIII. yüzyıla kadar geçen zaman içinde doğa ve teknik bilimleri alanında büyük bir başarı sağlandı. Doğa bilimleri alanında kazanılan bu başarı, sosyal ve beşerî bilim konularının da rasyonel-ampirik temellere dayanan doğa bilim yöntemleriyle araştırılabileceği düşüncesini ortaya çıkardı. Doğa bilimlerinde elde edilen bu kazanım sosyolojinin bir bilim dalı olarak ortaya çıkarılmasında önemli katkıları olmuştur denilebilir. Bundan dolayı sosyoloji, kuruluş

aşamasında dönemin genel eğilimlerine uyarak, toplumsal olayları “metafizik” ve “teolojik” bakış açısı yerine; “rasyonel” ve “pozitif” bakış açısıyla ele almayı yeğledi. Bu tercih sosyolojinin felsefik boyutlardan sıyrılarak rasyonel-ampirik bir hal almasını sağlamıştır. Tarihi çağlardan modern zamanlara gelinceye kadar hayatın her alanında en önemli meşruiyet kaynağı olan “din ve inanç”, yeni dönemde meşrulaştırma görevini “akıl ve bilime” bırakmak zorunda kaldı (Kuyucuoğlu, 2015).

Avrupa’da meydana gelen dönemsel, toplumsal değişimler sosyal ve çevresel etkenlerin farklılaşması ile sosyolojiyi farklı bir noktaya taşımıştır. Bunun yanı sıra sosyoloji bilimini etkileyen düşünce sistemlerinin oluşmasında meydana gelen toplumsal değişimler etkili rol oynamıştır denilebilir. Aydınlanma düşüncesinin “insan merkezci” “bireyci” dünya görüşü sosyolojinin kurulmasını büyük ölçüde etkiledi. XVIII. yüzyılın ilk yarısında başlayıp 1789 Fransız İhtilali’ne kadar süren Aydınlanmacılık düşüncesinin oluşumunda Rönesans ve Reformasyon Hareketleri ve Dekartçı felsefe etkin bir rol oynadı. Başlangıçta Fransa, Almanya ve İngiltere’de ortaya çıkıp; daha sonra bütün Avrupa’da yayılan Aydınlanmacılık Düşüncesi; otorite, gelenekler ve soyluların ayrıcalıklarını eleştirerek, akıl ve bilimin önemine vurgu yaptı. Bu noktada yapılan araştırmalar sonucu aydınlanmacılık düşüncesi dönemin akıl ve bilimsellikten uzak salt kurallarını yıkmıştır denilebilir. İnsanın doğal ve toplumsal yaşamının akıl ve bilimle kemale ereceğini kabul eden dönemin aydınlanmacı yazar, felsefeci ve siyasetçileri Orta çağdan itibaren Batı toplumlarının yönetim biçimi olan feodal yönetim yerine, eşitlik ve adalet temellerine dayalı yeni bir yönetim şeklini savundular (Kuyucuoğlu, 2015).

Yeni yönetim şekli toplumsal değişim sürecini de beraberinde getirdiğinden artık toplumlar değişim süreçlerini bilim ve rasyonel düşünce şekline dönüştürmeye başlamıştır. Aydınlanmacı düşünce tarzının temelleri antik çağ filozoflarının fikirlerinden ilham alınarak oluşturulmuştur. Aydınlanmacı düşünürler, Antik Çağ filozoflarından Eflatun ve Aristo gibi toplumu, üyeleri arasında sosyal dayanışmanın gerçekleştiği “büyük bir organizma” olarak gördüler. Hâlbuki Avrupa’da Aydınlanmacılığın başlangıcında “bütüncü toplum” söyleminden önce, toplumsal gerçekliği bireylerin oluşturduğu temeline dayanan “bireycilik” ve “bireyci toplum

söylemi” öne çıkmıştı (Kuyucuoğlu, 2015). Fakat bunun yanı sıra toplumu bütüncü toplum yerine bireyci toplum anlayışını benimseyen düşünürler de bulunmaktadır.

Sosyolojinin bilimsel temellerine ilişkin birtakım görüşlerde bulunmaktadır, bunlar; Orta çağın mekanik, materyalist ve ampirik fikirleriyle tanınan İngiliz filozof Thomas Hobbes (1588-1679), bütüncü toplum düşüncesine karşı çıkararak toplumsal olayları anlamak için bireyin ve bireysel gerçekliğin önemini vurguladı. Hobbes, Leviathan1 adlı eserinde sosyal hayatı anlayabilmek için toplu yaşamdan önceki doğal yaşamın ve buna bağlı olarak bireysel hak ve özgürlüklerin önemini belirtti. Hobbes, bireysel hak ve özgürlükler doğal yaşam alanında mümkün iken toplu yaşam alanı ile birlikte bireysel hak ve özgürlüklerin kaybedildiğini ifade eder. Hobbes’e göre toplu yaşamdan önceki doğal ortamda, insan bir yandan sahiplenme ve güç elde etme duygusu içinde, diğer yandan başkalarından korkma duygusu içinde yaşıyordu. Toplu halde yaşamayı korkma ve sahiplenme duygularını engelleme isteğiyle açıklayan Hobbes, kendiliğinden meydana geldiğini kabul ettiği bireysel yaşamı, şartların zorlamasıyla oluşan toplumsal yaşamdan daha öncelikli ve önemli görmüştür (Kuyucuoğlu, 2015). Bireysel yaşam ona göre insanların daha özgür ve sahiplenme duygusunu engelleme ihtiyacı duymadan yaşamlarını sürdürdüğü bir alan olarak ifade edilir.

Ferguson’a göre ise; sivil toplum, devletin kontrolü dışında bağımsız biçimde organize olan “sivil toplum” değil, “bireylerin haklarının yasalarla güvence altına alındığı ve demokratik değerlerin geçerli olduğu “uygar toplum” demektir. Ferguson bu noktada demokratik devlet sistemine vurgu yaparken bireysel hakları da ön planda tutmaktadır. Toplumların otoriter ve uygar olmayan kabile yapısından sivil ve medeni yapıya doğru tekâmül ettiğini düşünen Ferguson sosyal evrimciliği savunmuştur. Ona göre evrimleşen toplumlar en son merhalede sosyal hayatın hukuk sistemi ve yasalarla belirlendiği sivil ve medeni toplumlar haline gelmişlerdir (Kuyucuoğlu, 2015). Sosyal evrimin gerekliliğini vurgulayan Ferguson ancak bu şekilde sivil ve medeni toplumlara erişilebileceğini ifade eder.

Fransız Aydınlanmacılığının önde gelen isimlerinden biri olan ünlü devlet kuramcısı Montesquieu (1689-1755) da toplumculuğu savunmuş ve siyasette “kuvvetler

ayrılığı” konusunu ele aldığı “ Yasaların Ruhı” adlı eserinde bireyciliğe yoğun eleştiriler yöneltmiştir. Devleti oluşturan yasama, yürütme ve yargıyı birbirinden ayırır. Devleti oluşturan unsurları tek bir elde toplamaz aynı zamanda Yasaların bireysel özelliklerin değil; tüm “toplumun ruhunu”, yani toplumun “alışkanlıklarını, ahlaki ve dini değerlerini” içeren yazılı metinler olduğunu kabul eder. Montesquieu’ye göre, yasalar toplumsal temelli olmalıdır. Çünkü devletin yasaları bireyi değil toplumu yansıtmaktadır. Aynı zamanda Montesquieu’ye göre, parlamenter sistem ve siyasi yönetim biçimleri bireysel hayatın değil; tarihsel, toplumsal ve coğrafi koşulların sonucu olarak ortaya çıkmıştır (Kuyucuoğlu, 2015). Buradan hareketle kısaca Montesquieu için önemli olan bireysellik değil toplumculuk görüşüdür.

Diğer yandan ünlü Fransız eğitim kuramcısı J.J. Rousseau (1712-1778) da insanın doğuştan getirdiği bireysel özelliklerin sonradan kazandığı toplumsal koşullardan ve eğitimden etkilendiğini savunarak toplumculuğun önemini vurgulamıştır. İnsanların kazanmış olduğu değerlerin toplumsal temellere ve eğitime dayandığını ifade eder. Toplumsal koşulları ve eğitim faktörünü göz önüne almadan bireyin doğuştan getirdiği özelliklerin anlaşılamayacağını öne süren Rousseau’ya göre, insanın gözlenebilen özellikleri, onun içinde yaşadığı toplumsal koşullardan etkilenmekte ve toplumsal kurumlar insanın kişisel özelliklerini biçimlendirip değiştirebilmektedir. Bu noktada insanlar bireysel olarak değil toplumsal olarak var olur ve değer kazanır. Rousseau, toplumsal yaşamı birey iradesinin üstünde ve bireyden daha önemli kolektif bir birliktelik olarak görmüştür (Kuyucuoğlu, 2015). Toplumsal yaşam ancak bireylerin bir araya gelmesi ile oluşturulabilir ve değer kazanır.

Bireycilik yerine toplumculuğun önemini vurgulayan diğer önemli düşünür ise Fransız felsefeci ve sosyolog aynı zamanda Pozitivizm ve sosyolojinin kurucusu kabul edilen Auguste Comte (1798-1857)’dur. Metafizik düşüncenin temelini oluşturduğu ve toplum bütünleşmesini engellediği gerekçesiyle bireyciliğe karşı çıkan Comte toplum hayatının bireyci yaklaşımla değil; toplumcu yaklaşımla açıklanıp yorumlanabileceğini kabul etmiştir. Canlı organizmayı bir bütün olarak gören Spencer gibi Comte da toplumu, “sosyolojik” ve “organik” bir bütün olarak görmüştür. Comte’a göre bu bütüncül görüş insanın bencil duygularının önüne geçerek toplumla bütünleşmesini

sağlamakta ve insanın kendisine yabancılaşmasını önlemektedir (Kuyucuoğlu, 2015). Bütüncül görüş, aynı zamanda toplumda birlik beraberlik sağlayıp toplumların bir arada yaşamasını kolaylaştırıyor denilebilir.

Benzer düşüncelerle toplumculuğu savunan Karl Marx (1818-1883), bireyci düşünce ve bireyci üretim tarzının sonucu ortaya çıktığını kabul ettiği Liberalizm ve Kapitalizme keskin eleştiriler yöneltmiştir. Liberalizm ve kapitalizmin temelinde yatan bireyci üretim tarzı toplumlar açısından olumsuz sonuçlar doğurur ve toplumları tekelci bir anlayışın hâkimiyeti altına almasına sebep olacağını ifade etmektedir. Toplumda belli yasalar çerçevesinde meydana gelen değişimin bireyin bilinci ve iradesi dışında gerçekleştiğini savunan Marx, toplumun önemini vurgulama konusunda Comte ve öteki toplumcu düşünürlerle aynı görüştedir. Fakat toplumsal değişim sürecinde görüşleri ayrılmaktadır; toplumsal olayların sosyolojik nedenlerini ortaya koymak isteyen Comte; sosyal ilişkiler ve toplumsal değişimlerin doğa bilimsel kesinliğiyle ortaya konulabileceğini savunmasına karşın, Marx kolektif üretimin ekonomi ve toplumsal sınıfları etkilediğini ifade eder (Kuyucuoğlu, 2015).

Araştırma, sosyolojinin temel noktası olan toplum ve birey üzerine önemli düşünürlerin fikirlerini paylaşmış ve sosyolojinin temel noktalarına dikkat çekmiştir. Sosyolojinin tanımında bahsedildiği üzere toplum aynı coğrafya üzerinde yaşayan ortak değerlere sahip insan topluluğudur. Fakat toplumlar bazen aynı coğrafya üzerinde yaşamış olsalar bile aynı değerlere kültüre sahip olmayabilirler işte bu noktada farklı toplumsal grupları bir araya getiren göç olgusu ile karşılaşılmaktadır.

2.2 Göç Olgusu

Göç, yapılan araştırmalar sonucu insanlık tarihi kadar eski bir olgu olduğu görülür. Göç, farklı toplumsal grupları, bireyleri bir araya getirirken yaşanan sosyal hareketlilik sonucu ‘sosyal uyum’ ve ‘çok kültürlülük algısı’ karşımıza çıkmaktadır. Bu unsurlar araştırmamızın ana hatlarını oluşturan önemli faktörlerdir. Bu bağlamda tez çalışması açısından göç olgusunu daha yakından inceleyecek olursak; Göç kavramı, kişilerin yaşamlarını sürdürmekte olduğu topraklardan, alıştikları toplumsal yapılarından, ellerinde bulundurdukları ekonomik olanaklardan, uzaklaşarak yahut zorla uzaklaştırılarak, yeni yaşam alanlarına gitmesi olarak ifade edilebilir (Akıncı ve ark.,

2015). Göç hareketini gerçekleştiren kişileri daha yakından incelemek araştırma açısından önemlidir.

2.2.1 Göçmen Kimdir?

Ülkesinden ekonomik veya diğer nedenlerle ayrılan kişiler olarak tanımlanabilir. Genel olarak, göçmenler ülkelerinde zulme uğrama korkusu olmadan; yurttaşları oldukları ülkelerin korumasından faydalanmaya devam ederlerken, daha iyi bir hayat standardına kavuşabilmek için, kendi talepleri ile başka bir ülkeye göç ederler (Vakfı, 2015). Göçmenlerin farklı sebeplerle gerçekleştirmiş olduğu göç hareketi sonucu literatür çalışmalarına göre ikiye ayrıldığı görülür.

Belgesiz Düzensiz Göçmen

"Belgesiz/düzensiz göçmen" terimi, ulaştığı ülkede kalmak için legal hakkı bulunmayan kişiler için kullanılır. Bu tanımlama çerçevesinde kişiler farklı şekillerde belgesiz/düzensiz göçmen olabilirler. Yasal hakkı bulunmayan düzensiz göçmenler ülkeye farklı şekilde giriş yapabilirler, sınır denetlemelerinden kaçarak yahut sahte belge kullanarak bir ülkeye illegal yollardan girenler ya da legal yollardan giriş yaparak, aksi halde illegal bir konuma gelenler olarak ifade edilir. Bu göçmenlere örnek verecek olursak; turist olarak ülkeye giriş yaparak, belirtilen süresi içinde geri dönmeyenler yahut mülteci olarak ülkeye giriş yapıp başvuru koşullarını sağlamadığı için, reddedilmesine rağmen geri dönmeyenler veya legal yollardan ülkeye giriş yaparak, yasal olarak kalmalarına izin verilmesine rağmen kaçak olarak çalışanlar örnek gösterilebilir.

Günümüzde devletlerin yabancılara sınırlardan girişi ve sınırlar içinde kalışının kontrolünü sağlamak için aldıkları tedbirlere rağmen, her yıl milyonlarca insanın düzensiz göçmen statüsü ile yaşadığı araştırmalar sonucu belirtilir (Vakfı, 2015). Bunun yanı sıra düzensiz göçmenler aynı zamanda yasadışı göçmen olarak da ifade edilir. Yasadışı göçmen, düzensiz göçmenler için yapılan diğer bir tanımlamadır. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), bu tanıma şu şekilde eleştirmektedir. "Buldukları ülkelerde legal izni olmadan giren ve bu ülkede çalışan kişiler illegal, gizli, kâğıtsız yahut düzensiz olarak damgalanmaktadır. 'İllegal göçmenler anlatımının, normatif

bazı çağrışımları, yan kavramları vardır ve bir suçun işlendiği düşüncesini taşımaktadır" (Vakfi, 2015).

Döngüsel / Dairesel ve Çalışma Amaçlı Göçmen

Dairesel ve çalışma amaçlı göç; ekonomik olanaklar arayışıyla hedef ülkeye çok defa yolculuk eden şahısların hareketliliklerini konu edindir. Bu göçmenlerin çoğu hedef ülkeye yasal yollarla girmelerine rağmen, bazen ya kalış şartlarını ihlal etmeleri ya da vize müddetlerini aşmaları nedeniyle düzensiz göçün öznesi olarak değerlendirilebilir. Bu model altında Türkiye özelinde başlıca iki grup sınıflandırılmıştır: Bavul ticareti amacıyla yapılan döngüsel göç sonucu göç eden göçmenler. Göçmenlerin ev, seks, inşaat, tarım işçisi gibi kaçak bir biçimde istihdam edildikleri kayıt dışı iş piyasası için göç eden göçmenler Türkiye'ye gelen düzensiz daireysel göçmenlerin çoğunluğunun Sovyetler Birliği'nin dağılması ile oluşan henüz ekonomik anlamda refah seviyesine ulaşmamış bağımsız devletlerden geldiği pek çok araştırmada belirlenmiştir (Vakfi, 2015).

Göç Kuramları

Bu kuramların ilerlemelerini izlediğimizde, 1960'lı yıllarda ilk olarak değinilen "Neo-Klasik" göç kuramlarının dayandığı "iktisat örneği ve zamanın şartlarına uygun olarak bireysel etkenleri" göç içerisinde çözümlenmeye dahil ettiklerini söyleyebiliriz. Bu kuram, göçün ilerlemesini bireysel girişim olarak değerlendirirken, bölgeler arası yaşanan iş gücü, arz talep eşitsizliklerini giderebilecek geçici istikrarsızlık durumları olarak değerlendirmiştir. Yalnız, 1970'li yıllar beraberinde getirdiği, dünya çaplı ekonomik buhran ve işgücünün sömürülmesine karşı ortaya çıkan olumsuz ortam, göç teorilerinde yer alan eşitsizliklerin sorgulanmasını ön plana çıkarmıştır. Bu durumda, merkez-çevre bağlantıları kapsamında, dünya sistemi kuramının savunduğu; uluslararası göç 'ün ülkeler tarafından çıkarları doğrultusunda uygun olarak yönlendirildiği ön plana çıkmaktadır (Güllüoğınar, 2012).

Neo – Klasik Ekonominin Makro Göç Kuramı

Bu kuram, göç hakkında ilk sistemli teoriyi çıkarmıştır. Teoriye göre, yaşanan göçler emek ve arz- talep ortamında, ortaya çıkan coğrafi farklılıklarda yatmaktadır.

Emek fazlasını elinde bulunduran ülkeler, düşük ücret pazarlarına sahiptirler; Meta'ya kıyasla sınırlı bir emek pazarlarına sahip olan ülkelerin ücret seviyeleri yüksek olmaktadır. Ücret farklılığından oluşan bu açıklıktan dolayı az ücretli işçiler, ücreti yüksek olan ülkelere göç etmektedir.

Bu nüfus hareketin sonucu olarak, emek zengini ülkelerde çalışma piyasası daralmakta, bu nedenle ücretler yükselmekte iken, buna karşılık meta zengini ülkelerde ücretler düşmektedir ve böylece bir denge oluşmaktadır. Sonuç olarak, neo-klasik ekonomik yaklaşımın makro kuramı, göçün temel sebebinin; Ülkeler arası ücret ve istihdam şartlarındaki farklılıkları ileri sürmektedir. Bu teori, uluslararası göçün hacminin ücret farklılıklarının kapsamıyla ilgili olduğunu vurgulamaktadır (Güllüoğınar, 2012). Ranis, Fei ve Todaro tarafından 1960'lı yıllarda geliştirilen "neo-ekonominin makro teorisi", yapısal manada göçün sebebi olarak, meta ve işgücünün eşit olarak bölgelere dağılmamasını ön görmektedir.

Ücret ve yaşam standardı işgücünü hareketli kılmakta, göç veren ülkeler ile göç alan ülkeler arasındaki işgücü arz-talep ayrımcılıkları göçün yapısal sebeplerini oluşturmaktadır. Bu nedenle, neo-ekonominin makro teorisine göre; ücret farklılıkları yok oldukça ve globalleşme ile milli ekonomiler birbirine bağımlı hale geldikçe, işgücünün dolaşımı da azalma gösterecektir. Bu teori, neo-klasik iktisat kuramına dayandırılarak uluslararası işgücü göçünü bir arz-talep yahut itici-çekici etkenler ile açıklamaktadır (Güllüoğınar, 2012).

Neo – Klasik Ekonominin Mikro Göç Kuramı

Sjaastad, Borjas ve Todaro'nun geliştirdikleri bu kuram makroekonomik kurama benzer varsayımları bulunmaktadır. Yalnız, bu kuram; göçlere sebep olan etken, iş pazarlarındaki makro olgular ile bireyin kendisidir. Bu modelde bireyler; rasyonel fikir yollarını kullanarak maliyet/kar hesabı yapmak yoluyla daha yüksek bir getiriye sahip olacakları düşüncesiyle göç etme kararı vermektedir. Bu kararlar doğrultusunda, insan meta'sında yapılan bir çeşit yatırım olarak da değerlendirilmektedir. Bu kurama göre, göçlerin ilerlemesini başlatan, daha yüksek kazanç elde etmeyi düşünen bireylerdir. Yüksek kazanç sağlamayı amaç edinen bireylerin göç etme kararlarını vermeden önce, çıkacakları yol ve taşınma masraflarını, bilmediği bir lisanı öğrenme ve

tanımadığı bir ülkeye uyum sağlama konularında birtakım yatırımlar yapma mecburiyetinde kalmaktadır. Buna bağlı olarak, bireylerin göç etmeye karar vereceği ülkeler, yapacağı bu yatırımlar bedelinde en fazla kar sağlayabileceği ülke olmaktadır. Başlıca, illegal yollarla göç etme kararını alan birey, bu kaçak göçmen olmanın getireceği yükümlülükleri de göze almaktadır (Güllüpinar, 2012).

Yeni Ekonomi Kuramı

İktisadi bir birim olarak, neo-klasik ekonomi teorileri, yalnızca göçmenin kendisini esas almaktadır. Neo-klasik ekonomi modelleri, çözümlemelerinde bireyin kendi çıkarları doğrultusunda, dışarıdan gelebilecek bir tesire maruz kalmadan göç kararlarını aldıklarını düşünmektedirler. Yine bu model, uluslararası göç sürecini, göçmen bireyin kendi biyolojik bağımlılığı ve kültürel bağlılığı ile ilgili hususiyetlerini göz ardı ederek çözümlemektedir.

Yeni ekonomi kuramına bakılırsa, göç etme kararı, kişinin kendisine bırakılmayarak, yasadışı hane halkının tüm bireyelerine ve bazen içerisinde bulunduğu topluluğun tümü gibi birbiriyle ilişkisi bulunan çok sayıda kişi tarafından belirlenir. Yeni ekonomi teorisine göre, az gelişmiş ülkelerde hane halkı tarafından, ailenin verimli gelir kaynaklarını daha etkili şekilde yönlendirebilir. Hane halkının fertleri, ekonomik buhranlar karşısında değişik stratejiler benimsemektedir. Bazıları yöresel ekonomide iş bulurken, bazıları aynı ülkenin farklı bir bölgesinde çalışmakta, bazıları da yurtdışında çalışma olanağı bulmaktadır. Anayurdun iktisadi istikrarı bozulunca, hane halkı gelirini göç eden fertlerin gönderdikleri paralar yardımıyla dengelemektedir.

Bu modelin esas iddiasına göre, göç hükümleri yalnızca bireysel aktörler tarafından alınmamakta olup bağlantılı insanlar grubunun (çoğunlukla aileler yahut hane halklarının) ortaklaşa kararıyla, geliri yalnızca en yüksek duruma getirmek değil; oluşacak riskleri en aza indirmek ve emek pazarlarından başka pazarlardaki bozuklukların kısıtlamalarını halletmek için de alınmaktadır. Bu nedenle, hızlı değişimlerin gerçekleştiği durumlarda, hane halkı, gelirlerini ve hayatta kalma şanslarını yükseltmek amacıyla bir ya da daha fazla üyesini çalışmak maksadıyla farklı bir ülke yahut bölgeye gönderme kararı almaktadır (Güllüpinar, 2012).

İkiye Bölünmüş Emek Piyasası Kuramı

Bu Kurama göre; uluslararası emek göçü, gelişmiş ülkelerdeki isteğe dayalı olarak gerçekleşmektedir ve bu gelişmiş ülkelerdeki toplumlarda işverenler yahut onlar adına hükümetler aracılığıyla başlatılmıştır. Göçmen işçi isteği iktisadının yapısal ihtiyaçlarından doğar; ücret teklif ve farkları emek göçünün oluşması için mecburiyet gerektirmez. Göçmenleri kabul edip ülkelerinde yaşamalarına olanak tanıyan toplumlarda düşük seviyeli ücretler, göçmen işçilerin sayısında artış olsa bile yükselmez. Ücretler, toplumsal ve kurumsal sistemler aracılığıyla yerinde tutulur, arz ve isteklerdeki değişimlere karşı bağımsız değildirler.

Göçmen işçilerde yaşanan artışa paralel olarak düşük seviyeli ücretler de düşebilir, düşük seviyeli ücretlerin daha da düşmesine toplumsal ve kurumsal denetimler engel olmaz. Ücretlerde ve istihdam oranlarındaki küçük değişimler gerçekleştirilen politikalarla hükümetlerin uluslararası göçü etkilemesi zordur. Göçmenler, çağdaş, sanayi sonrası ekonomilerde yapısal olarak oluşan bir emek isteğiyle kabarmaktadırlar (Güllüpınar, 2012).

Dünya Sistemi (Merkez – Çevre) Göç Kuramı

Bu teori, Wallerstein, Âmin, Galtung, Castle ve Kosack tarafından 1970’li yıllarda ortaya atılmış ve 1980’li yıllarda Castles, Sassen ve Portes gibi akademisyenler tarafından geliştirilmiştir. Teori, çikara ve sömürüye dayanan ilişkileri vurgulayan “merkez çevre” yahut “gelişmiş-az gelişmiş” ülkeler arası ilişkilere seçenek sunan bir yaklaşımdır. Göç, modernleşmeyi ve gelişmeyi sağlayan bir sistemden daha çok, göçmen işçi gönderen ülkelerdeki işgücü kaynaklarının, gelişmiş ülkelere fayda sağlamakta ve geliştirmekte olan ülkelerin sosyo-ekonomik gelişmelerini olumsuz bir şekilde etkilemektedir (Güllüpınar, 2012).

Göçmen İlişkiler Ağı (Network) Kuramı

1990’lı yıllarda sosyoloji disiplininde kullanılan “ağ” kavramı göç olgusunu izah etmekte kullanılmaya başlanmıştır. Massey’e göre; “göç ağı”, göçmenlerin hane halkı, arkadaşları ve ülkelerinde geride bıraktıkları yakınları ile karşılıklı bağlantılarının bir bütünü olarak tarif eder. Ağlar, göç sürecinin maliyetini ve risklerini hafifleterek göç kanalları oluşmasına yol açar. Göç kanalları, göçmenlere daha fazla hedef ülke ve

etkinlik sahası sunar. Bu ağların resmi olmaması durumunda, göçmenlerin yolculuk ve konaklamalarını bu kanallar karşılayabilmektedir. Değişik vaziyetlerde ise bazı aracı kurumlar, göçmen kaçakçılığı(illegal) yoluyla şahısları yüksek ücretler karşılığı sınırlardan geçirmektedir. Aracı ağları kullanma yoluna giden göçmenler borç yükü altına girmekte, zaman zaman baskı ve şiddete maruz kalabilmektedir (Güllüpnar, 2012).

Göç Sistemleri Kuramı

İktisadi ve siyasal temelli olarak göç olgusuna uluslararası bağlantılar çerçevesinde yaklaşan kuramsal bir çerçevedir. Göç sistemleri kuramına göre; göç yöntemi ve bağlantılar zinciri oluşmaktadır, bu sistem ve bağlantıları iki ya da daha fazla ülke göçmen değişimiyle karşılıklı olarak gerçekleştirmektedir. Bu bağlantı ve bağlantılar bütünü, birbirine yakın ülkeler arasında gerçekleşeceği gibi, birbirlerine uzak mesafede bulunan ülkeler ve bölgeler arasında da gerçekleşebilir. Bu duruma en güzel örnekler; ABD ve Meksika arasındaki karşılıklı göç ve göçmen bağlantısı yakın bir coğrafya üzerinde iken, Fransa ve Batı Afrika arasındaki karşılıklı göç ve göçmen ilişkisinde, birbirlerine uzak iki coğrafyada gerçekleşmektedir.

Göç yönteminde yer alan ülkeler coğrafik olarak yakın olmak zorunda değildir, çünkü göç için fiziksel yakınlıktan çok politik ve iktisadi bağlantılar daha önemlidir. Yakın bağlantılar, göç hareketlerini arttırmadığı gibi mesafeler de onlara engel olmamaktadır (Güllüpnar, 2012). Kısacası, Göç sistemleri kuramına göre; göç hareketlerini anlamak amacıyla hem mikro hem de makro yapılara bakmamız gerekmektedir. Makro yapılar, büyük çaplı yapısal etmenleri içermekte iken, mikro yapılar ise göçmenlerin öğretileri ve içsel bireysel davranışlarını kapsamaktadır. Makro yapılar, devletler tarafından oluşturulmaktadır. Bu yapılar dünya pazarında ve göçmen denetleme ile ilgili olan yasal, siyasal, iktisadi düzenlemeleri ve bağlantıları/yapıları içermesi nedeniyle, makro yapılar, dünya piyasasında ki siyasal ve ekonomik gelişmeleri, devletlerarası bağlantıları ve hukuk kurallarını, göçün önüne geçmek, desteklemek yahut yerleşimi kontrol etmek için göç alan ve veren ülkeler tarafından izlenen ilkeleri içerir. Mikro yapılar ise, göçmenlerin kendileri tarafından geliştirilmiş enformel ağlardır (Güllüpnar, 2012).

2.2.2. Göçün Nedenleri ve Çeşitleri

Topluluklar farklı sebeplerle farklı coğrafyalara göç edebilmektedirler. Araştırmanın önemli konularından olan göç olgusunun nedenlerini yakından inceleyecek olursak; Uluslararası göç kaynaklarında sıklıkla karşılaşılan göç nedenleri dört ana başlıkla değerlendirilebilir:

- ✓ Ülkelerarası farklı demografik özellikler,
- ✓ Kapitalizmin devresel krizleri,
- ✓ Bölgeler arası gelir farklılıkları,
- ✓ Global olarak tekrar yapılanmaya zorlanan iktisatlar vb.

Göç kavramı; iktisadi, sosyal ve politik nedenlerle insanların ve insan gruplarının bireysel ve kitlesel olarak yer değiştirmesi ya da kısaca belirtmek gerekirse; yaşanılan yerin değiştirilmesi hareketidir. Bu yer değiştirme eylemleri, kısa ve uzun süreli olması durumuna bakılmaksızın çoğu kez aynı sosyal düzen içerisinde “iç göç” şeklinde gerçekleşir. Gerçekleşen kendine özgü durumlarda ise sosyal düzenler arasında “dış göç” şeklinde ortaya çıkar (Güllüpnar, 2012). Araştırmanın inceleme alanı ise dış göç gerçekleştiren zorunlu göçmenlerdir. Göç, farklı açılardan bölümlenmelere tabi tutulmaktadır. Bunlardan kısaca bahsedecek olursak;

- ✓ Amacı açısından iktisadi göç-iktisadi olmayan göç
- ✓ Göçü tetikleyen faktörler açısından istekli göç-isteksiz göç
- ✓ Müddeti açısından geçici göç-daimî göç
- ✓ Son yerleşme yeri bakımından transit göç-yerleşik göç
- ✓ Yasal pozisyonu açısından legal göç, kaçak göç
- ✓ Göç edenin özelliği açısından nitelikli (beyin) göçü- niteliksiz göç

Bu sınıflandırmaların başında gelmektedir. Bir göçmen aynı anda birden çok grupta yer alabilir. Örneğin, göçmenin daha çok kazanmak maksadıyla göç etmesi ekonomik temelli göç gerçekleşmesidir. Ancak bunu gerçekleştirirken göç ettiği ülkeye illegal yollardan girmeye kalkışır ise, aynı zamanda bir kaçak göç durumu gerçekleşmiş olmaktadır. Bu noktada göçmenleri kesin hatları ile her zaman ayırmak mümkün değildir. Bir göçmen birden çok kategori içinde yer alabilmektedir. Göçün sebepleri göçmen grupların hangi kategoriye girdiğini belirlerken göç hareketinin farklı

noktalarını da incelemek de faydalı olacaktır. Teknik olarak, göç hareketinin yönüne göre iç göç ve dış göç şeklinde genel bir ayırım olmakla birlikte göçün; incelendiği alan, konum, gelişme şekli gibi açılardan birçok çeşidi ve alt başlıkları mevcuttur. Genel olarak göç, ülke sınırı esasına ve oluşumuna göre olmak üzere ikiye ayrılabilir ayrılabilir (Ajansı, 2014).

Ülke Sınırı Esasına Göre Göç Çeşitleri

Dış Göç

Süresi belli ya da sürekli olarak kalmak üzere çalışmak yahut yerleşmek maksadıyla bir ülke sınırlarını aşarak farklı ülkelere yapılan nüfus hareketi olarak ifade edilir. Dış göçün ortaya çıkmasında gelineen ülkedeki olumsuz itici faktörlerin etkisi büyüktür. İtici faktörlerin başında da ekonomik refah seviyesindeki düşüklük ve istihdam imkânlarının azlığı gelmektedir. Bu nedenle, dış göç genellikle yurtdışına işçi akımı, işçi göçü yahut beyin göçü olarak tanımlanmaktadır. Ancak, siyasi nedenler, doğal afetler, savaş ve benzeri sebeplerle de yoğun dış göçler yaşanmaktadır (Ajansı, 2014). Günümüzde siyasi sebepler ile ülkeleri dışına göç hareketi gerçekleştiren birçok göçmen grup bulunmaktadır.

İç Göç

Bir ülke sınırları içerisinde, bölge, şehir ve köy gibi yerleşim alanlarından, bir yerden diğerine yerleşmek maksadıyla yapılan nüfus hareketleri olarak tanımlanmaktadır. Ülkenin toplam nüfusunda bir değişiklik söz konusu olmazken, kırsal yerleşim alanlarında nüfus azalmakta kentsel alanlarda ise nüfus artmaktadır. İç göç hareketi sadece, kırsal alandan kentsel alana değil, kırsaldan kırsala, şehirden kırsala veya şehirden şehre de olmaktadır (Ajansı, 2014). Araştırmada ele alınan göç çeşidi dış göçlerdir. Zorunlu göçmenler üzerine yapılan bu araştırma siyasi sebepler dolayısıyla dış göç gerçekleştiren zorunlu göçmenleri kapsamaktadır.

Oluşumuna Göre Göç Çeşitleri

İlkel Göç

İnsanların daha çok maruz kaldıkları doğal afetlerin sonucu olarak ortaya çıkmış bir göç hareketidir. Göç edilmek zorunda bırakılan bir toplum öncelikle önceki yaşadığı muhite benzer bir yerleşim bölgesi arayacaktır ve bu arayış kendilerine uygun

bir yerleşme bölgesi buluncaya dek devam edecektir (Ajansı, 2014). İlkel göç türü coğrafi bir göç hareketi olarak da yorumlanabilir.

Zorlama ile Yapılan Göçler

Genellikle sosyal nedenlerle ortaya çıkan bu göç hareketi özellikle savaş zamanlarında ortaya çıkmaktadır. Tarihte birçok toplum doğup yaşadığı alanlardan göçe zorlanmıştır. Siyasal sebepler ve sosyal baskılar da bu göçe sebep olabilmektedir denilebilir. Zorlama ile yapılan göçler sonucu göçmenlerin göç edilen toplumla uyum sağlama süreçleri daha zor koşullarda gerçekleşmektedir denilebilir. Araştırmada asıl ele alınan göç türü zorlama ile yapılan göçlerdir.

Serbest Göç

Bu göç çeşidinde, göç hareketine, göçen insanların kendileri karar vermektedir ve daha çok bireysel arayışlardan ortaya çıkmaktadır. Kitlesel ve Bireysel Göçler; bireysel ve serbest göç olarak başlayan göç zamanla kitlesel göç hareketine dönüşmektedir. Yeni yerleşim alanlarına göç eden bireylerin izlenimleri ve göç edilen yerin eski yerleşim yerine göre daha iyi yaşam koşulları sunması, bundan etkilenen diğer bireylerin de katılımı ile kitlesel bir göç hareketine dönüşmektedir. Ülkemizde köyden kente ve ülkeden dış ülkelere yapılan göçler bu göç türüne uymaktadır (Ajansı, 2014). Serbest göç türünde bireyin daha iyi yaşam koşullarında yaşamak adına gönüllü olarak göç ettiği ifade edilebilir. Bu tür göçlerde bireyin ve kitlenin sosyal uyum sürecinin daha rahat işleyebileceği yorumu yapılabilir. Bu noktada göçün farklı çeşitlerini aktarıldıktan sonra bu çalışmanın esası gereği özellikle üzerinde durulacak göç şekli zorunlu göçmen gruplar bakımından zorlama ile yapılan(forced)göçlerdir.

Zorlama ile Yapılan Göçler

Zorlama(forced) ile yapılan göçler, politik baskılar, mücadele ve doğal afetler gibi faktörler sebebi ile kişiyi göç etmeye zorlayan ve isteği dışında gerçekleşen göç hareketi olarak ifade edilmektedir (Akıncı ve ark., 2015). Çalışmada konu edinilen zorunlu göçmenler, tanımda bahsedilen sebeplerden dolayı ülkemize göç etmişlerdir. Bu noktada özellikle Suriye'den siyasal baskılar ve savaşlardan dolayı ülkemize ciddi bir göç dalgası yaşanmıştır. Bu durum çalışma bakımından, üzerinde durulması gereken

mühim noktalardan biridir. Zorlama ile yapılan göçler sonucu göç eden zorunlu göçmenlerden bahsedecek olursak mülteci kavramı bizler için önem oluşturmaktadır.

1951 Mültecilerin Hukuki Durumu üzerine Cenevre Sözleşmesi gereğince; mülteci “ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti yahut politik fikirleri nedeniyle, zulme uğrayacağından haklı nedenlerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin onu korumasından yararlanamayan ya da söz konusu olan korku sebebiyle, yararlanmak istemeyen ya da tabiiyeti yoksa ve bu tür hadiseler sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen yahut söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen kişiler olarak tanımlanmaktadır.

Ülkemizde bulunan göçmenlerin de aynı sebeplerle göç ettiklerini düşünürsek “mülteci” tanımının önemli bir noktada olduğunu ifade edebiliriz (Ziya, 2012). Göçmen, çoğunlukla iktisadi sebeplere bağlı veya toplumsal ortamın memnuniyetsizliği sebebiyle yaşadığı kendi ülkesini istekli olarak terk ederek farklı bir ülkeye legal yahut illegal yollarla giden ve orada yaşamını sürdüren yabancısıdır. Ekonomik göçmenler ise; iktisadi ve toplumsal koşulları daha rahat olan bir ülkede yaşamını sürdürmek için ülkelerinden göç edenlere denmektedir. Bu göçmenler mültecilik pozisyonundan yararlanamamaktadırlar. Yabancı pozisyonunda ilgili müracaatlar yapılarak sığınmada bulunulabilir, yalnız bunun kabul edilmesi göçmenlikle ve mültecilikle ilgili tutum, o ülkenin iç hukukundaki düzenlemelerle alakalı bir durumdur (Ziya, 2012). Göçmenlik ve mültecilik arasında farklar bulunmaktadır. Bu farkları; neden, amaç, vasıta/imkân gibi öğeler çerçevesinde şekillendirmektedir. Neden açısından bakıldığında; mülteci konumunda bulunanlar, mal variyetlerini arkalarında bırakarak, korku ve yaşama hakkına gelebilecek zararalar neticesinde kendisini daha güvenli hissedeceği bir ülkeye sığınmacı olarak gitmekte iken, göçmen konumunda bulunanlar ise; iktisadi anlamda daha rahat yaşamak amacı güderek göç ederler.

Mülteci grup, korku, baskı ve zorlayıcı nedenler sebebiyle zorunlu olarak ülkelerini terk edip göç ederken, göçmen gruplar, daha iyi yaşama koşullarına sahip olmak adına gönüllü olarak göç etmektedirler. Vasıta/imkân bakımından ise; zor durumda olan ve zorlayıcı etkenler sebebiyle ani yer değişikliği yapmak durumunda kalan mülteciler zor şartlarda yolculuk yapmaktadırlar. Göçmenler ise; olanakları daha

fazladır. Göç hareketinde bulunan mültecilerin, bunu yapma sebebi haklı bir tehlike içinde olmaları ve ülkelerinin korumasından yararlanamamalarıdır (Ziya, 2012).

Mülteci ve sığınmacı, göçmen kişidir. Fakat her göçmen şahıs sığınmacı yahut mülteci değildir. Zaman zaman göçmenlik ile mültecilik kavramlarının komplike edildiğini kimi yerlerde görmekteyiz. Bu iki kavramın ayrımını daha iyi anlayabilmemiz için 1951 Sözleşmesi'ndeki temel mülteci tanımının unsurları irdelenmelidir. "Eziyete uğramaktan haklı sebeplerle korkan" cümlesinde iki unsur bulunmaktadır: "eziyet" ve "haklı sebeplerle korku". Sözleşmede eziyetten ne anlaşılması gerektiği açıkça belirtilmemiştir. Yalnız söz konusu olabilecek "eziyet" den bir ülkeden terk edilmesine varacak nitelikte bir korku mahiyetinde olması gerektiği anlaşılmaktadır. "Korkudan öznel bir his olmasının tesiriyle ne anlaşılması gerektiği de net değildir. Ancak, "eziyet" durumunda her şahsın "korku" hissine kapılabileceği ve buna karşılık sergileyeceği tutumun o yerden kaçma hareketi olabileceği düşünülebilir (Ziya, 2012). Cenevre sözleşmesinden hareketle zulüm, haklı nedenlerle korku, korunma ihtiyacı gibi ifadeler özellikle Suriye'de günümüzde halen sürmekte olan iç savaştan kaçan mültecilerin dayandıkları yasal bir düzenleme olarak ifade edilebilir.

Suriye'den ülkemize yaşanan göç dalgasını yakından inceleyecek olursak; Suriye'de 2011 yılından günümüze dek devam eden iç savaş sonucunda ülkemize 1milyon 650 binin üzerinde Suriyeli mültecinin göç ettiği ifade edilir (Erdoğan, 2018). Mülteci göçü hem gelen mülteci toplumlar hem de mülteci kabul eden toplumlar üzerinde birçok yönden etkili olmaktadır. Birçok alanda (siyaset, ekonomi, kültür vb.) kendini gösteren bu etkileşim özellikle toplumsal bir aktivite olan sporun sosyal uyum düzeyi ve çok kültürlülük algısına olan etkisi açısından değerlendirilmiştir. Özellikle bu noktada Suriyeli göçmenler sayıları bakımından önemli bir kitle oluşturmaktadır. Bu noktadan hareketle zorunlu göçmenlerin toplumsallaşma sürecine de yakından bakmak gereklidir; Ülkemize gelmiş olan zorunlu göçmenler beraberinde kültürlerini, dillerini, dinlerini vb. unsurları da getirmişlerdir. Fakat göç edilen toplumla birlikte yaşamaya başlayan zorunlu göçmenler, beraberinde getirdikleri bu unsurları dolayısıyla da kimliklerini kaybetme korkusu ile karşı karşıya kalmışlardır. Bu sosyal hareketlilik içerisinde yeni kimlik kazanan mültecilerin gerçekleştirdikleri zorunlu göç, özellikle

kültürler arası etkileşimi de beraberinde getirmektedir. Birbirinden tamamı ile farklı olan kültürler, diller vb. karşı karşıya gelir ve birçok sorunun oluşumunda kaçınılmaz bir unsur olarak görülür dolayısıyla zorunlu göçmenler kendilerini toplumsal kabul, sosyal uyum süreci içinde bulmuştur.

Toplumları karşı karşıya getiren bu unsurların aksine toplumların bir araya gelmesinde, birlik, bütünlük ve beraberlik oluşturması açısından spor önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Buradan hareketle bu tez çalışmasının diğer önemli inceleme alanlarından birisi de toplumsallaşma süreci bakımından spor sosyolojisidir.

2.3 Spor Sosyolojisi

Toplumun uğraşı alanına giren sosyoloji, bireylerin uğraşı olan sporun, spor gruplarının, kitle sporlarının, müsabaka ve yarışmaların, toplumda sporun sosyolojik boyutunun olduğunu göstergesidir. Özellikle endüstri ve sanayileşme alanında gerçekleştirilen gelişmeler bireysel ve toplumsal yaşamda zorlanmalara ve bozulmalara, serbest zaman etkinliklerine, bireysel ve çevresel yabancılaşmalara, sosyal ve toplumsal uyumlarda gözlemlenen çatışmalara, ekonomik, siyasal, medya yanlarıyla spor sosyoloji çalışmasını gerektirmektedir. Sosyolojinin uğraşı olan toplumda birey doğumdan ölüme kadar kendine bir yer edinir. İlk olarak ailede başlayan toplumsallaşma eğitim hayatıyla birlikte toplumsal gruplar içerisinde devam etmektedir. Sosyal doyum ve ihtiyaçlarını karşılamak için birbirinden farklı bireylerin bir arada toplandığı, ortak bir kültürü paylaşan topluluğu toplum olarak adlandırmamız mümkündür. Spor olgusunun bütünlükle olarak incelemek ve anlamak için öncelikle grup şeklinde teşkilatlanmış, sürekli birey topluluğuna gereksinim duyulmalıdır. Spor, bir topluluğu oluşturan insanlar arasında olduğundan, toplum bilimciler tarafından incelenmeyi hak etmektedir.

Birey olmadan toplum, toplum olmadan spor ortaya çıkmaz. Birbirini besleyen bu zincir, spor ile toplumların kültürlerine inerek, toplumsal hayatın uygulama alanlarından biri olmuştur. Spor bir kültüre ve topluluğa has olan, toplumdan ve coğrafyadan coğrafyaya değişen eylemler haline gelmiştir. Bu nedenle spor bilimi sosyolojinin araştırma konuları içerisinde yer bulmuştur (Dever,2017).

2.3.1. Toplumsal Bir Kurum Olarak Spor

Genel olarak toplumsallaşma, kişinin dâhil olduğu toplum kültürünü öğrenmesi ve benimsemesidir. Diğer bir ifade ile ben olma sürecidir. Birey doğduğunda tektir, çevresinde ailesi ve yakın ilişki kuracağı insanlar vardır, burada toplumsallaşan birey o kültürün ve toplumun bir ferdi haline gelir ve diğerleri ile benzer davranışlarda bulunur. Toplumsallaşma bireye kimlik kazandırırken, toplumsal grupta bulunan kişilere kültürünü aktarma görevini de üstlenmiş olur. Toplumsallaşma sürecinde iki önemli husus karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan birincisi kalıtım faktörü iken ikincisi çevre faktörüdür. Her iki faktörde bilim insanları farklı açıklamalara yönelmiştir. Toplum bilimciler ise toplumsallaşma sürecinde genele ve gruplar arasında ki farklılıklara odaklanmışlardır. Örneğin, bireyin biyolojik özelliklerinin büyüme ve gelişme açısından kabul etmektedir; genlerimiz, saçımız, göz rengi vb. bununla birlikte gelişmeyi destekleyen ise çevre yani toplumsallaşma yolu ile mümkün olduğu savunulmaktadır.

Toplumsal kurumlar sosyolojinin diğer bir uğraşı alanını oluşturmaktadır. Kurum; grup üyelerinin, sosyal gereksinimlerini gidermek amacıyla üyeler tarafından ortak kabul edilen, rol ve ilişkiler ağıdır. Bireylerin gereksinim duyduğu temel ihtiyaç ve isteklerini gidermek amacıyla ortaya çıkan kurum; aile, eğitim, din, devlet kurumları vb. yapılar olduğunu görmekteyiz. Kurumlarda da iki önemli husus karşımıza çıkmaktadır. Birincisi; öğeleri arasında ilişkiler barındıran, gensel bağlar bulunan organik bütün oluşturmalarıdır. İkincisi ise; yıllar boyunca sürebilen, görelî bir sürekliliği olmasıdır (Ozankaya, 1977). Sporun kurumların özelliklerini taşıyıp taşımadığı önemlidir. Toplum bilim olarak spordan bahsedebilmemiz için sporu bir kurum olarak görmemiz ve kabul etmiş olmamız gerekmektedir. Kökleri yüzyıllar öncesine dayanan sporu, kurum olarak kabul ediyoruz. Çünkü o insanlığın her döneminde varlığını sürdürmüş ve sürekliliğini yitirmemiştir (Demirbolat, 1988). O halde spor sürekliliğe dayanan, toplumsal kurumların içerisinde yer bulan bir kurumdur diyebilmekteyiz. Spor kurumunu oluşturan öğeler arasında toplumsal bağlara sahiptir. Bu bağlar sürekliliğin devam etmesi için kendi alt yapısını oluşturan ekonomik sonuçları doğurmuştur. Toplumsal kurumların bir özelliği olan öğelerden oluşma ve aralarında ki ilişki sporda da bulunmaktadır.

Yine baktığımızda toplumsal kurumların özelliklerinde bireylerin birtakım ihtiyaçlarını gidermek amacıyla oluşturulduklarını biliyoruz. Spor da bireylerin birtakım ihtiyaçlarını; rekreasyon, sağlık, eğlenme vb. gibi ihtiyaçlarını giderici bir sürekliliğe ve bağına sahip olduğundan, toplumsal kurum olarak ele alınır ve o kurumun özelliklerini bünyesinde barındırır diyebiliriz. Spor, ekonomik temele dayanan, kitleleri yakinen ilgilendiren, belli kalıp ve modelleri, düşünce, inanç simgeleri olan sürekliliğe dayanan, bir toplumsal kurumdur (Demirbolat, 1988). Bir kurum haline gelen spor, diğer kurumları da etkiler ve sürekli bir etkileşim halinde bulunurlar. Spor kurumunun içerisinde aile kurumunu bulmamız olasıdır, profesyonel bir sporcunun ailesi üyesi olduğu kulübüdür. Spor, son yıllarda karşımıza ekonomi kurumunu da içerisinde barındırdığını görmekteyiz, profesyonel bir sporcunun aldığı yüksek Mevralar, sporun toplumsal kurumlardan biri olan ekonomik boyutunu gözler önüne sermektedir. Sporda din kurumunun etkilerini de görmemiz olasıdır. Örneğin; futbolda gol atan sporcu ya karşı seyircilerin secdeye eğilmesi hareketi, sporun kendi dininin oluşturduğunun göstergeleri arasındadır (Dever, 2015). Buradan hareketle spor; İnsanlığın düşünce ve psikolojik öğeleriyle birlikte bütünlüğünü meydana getiren vücudunun belli gayeler için eğitilmesi fikri, insanlığın evren üzerindeki hayatı kadar eskidir.

Yaşamın en önemli belirtisi olan davranışlar aynı zamanda vücut eğitiminin de başlıca aracıdır şeklinde ifade edilir. Spor, zamana bağlı olarak insanların topluluklar hâlinde, bir arada yaşamaya başlamaları ile karşımıza çıkmaktadır. Savaşların beden gücüne dayandığı dönemlerde spor olgusu savaşa sanki bir hazırlık dönemini oluşturmaktaydı. Spor, müsabaka ve rekabet üzerine kurulmuş, savaşçı kuvvetleri olgunlaştıran düzenli ve ortaklaşa gerçekleşen oyun tarzıdır (Yazıcı, 2014). MÖ doğuda; Hun, Göktürk ve Çin medeniyetleri ile batıda Yunan, Roma, Isparta ve Pers medeniyetlerinde savaşa hazırlık olarak düşünülen ve çeşitli alet, araç ve gereçlerle yapılan spor, yerini, günümüz toplumlarında toplu ve topsuz, bireysel ve ortaklaşa gerçekleştirilen spor faaliyetlerine bırakmıştır. Artık spor olgusu ve etkinlikleri, ihtilalci anlayışın tersine savaşa hazırlık olmaktan çıkarak, milletlerin kültürel bağlantı imkânlarını geliştiren, milletlerarası bunalımları hafifletici, milletleri birbirine yakınlaştıran bir öz yapı kazanmıştır. Fakat hâlâ geniş bir çerçevede sosyologlar sporu;

milletlerarası siyasette, politik etkinliği artırıcı bir propaganda aracı olarak değerlendirmektedir (Yazıcı, 2014). Sporun toplumla olan ilişkisi üzerine topluma yönelik fonksiyonları incelenecek olursa;

Sporun Topluluğa Yönelik İşlevleri: Her birey bir topluluğun üyesidir ve her toplum üyelerini oryantasyon hakkına sahiptir. Birey üye olduğu topluluk içerisinde kendisine verilen eğitim karşılığı olarak, kendi topluluğunun değerlerini öğrenmek, uygulamak, yaşamak ve yaşatmak mesuliyetini taşımalıdır. Bununla beraber birey ve dâhil olduğu toplumsal grup karşılıklı etkileşim içerisinde olacaktır. Bu etkileşim içerisinde spor, büyük ehemmiyet verilen birçok toplumsal değerin oluşmasına ve devamlı hâle gelmesine yardımcı olmaktadır. Spor bu fonksiyonu birçok yolla başarabilir. Spor kavramı içerisinde insanların kendilerini ifade edecekleri bir alanın bulunması en azından bu tür faaliyetlere destek vererek bir toplumsallaşma süreci içerisinde yer almaları psiko-sosyal açıdan gelişmelerine faydalı olacaktır (Küçük ve Koç, 2004).

Sporun toplumsal fonksiyonları olarak; Yeteneğin, kişiliğin, etiğin, liderliğin, sosyalleşmenin, paylaşmanın, yardımlaşmanın, yarışmanın, dayanışmanın, kültürel gelişimin, toplumsal eşitliğin gelişmesi ve gerçekleşmesi sayılabilir. Sporun çok uygun bir toplumsal ortamın oluşturulmasında mühim bir yer işgal ettiği söylenebilir (Yazıcı, 2014).

Spor Sosyolojisi

Bireyler ve topluluklar içerisinde sporun önemine değinmiştik. Sporu içinde barındıran toplum, toplum bilimi için araştırılması ve incelenmesi gerekliliği ile karşı karşıya kalmıştır. Yapılan araştırmalar neticesinde, sporun bir toplumsal kurum haline gelmiş olması sosyolojik olarak etkin bir durum halini almıştır. Bu nedenle spor gibi kurumlar, toplumda varlığını devam ettirebilmek için kurumsallaşmak zorundadırlar. Bu kurumsallaşma sayesinde spor, toplum bilimine daha da yakın hale gelmiştir. Bir kimliğe sahip olan spor, sosyolojinin ilgi alanına giren ve alt dallarından biri olan gelişmesi olası spor sosyolojisinin ortaya çıkmasında etken rol oynamıştır. Çalışmanın temel konularından biri olan spor sosyolojisini incelemeye başladığımız da ilk olarak Türkçe literatür kaynaklarda aramalarda bulunduk yapılan araştırmalar neticesinde

Türkçe kaynaklarda Mehmet Tayfun Amman hocamızın eserlerine daha sonra bu alanda çalışmalarda bulunan değerli hocalarımızı Ayhan Dever, Ali Gür, Mahmut Tezcan, Azmi Yetim, Kurthan Fişek, Ahmet Talimciler, Metin Tükenmez ve Yiğit Akın gibi eserlerinde literatür taramalarında yol gösterici olmuştur. Türkçe literatür kaynaklarının sınırlı ve yetersiz olması araştırmada yabancı kaynaklara yönelmeyi sporun tarihsel açıdan incelenmesini gerekli kılmıştır. Bu çalışmalar neticesinde spor sosyolojisi kavramını ilk kez kullanan Alman Sosyolog Heinz Steinitzer olmuştur. Bunu takip eden İngiliz düşünürler Thomas Arnold ve Eric Parker, yapılan araştırmaları değerlendirmişlerdir (Çakır, 2014). Spor sosyolojisinin tarihi sürecine baktığımızda, 1960'lı yıllarda ayrı bir bilimsel düzen olmaya başlıyor. Sports in American Life (1953), Man, Play and Games (1961) kültürde oyunun gösterişini inceleyerek oyunun toplumsal yönünü belirliyor. 1964 Uluslararası Spor Sosyolojisi Komitesi kuruldu. Komite 1994 yılında Uluslararası Spor Sosyolojisi Birliği (International Sociology of Sport Association (ISSA) adını aldı (Arıtan, 2012). Günümüzde faaliyetlerine devam etmektedir.

Spor sosyolojisi, toplum biliminin en genç alanlarından birisini oluşturmaktadır. Spor sosyolojisi alanında gerçekleştirilen çalışma hem sosyoloji hem de beden eğitimi ve spor bilimleri literatürüne geniş katkılar sağlamaktadır. Bu çalışmalar neticesinde spor sosyolojisinin iki eksenli hareket ettiğini görmekteyiz. Spor sosyolojisi alanında araştırmacılar birbirine benzer tanımlamalarda bulunmuşlardır. Örneğin; Yetim (2005), spor sosyolojisini, toplum ve spor arasındaki birbirlerini destekleyen ilişkiye dayandırmaktadır. Amman (2000), spor sosyolojisini; spor olgusunu toplum bilim açısından inceleyen bir bilim olarak nitelendirmiştir. Spor sosyolojisini, sporu toplumsal bir kabul olarak görüp, spor ile örüntüsü bulunan toplumsal kurum ve kültürel yapı ve gruplar üzerine odaklanan, sosyolojinin bir alt dalı olarak tanımlamak mümkündür.

Spor sosyolojisi; toplumsal sınıf, ideoloji, sosyoloji teorileri, din, dil, ırk ve etnik köken, işlevselci ve yapısalcı teori ve şiddet ile daha anlaşılır hale gelmiş ve yerelden genele evrensellik kazanmıştır (Blackshaw, 2002). Spor sosyolojisi iki eksenli

olarak hem uygulamalı hem de teorik bir alandır. Spor sosyolojisinin ortaya çıkışı 1900'lü yıllara kadar uzanan eski tarihlere dayandırılmaktadır.

Bireylerin ve toplumsal grupların oyun ve kültür eksenli yaşayış biçimlerine olan ilgileri toplum bilimi açısından araştırmalar önem arz etmektedir. Bir alt disiplin olarak spor sosyolojisi, 50 yıldır varlığını sürdürdüğünü görmekteyiz. Bir alt disiplin olarak bu bilim dalına ait ilk çalışmalar 1960'li yıllarda rastlanılmaktadır. "Physical Education: An Academic Discipline" adlı makalede spor sosyolojisine değinen Faranklin Henry olmuştur (1964) (Malcolm, 2012). Alana olan ilgisizlik uzun yıllar akademisyenler tarafından devam etmiştir. Alanla ilgili bir diğer çalışma 1972 yılında Haryy Edwars tarafından "Sociology of Sport" isimli makale olarak yayınlanmıştır (Dever, 2015). Haryy Edwars a göre spor sosyolojisi, spor ve toplumsal ilişkiler arasındaki bir disiplindir (Delenay ve Madigan, 2015). İkinci dünya savaşının ardından spora olan ilgi giderek artmıştır, fakat artan ilgiye rağmen bir bilim olarak ilerlemesi savaşın yaralarının sarılması sebebiyle uzayacaktır, bu nedenle alandaki yapılacak olan akademik çalışmaların büyük kısmı savaş sonrası döneme denk gelmiştir. İkinci dünya savaşının ardında ki dönemde spor üzerine artan akademik çalışmalar giderek artmıştır fakat bu artışa rağmen spor olgusu, toplum bilimciler tarafından çok az araştırmanın konusunu oluşturmuştur.

Doğan'a göre; sosyolojinin alt dalı olan spor sosyolojisinin 1950'lerden sonra gelişmesinin temellerini şu şekilde açıklamaktadır:

- ✓ 1950'lerden sonra spor disiplinin önem kazanması ve sporla ilgilenen birey sayısının artması,
- ✓ Sporun, gruplaşmaya, örgütlenmeye ve toplumsal kurumlar arasında yer almaya başlaması, ekonomik açıdan ciddi yatırımların yapılması gerektiren bir disiplin olması,
- ✓ Rekreasyonun artması ve bu zamanın sportif faaliyetle değerlendirilmeye çalışılması,
- ✓ Ulusal ve uluslararası çevrelerce, sportif faaliyetlerin ve spor kurumlarının artması,
- ✓ Bilime ve toplumsal alana yönelik araştırmaların artması
- ✓ Spor disiplinine yön veren araştırmacıların desteklenmesi ve teşvik edilmesidir (Doğan, 2004).

Bir temel alt disiplin olan spor sosyolojisi, sosyal kuram ve teoriler ışığında, sosyal metodun yardımıyla sporu anlamak için, spor olgusunun altında yatan temel davranışları açıklamıştır.

Spor sosyolojisi araştırma konularından olan sosyal uyum ve çok kültürlülük algılarında önemli rol oynamaktadır. Bu bakımdan spor sosyolojisini daha yakından inceleyecek olursak;

Spor Sosyolojisi ve Temel Amaçları

Toplum, ortak bir yaşam alanını paylaşan, belirli bir coğrafya üzerinde yaşamlarını sürdüren, ait oldukları topluluğu bir bütün olarak gören, bireyler arası karşılıklı etkileşimler içinde bulunulan, bireylerin oluşturduğu, insan topluluğudur (Tan, 1981). Birlikte yaşamamanın amacı, bireylerin mutluluğu ve güvenliğidir. Bu amaçla, ahlak olgusunun temelinde “birey” unsurunun olması kaçınılmaz bir durumdur. Hangi yol ve yöntem denenirse denensin hedef değişmez yani hedef bireydir (Ergil, 1984). Sosyal toplulukların, kültürlü, sağduyulu, çevik, eğitilmiş, hoşgörülü vb. düşünce ve davranışlara sahip insanlardan oluşmasında, sporun, sportif faaliyet ve aktivitelerin etkisi çok fazladır. Spor aktivitelerinin, toplumsal dayanışmayı, kültürel kaynaşmayı sağlaması, sosyal davranış ve insanlar arası ilişkileri pozitif düzeye getirmesi, bireylerin rekreasyon zamanlarının değerlendirilmesi, spor olgusunun geniş kitlelere ulaşması, beden ve ruh açısından sağlıklı nesillerin yetiştirilmesinin bir aracı olarak görev üstlenmektedir (Keten, 1974).

Modern toplumlar ise sporu, sosyal hayatın vazgeçilemez bir parçası olarak görmektedirler. Gelişmemiş ya da gelişmekte olan toplumların çoğunda spor olgusunun sosyal hayattaki yeri ve önemi henüz araştırılmamıştır. Günümüz toplumlarının spor faaliyetlerine yaklaşımları, o toplumların yapısını ve işlevini yansıtmaktadır. Spor açısından gelişmiş ülkeler aynı zamanda gelişmiş, ileri ve çağdaş ülkelerdir. Spor olgusu toplumlar açısından gelişmişliğin bir basamağı olarak düşünülebilir (Yetim, 2000). Toplumları bir araya getiren değerlere baktığımızda; ortak çıkar ve amaçlar, din, dil, kültür ve ortak değerler olduğunu görüyoruz. Eski dönemlerden beri farklı kültürleri ve toplumları bir araya getiren, birleştiren, bütünleştiren en kuvvetli bağlardan birinin de spor olduğunu görmekteyiz. Bu hususta araştırma konumuzun diğer önemli

konularından biri de farklı toplumları bir araya getiren spor sosyolojisidir. “Spor sosyolojisi, sporu toplumsal bir olay olarak kabul edip, sporla bağlantısı bulunan toplumsal ve kültürel yapı, doku, organizasyon ve gruplar üzerine odaklanan” sosyolojinin bir alt dalıdır (Dever, 2015).

Spor sosyolojisi alanı üzerine hazırlanan bu araştırma, bir toplumsal değişim süreci yaşayan mültecilerin “sosyal uyum ve çok kültürlülük algılarında”, sporun sosyal ilişkilerin temelini oluşturan farklı toplumlarda uyumun sağlanmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Yapılan ön çalışmalar neticesinde sıkça sorduğumuz sorulardan bir tanesi çok kültürlü toplumları bir araya nasıl getiririz ve bir diğeri de bir arada yaşamalarına olanak sağlayacak uyumu nasıl yakalayabileceğimiz hususlarıydı. Spor sosyolojisi, sosyal ve kültürel yaşamın bir parçası olarak sporu inceler. Spor, sadece fiziksel başarı olarak değil belirli bir sosyal ve kültürel ortamda yaşayan bireylerin duygu ve fikirleriyle deneyimledikleri bir sosyal olgudur (Arıtan, 2012), diyebilmekteyiz.

Spor sosyolojisinin temel amaçlarına maddeler halinde inceleyecek olursak;

1. Genel amacı; toplumsal alanda sporu incelemek ve betimlemeye dayalı bilimsel metot ve kuramlar geliştirmektir. Spor olgusunu ve sportif faaliyetleri araştırarak toplumsal bir kurum olan spor kurumunun yapısal işlevlerini ortaya koymak, sporu bir sistem olarak inceleyip, bu olgunun işleyiş kurallarını ortaya koymak,
2. Sporun diğer toplumsal kurumlarla olan ilişkilerini incelemek; siyasal, ekonomik ve toplumsal yapıya bağlı olarak spor olgusunun oluşumunu ve gelişimini incelemek, toplumsal kurum olan spor olgusunun, diğer toplumsal kurumlar üzerindeki etkilerini belirlemek,
3. Sporun toplumsal ve kamusal alanda önemli bir kitle iletişim, medya ve haberleşme aracı durumuna gelmesi, toplumsal işleyişi, sloganlar, haberleşme ve eğitsel açıdan incelemek,
4. Ulusal ve uluslararası ilişkilerin gelişmesinde, spor olgusunun ve etkinliğinin işlevini, önemini ve sınırlarını amaçlamaktadır diyebilmekteyiz (Doğan, 2004).

Türk sosyolojisi isimlerinden İbrahim Armağan ise sporun toplum bilimsel temel ve amaçlarını şu şekilde belirtmiştir.

1. Spor sosyolojisi; bir olgu olarak sporun toplum ile olan ilişkisini inceleyerek, bilimsel kurumlar geliştirmektir,
2. Spor olgusunu bir süreç olarak ele alıp, bu sürecin işleyiş kurallarını ortaya çıkarmak,
3. Spor olgusunu ve sportif etkinlik, faaliyetleri inceleyerek spor kurumunun işlevselliğini ve yapısal özelliklerini belirlemek,
4. Toplumsal kurumlar ile spor olgusu arasında ki ilişkileri incelemek (Armağan, 1981).

2.4 Sosyolojik Teoriler Işığında Spora Yaklaşımlar

Sosyoloji, içerisinde yaşadığımız dünyayı anlamaya ve anlamlandırmaya çalışan, XIX. Yüzyıldan itibaren varlığını sürdüren bir bilim dalıdır. Genç olarak nitelendirilen bu bilim dalı, toplumsal alan ile ilgili sorunlara farklı yaklaşımlarda bulunmayı ve sorunlara çözüm arayan, toplum bilimine yönelik pek çok farklı teorisyen tarafından teoriler ortaya atılmıştır. Buna karşın sosyoloji teori ve kuramlarının; ortak bir amaca hizmet ettiği bir gerçektir, toplumsal yaşama ilişkin “özeldeki geneli, benzerlikler içindeki farklılıkları ve sorunları” çözebilmektir. Spor olgusu, günümüz toplumlarında yaşamın bir parçası haline gelmesi sosyoloji teorilerinin ilgi alanına girmiştir. Daha öncede belirttiğimiz gibi bir toplumsal kurum olarak kabul edilen spora ilişkin sosyolojik teoriler ve yaklaşımlar ile pek çok farklı görüş ileri sürülmüştür. Spor olgusuna sosyolojik bakış açısı ile farklı düşüncelerin ortaya çıkmasında teorisyenlerin ve onların ortaya attığı teorilerin spora bakış açılarının farklı olmasından kaynaklanmaktadır.

2.4.1. Teori

Sosyoloji 19.yüzyıldan itibaren toplumsal yapıda gerçekleşen sorunları çözmeye yardımcı bir disiplin olmuş ve batı düşüncesinde daha hızlı gelişme göstermiştir. Batılı düşünürlerin ortaya koyduğu teoriler toplum biliminin kurumsallaşmasında ve güçlenmesinde etkin rol oynamıştır. Teori; rasyonel olarak birbirleriyle ilişkili ve birbirleri ile zıt düşmeyen düşünceler sistemidir (Erkal ve ark., 1997). Teoriler fikir sistemi olduğundan, bu fikir sistemlerinin sınanması ve denenmesini gerçekleştirecek birtakım hipotezlerin oluşması için zemin

hazırlamaktadır. Sosyolojinin önemli isimlerinden Bilgiseven'e göre kendisinden hipotezler oluşturacak, birbiriyle alakalı ve birbirinin zıttı olmayan fikir ve düşüncelerdir (Bilgiseven, 1982). Gökçe ise teoriyi; bilimsel yollarla elde edilmiş bilgilerin biriktirilmiş halini teori olarak kabul etmektedir (Layder, 2013).

Bilimsel bir gerçekliğe ulaşmamızı sağlayan teoriler, toplumsal gerçekliğe ulaşma yolunda daha doğru kararlar almamızı ve toplumsal yapıdaki sorunların daha net anlaşılmasını sağlamakta, çözüm yolları sunmaktadır. Göreli olarak gerçeğe ulaşmamızda ki temel unsurlardan biri olarak kabul edilen teoriler, toplumların ve daha özelde bireyin sorunlar ve öğrenme ihtiyacından doğan birtakım konular hakkında sorular sorması ve çevresindeki farklı olarak gördüğü unsurları eleştirmeye başlamasıyla ortaya çıkmaktadır. "Neden, nasıl, niçin" gibi soruları sormaya başladığımız andan itibaren bireyin kendi zihninden bilimsel ve gerçek olana ulaşma çabalarını, mantıklı bir düzlemle teori kurarak sorgulamaya başlarız.

Sosyolojik Teori

Sosyolojik teoriyi iki' ye ayırmamız mümkündür. Gündelik teori olarak adlandırdığımız teori ile günlük gerçekleştirdiğimiz eylemler bir rutin üzerinedir ve varsayımlardan oluşmaktadır. Örneğin; ampulün yanmasına dair çok kolay bir teorim vardır, telefonumun şarj kablosunu taktığımda şarj olacağını bilirim gibi. Sosyolojik toplum bilimsel teori, gündelik hayat teorilerinden farklıdır. Sosyolojik teori daha mücerret, sofistike ve geneldir. Bir bilim dalının temellerine dayanan sosyolojik teori, toplumsal hakikati açıklayan, toplum bilimcilerin yazdıklarını yorumlamak, kavramak ve yazılanlar üzerine düşünmektir. Bu nedenle sosyolojik teoriyi bilimsel ele alıp, gündelik teorinin dışında tutuyoruz. Bu iki teoriyi birbirinden ayıran diğer bir özellik ise "farkındalık" tır. Bilimsel temellere dayalı sosyolojik teoride bilim insanı hangi teoriyi kullandığının farkında olmalıdır. Gündelik hayat teorisi ise hiçbir farkındalığa gerek duyulmaksızın gelişi güzel, alışkanlıklarımızın meydana getirdiği teorilerdir.

Sosyolojik teori; insan ve insan gruplarının oluşturduğu topluluklara ilişkin düşüncelere dayanır. Bu nedenle sosyolojik teori bir düşünce sistemidir denilebilmektedir. Sosyolojik temel ve kavramlar, sosyolojiden ayrı düşünülemez, yorumlamalardan uzak duran sosyolojik teori, toplumsal yapıya yakın durmak

zorundadır. Yorumlamalara dayanan teoriler bizleri sosyolojik teorinin dışına sürükleyerek tarihselliğe atıf yapar. Sosyolojik teori; toplum ve sosyal yapı hakkında bize yol göstericidir. Bu teori toplumsal sistemin özgür bir oluşum içerisinde olduğunu gösterir. Sosyolojik teorinin temelinde yatan yeni düşünce sistemi ve toplumsal gerçekliktir. Toplum bilimcilerin, toplumu ve toplumsal yapıyı incelerken kullandığı araçtır bilimsel teoriler. Bununla birlikte bu teoriler soyuttur, belli başlı bir konuda ve tutarlı olmak durumundadır, açıklayıcı ve genel olmalıdır.

2.4.2 Klasik Sosyoloji Teorisyenleri

Klasik dönemde, bu döneme yön veren düşünürlerin, sosyoloji disiplini içerisinde yer alan, modern toplum, kapitalizm, endüstri toplumu gibi yeni toplum tipi üzerinde yoğunlaşmışlardır, bu çalışmalar sosyolojinin ayrı bir disiplin ve bilim dalı olarak ilerlemesine yön vermişlerdir. Bu dönemde sosyolojiye birçok düşünür katkıda bulunmuştur, bunlar arasında klasik sosyolojide önde gelen isimlerden Karl Marx, Emile Durkheim ve Max Weber'in çalışmaları üzerinde bu araştırma çerçevesinde duracağız.

Karl Marx Kuramı

19. yüzyılın önde gelen isimlerinden olan Karl Marx ekonomi, tarih ve felsefe eğitimi almış olmasına rağmen sosyolojik bir disipline sahiptir. Çalışmalarında; kapitalizm öncesi (geleneksel) toplumdaki – Endüstriyel (modern) kapitalist topluma geçişi kavramsal olarak, özgün bir toplum teorisiyle çalışmalarına yön vermiştir. Marx'ın geleneksel toplumdaki – modern topluma geçiş kuramı klasik sosyolojinin gelişimine önemli katkılar sağlamıştır. Hegelci bir felsefe yaklaşımı benimseyen Karl Marx, Hegelin idealist felsefesinin aksine tarihsel materyalist bir yaklaşım felsefesi benimsemiştir. Marx'a göre; insanların bilinçlerini belirleyen toplumsal gerçeklerdir. Marx kapitalist düzenin sosyoloğudur. O, toplumda ki eşitsiz dağılımın sebebinin "doğal yasalara" değil, toplumsal güçlere özellikle toplumsal sınıflara dayandırır. Marx'a göre iki toplum temeli vardır; üretim araçlarına sahip olanlar ve üretim araçlarına sahip olmayanlar. Bu araçlara sahip olanları burjuvazi, olmayanları ise işçi sınıfı olarak adlandırmaktadır. Marx'a göre üretim araçlarına sahip olan burjuvazi sınıfında, çalışıp toplumda üretimim sağlayan işçi sınıfının emeğinin yok sayması ve

ürünlerini gasp etmesidir. Marx'a göre bütün toplumlar sınıflara bölünmüştür, bu sınıfları düşman sınıflar olarak nitelendiren Marx özellikle iki temel sınıftan; Burjuvazi ve proletaryadan bahseder. Marx klasik dönem düşünürleri gibi tarihi bir ilerleme felsefesine sahiptir, o ekonomik bir belirlenimci 'dir.

Marx'a göre toplumlar beş aşamadan geçerek oluşur (Bozkurt, 2013). Birinci aşama: İlkel koninal toplum; İkinci aşama: Köleci toplum; Üçüncü aşama: Feodal toplum; Dördüncü aşama: Kapitalist toplum; Beşinci aşama: Sosyalist komünist toplum oluşur. Zamanla bütün aşamalardan geçen toplumların son aşamaya ulaşacağını ve o aşamalarda gerçekleşen sömürünün son aşama adını verdiği sosyalist komünist toplumda kalkacağını belirtir. Aşamaları belirleyen Marx, ikili bir "sınıflama" kavramından bahseder, toplumları "alt yapı ve üst yapı" olarak sınıflayarak, toplumu; alt yapı olarak belirttiği üretim araçları oluşturduğunu öne sürerken, üst yapıyı ise toplumların kültürlerinin ve geleneklerinin oluşturduğunu belirler. Marx'ın ses getiren çalışmalarından biri de "Kapital'dir. Kapitalist düzenin işleyişini belirlemiştir o bu kitabında. Kapital bir ekonomi kitabı olmasının yanı sıra aynı zamanda Kapitalizmin Toplum bilimidir. Kapitale göre zenginler daha da zengin olacakken, yoksullarda daha da yoksullaşacaktır. Hiçbir şeyi elinde kalmayan işçi sınıfı ayaklanacak kendi düzenini kuracağını belirtir. Gerçekleşecek olan kapitalist düzendeki ülkelerde verimlilik artışı, proletaryaya kaybedeceği başka şeylerde sunarak, proletaryayı kapitalist sistemin içerisine dahil etmiştir. Marx'tan sonra kapitalist toplumlar dönüşümler yaşayacaktır.

Karl Marx Kuramının Spor Sosyolojisi Bağlamında Ele Alınması

Marx'ın net bir spor sosyolojisi üzerine yaptığı bir çalışma bulunmamaktadır. Onun eserlerinden kapitalist Toplum Eleştirisi spor olgusuna yönelik, spor sosyologları için yol göstericidir. Marksist teorisyenler, daha çok sosyal- komünist ile yürütülen ülkelerde, spor olgusunun ve faaliyetlerine olan ilginin artmasından önce, spor olgusuna yönelik çalışmalar 20.yüzyılın başlangıcından itibaren başlamıştır. Marx için önemli olan ekonomik unsurlardır. Bu bakımdan spor incelenmeye başlandığında spor olgusuna yönelik çalışmalar "ekonomi ve ideoloji" konularında, teorisyenler tarafından çalışılmıştır. Onun kapital çalışmasında, ekonomik yönden bağımlılık olarak görülen spor ve sporun metalaştırılması, ötekileştirilmesinin önüne, komünist sistem ile

geçileceği düşünülmektedir. İşçi sınıfının rekreasyon faaliyetleri ile yorgunluklarını atmaları, güçlerini toplamaları, kendilerini iyi hissettirmektedir. Bu dinlenme ve boş zaman faaliyeti burjuvazinin çıkarına olmakta ve dinlenen proletarya kaybettiği enerjisinin geri toplayarak daha çok üretime katkıda bulunacaktır. Marx'ın eserlerini spor sosyolojisi bağlamında ele aldığımızda en önemli ve üzerinde durmamız gereken onun sınıf kavramıdır, çünkü Marx'ın düşüncelerinin eksenini burjuva ve proletarya oluşturmaktadır ve bu sınıf kavramı günümüz modern toplumlarında sporla birlikte adından sıkça bahsettirse de Marksist teorisyenler ve toplum bilimciler Marksist bir yaklaşımla, bireysel sporların, doğrudan bir şekilde elit güçlerin egemenliği altında olduğunu ifade etmektedir (Dever, 2017). Birçok spor dalı doğrudan “sınıf ayrımı” üzerinde etkilidir. Spor toplumsal tabakalaşmayı, “amatör ve profesyonel” sporcu ayrımının açıkça gözlendiği toplumsal bir kurum halini almıştır. Sınıf ayrımının belirginleştiği 19. yüzyılın başlarında, elit sporcular unvanları ile anılırken, amatör ve alt tabakaya mensup sporcular ise yalnızca isimleri ile anılmıştır. 1963 yılında eşitlikçi söylemin tepkilerine maruz kalan bu toplumsal tabakalaşma ayrımı (amatör- elit) terk edilmeye başlanmıştır (Dever, 2017).

Günümüz toplumlarında amatör birçok sporcunun zengin olduğu ve ayrımcılığa maruz kalmadığı önemli bir husustur. Peki ya bu husus ülkelerini terk etmek durumunda kalan mülteciler için de aynı mıdır? İngilizlerin kriket oyunu “sosyal tabakalaşma, sosyal sınıf ve ayrımcılığa” en güzel örneklerden birisidir. Yalnızca üretim araçlarına sahiplerin oynayabildiği bu oyun, 1963’lerden sonra seçkinlerin oynadığı bir oyun olarak kalmıştır. Spor olgusu, Marksist teorisi daha öncede belirtildiği üzere “ekonomik eşitsizlik” üzerinedir. “Dinin toplumsal yaşamın afyonu” olduğunu belirten Karl Marx, bu sözü ile dini uyuşturucuya benzetmesi, dinin bireyler üzerindeki acılarını dindirdiğine inanmasıdır ve dinin özellikle alt tabakada bulunan sınıfa yaşam amacı kattığını ifade etmektedir. Marksist spor sosyologları üst tabakada olan sınıfın (kapitalistlerin- burjuvazinin), alt tabakada ki (işçi sınıfı) sınıfı baskı altına aldığı ve bu sınıfı kontrol etmeye çalıştığıdır. Bu durumda işçi sınıfı “afyonu” ile üst sınıfa muhtaç ve bağımlı olmuştur. Sporun alt tabaka için bir afyon haline gelmesi, üst tabakaya olan bağımlılığını arttırmıştır. Dolayısıyla kapitalist toplumlar, sporu afyon olarak kabul eden,

proletaryaya sunan bir sınıf olmuştur. Spor, proletaryayı bağımlı yaparken, burjuvaziye zenginleştirip daha da güçlü kılmaktadır. Kapitalist düzende olduğu gibi sporda da kurallar, gücü elinde bulunduran burjuvazi belirlerken proletarya bu kurallara boyun eğmek (Delenay ve Madigan, 2015), durumundadır.

Kapitalist toplumlarda düzenin bu şekilde işliyor olması, spor yapan sporcuların vücutları, bir makine olarak faaliyet göstermektedir. Sporunun bedeni kapitalist toplumda, üst sınıfın kazanması için, maksimum enerji ile çokça çalışılmıştır, böylece rekor kıran sporcu üst sınıfa daha da çok kazandırmıştır. Böylece burjuva sınıfına hizmet eden bedenler zamanla Marx'ın diğer bir kavramı olan "yabancılaşma" 'ya başlayacaktır. Marx yabancılaşma kavramından önce insan ilişkilerindeki, insanların insanlarla gizil, ürettikleriyle, işçilerle ve kendileriyle doğal ilişkileri olduğunu belirtir. "Yabancılaşma ise; İnsanların üretim çalışmalarıyla, ürettikleri hasatlar ve ürünlerle, birlikte çalıştıkları işçi sınıfıyla ve en önemlisi kendi gizilleriyle aralarındaki tabii ilişkilerin yıkılmasıdır" (Stepnisky, 2012). Bedenlerine yabancılaşan sporcular; burjuvazi sınıfına daha da çok "meta" elde etmesini sağlamak için "madde ve doping" kullanımı artar duruma gelecektir. Kapitalist düzen içerisinde oyun işlevini zamanla "afyon" halindeki spora bırakacak ve bu düzen içerisinde sporcular vücutlarına ve birbirlerine yabancılaşacaktır. Sporcuların kapitalist toplumlarda burjuva sınıfa hizmet etmesi ve maddi olarak çokça kazandırması, sporcuların kapitalist sistemde ticaret nesnesi haline getirmiştir ve köle konumunda adlandırılmışlardır. Kapitalist sistemde, Küreselleşme ile artan "sporcu bedeli" kavramı, bu sistemde sıradan bir hal almıştır. Pazarlarda sporculara fiyat biçilirken, bedenlerine yabancılaşan sporcular bu şekilde satın alınarak üst sınıfa daha çok hizmet edeceği düşüncesi geliştirmiştir.

Sonuç olarak görülüyor ki kapitalist düzen içerisinde burjuvazinin amacına hizmet etmek onun kurallarına göre oyunu oynamak ve "kapitali yükseltmektir.

Emile Durheim Kuramı

Durkheim'in sosyolojik yaklaşım ve metodu, mühim ölçüde pozitivist bir bilim düşüncesini temsil etmektedir. Marx'ın tersine Durkheim, biyolojik benzetilmeye dair olarak parçaları arasında fonksiyonel karşılıklık temelinde iş birliğinin var olduğu uyumlu bir toplum biçimi ve buna uygun pozitivist bir metot benimser. Durkheim

sosyolojik metot 'un kaideleri çalışmasına sosyolojinin çalışma nesnesinin ne olduğu sorusunu sormakla başlar. Durkheim'a göre sosyolojinin çalışma nesnesi "toplumsal olgulardır" (Güneş, 2011).

Durkheim, sosyolojinin felsefeden bağımsızlığını edinmesine yardımcı olmak ve özgür bir hüviyete sahip olması için, toplum biliminin ilgi alanını sosyal olguların araştırılmasıyla kısıtlar. Toplumsal olgu kavramı az bileşenin bir arada bulunmasıyla oluşur, yalnız sosyolojiyi felsefeden ayırmada esas önemli olan, toplumsal olguların "şeyler" olarak alınabilecekleri düşüncesidir. Toplumsal olguların şeyler olarak alınabilmeleri için, onların felsefi değil, aksine deneyimsel olarak araştırılabilmesi gerekmektedir. Durkheim, kaygıların geriye yönelik (felsefi) olarak bilinebileceklerine, yalnız şeylerin "salt zihni" etkinliklerle kavranamayacağına inanır; onlar kavramları için "zihin dışı" bilgilere icap ederler. Toplumsal olguların "şeyler" olarak deneyimsel üslupta araştırılması, Durkheim'in sosyoloji bakış açısını, Comte ve Spencer'in "içebakışçı" kuramsal yaklaşımından uzaklaştırır (Ritzer, 1992). Emile Durkheim, toplumsal uyumun savunuculuğunu yapmıştır. Keyfi bir şekilde toplumlara müdahale etmenin toplumsal uyumu bozacağını savunmuştur. Toplumun dışımızdaki bir realite olduğunu, objektif bir biçimde incelenebileceğini belirtmiştir. Toplumların tarihinin belirlenimci bir şekilde belirlendiğini müdafaa etmiştir. Sonuç olarak, insan isteğiyle, keyfi bir şekilde toplumsal düzenin ve toplum tarihinin evrensel kanunlarının, değiştirilme olanağının bulunmadığını müdafaa etmiştir (Sayın, 2007). Toplumsal bir olgunun şeyler olduğunu, dışsal ve zorlayıcı nitelikte gerçekleştiğini biliyoruz, peki nelerdir bu toplumsal olguları oluşturan şeyler? Durkheim iki genel toplumsal olgu türünden bahseder bunlar; maddî ve maddî olmayan toplumsal olgulardır. Durkheim; "Toplumsal olgu kimi zaman, dış dünyayla ilgili bir unsur olduğu sürece, maddileştirilir". Mimarî ve hukuk onun maddesel toplumsal olgularla kast ettiği şeyin iki örneğini oluşturur. Durkheim'in çalışmasının büyükçe bir kesimini ve sosyolojisinin merkezini maddî-olmayan toplumsal olguların araştırılması oluşturur. Durkheim'in sözleriyle: "Her sosyal bilinç dışsallaştırılmaz ve maddilik kazanmaz" (1897). Artık sosyologların normlar ve değerler olarak yahut daha genelde kültür olarak adlandırdığı

şeyler Durkheim'in maddî-olmayan toplumsal olgular terimiyle anlatmak istediklerine denk düşer (Ritzer, 1992).

Durkheim'in çalışmasında yer alan temel gerçeklik düzeyleri, maddî toplumsal olgular ve maddî-olmayan toplumsal olgulardır.

Durkheim'e göre sosyolojinin çalışma alanı toplumsal olgulardır. Toplumsal olguyu başka olgulardan temel olarak ayıran iki nitelik belirler. Birinci nitelik olarak, toplumsal olgular bireylerin bilinçleri dışında var olmaktadır. Durkheim, toplumu birlik olarak çözümlediği için, bireysel esas, bireylerin bilinçleri esasında çözümlenmeye karşı çıkmaktadır. Sosyolojik izah, bireysel güçler ile değil "kolektif güçlerle" ilgilidir. Çünkü toplumsal olguların bireylere indirgenemeyecek kadar kolektif bir niteliğe (aile, din) sahip olduğunu ve kendine özgü bağımsız bir gerçekliğe sahip olduğunu ve yine bireylerin dışında var olduğunu belirtir. İkinci nitelik olarak ise, toplumsal olguların kendilerini bireylere zorla kabul ettirmeleridir. Kolektif nitelikleriyle bireylerden bağımsız olarak gerçekleşen toplumsal olgular, bireyler üzerinde baskıcı ve sınırlandırıcı bir zorlamaya sahiptirler. Buna en güzel örneklerden biri; dinin, toplumsal bir olgu olarak bireyden bağımsız kolektif bir niteliğe sahiptir. İnanan birey, dinsel hayatlarına ait sahip olduğu inanç ve ilkeleri, kendi bilinci dışında hazır olarak bulmuştur. Bir başka örnek ise; bireylerin aile birliği içerisinde, yakın, eş, kardeş olarak kendilerine atfedilen çeşitli vazifeleri yerine getirirler. Bireyler üstlendikleri bu roller aracılığıyla aile kurumunun fonksiyonelliğini sağlamaktadır (Güneş, 2011). Durkheim'e göre, toplumsal olguları, nesnelmiş gibi ele almamız gerekliliğidir.

Bunu ise Durkheim üç kurala bağlar; Birinci kuralın; bir toplumsal olguyu çalışmaya başlarken, ilk olarak her türlü peşin yargılardan sistemli olarak kopmak gerekliliğidir. Örneğin, devlet, demokratlık, aile gibi olgular hakkında bazı düşünce ve ön sezilere sahip olabiliriz. Bu olgular üzerine karmaşık ve meçhul bilgilere sahip olduğumuz için onları bir obje gibi ele almamız gerekir. İkinci kuralın, bir toplum bilimcinin mutlaka araştırdığı toplumsal olguyu tanımlamak durumunda olmasıdır. Durkheim, ikinci kurala uyan ve bağlantılı olan bütün olgular grubunun araştırmaya ayrıcasız dâhil edilmesi gerektiğini düşünür. Örneğin, suç olgusunu araştırıyorsak ceza olgusunu da araştırmanın ilerlemesine dâhil etmemiz gerekmektedir. Üçüncü kuralın ise

Durkheim, toplumsal olguları araştırmaya ele alırken bu olguları kendi tekil ve kararsız vizyonlarından soyutlayarak araştırmayı sağlayacak bir bakış açısı benimsemeli olduğunu belirtir. Örneğin, aile olgusu incelenmeye başlanıldığında, aile olgusunun farklı aile türleriyle karıştırmamak için objektif bir kriter olarak ailenin hukuka uygun düzenlenmiş yapısı kaynak alınabilir (Güneş, 2011).

Durkheim, Toplumda İş bölümü çözümlemesini ideal toplum tipi anlayışı üzerine inşa eder. Toplumsal var olmanın temelinde ona göre iki dayanışma vardır “organik ve mekanik dayanışma”. Mekanik dayanışma olarak kastettiği “ilkel” tiplerdir. İlkel tip; iş bölümünün sınırlı seviyede olduğu veya iş bölümünün bulunmadığı oldukça farklılaşmamış bir toplumsal yapıya sahip olduğunu belirtir. Organik dayanışma olarak kastettiği daha gelişkin tip ise; büyük ve gelişmiş bir” iş bölümüne” sahip olduğunu belirtir. Durkheim için, toplumsal iş bölümü, vazifeler veya sorumluluklarda belirli bir düzeyde uzmanlaşmayı gerektiren maddî toplumsal bir olgudur. İlkel toplumlarda yaşamlarını sürdüren insanlar, çok farklı görevlerin gerçekleştirildiği ve birçok mesuliyet gerektiren genel konumları işgal ederler. Başka bir ifade ile ilkel toplumlarda ki insanların, elinden her için gelmesi zorunludur diyebiliriz. Daha modern toplumlarda yaşamlarını sürdüren insanların, aksine, daha uzmanlaşmış konumları işgal ederek, görevi sınırlı sorumluluklara sahiplerdir. Örneğin, ilkel toplumlarda bir anne rolünü üstlenen kadın olmak modern toplumdaki bir kadına göre çok daha az uzmanlaşmış bir pozisyonudur. Günümüz toplumlarında, daha çok anne-ev kadınının sorumluluğunda olan birçok görevi artık, ev hizmetleri ve emek, enerji tasarrufu sağlayan araçlar (bulaşık makineleri, mikro-dalga fırınlar, yemek servisleri vb.) gidermektedir.

Durkheim, dayanışma modelini ele alırken, toplumu bir arada tutan nesne ile ilgilendi. İnsanlar genele yararlı bir biçimde davranışlarda bulunduğu için, mekanik dayanışmanın bulunduğu bir toplum bütünlük içerisinde-dir. İnsanları bir arada bulunmasına yarayan şey, tamamının benzer faaliyetlerde bulunması ve benzer sorumluluklara sahip olmalarıdır. Aksine, Organik dayanışmanın bulunduğu toplumun bir arada toplum birliğinin sağlanması, insanlar arasındaki farklılıklar, farklı görev ve sorumluluklara sahip olmalarıdır (Ritzer, 1992). Durkheim’e göre, “iş bölümü”, sosyal dünyadaki bir etkileşim durumu olması sebebiyle, maddî toplumsal bir olgudur.

Durkheim'in mekanik dayanışmadan organik dayanışmaya geçiş kuramında esas nedensel etken olan maddî toplumsal olgu “dinamik yoğunluktur”.

Dinamik yoğunluk kavramı bir toplumda ki insan sayısını ve insanlar arasındaki etkileşim miktarını belirtir. İnsanların sayısı ve aralarındaki dinamik yoğunluk, mekanik dayanışmadan organik dayanışmaya doğru bir değiş tokuşa yol açar; bu iki faktör, bütünleşerek, kıt kaynaklar üzerinde yarışın artmasına ve ilkel toplumların farklı koşut ve benzer bileşenlerinin varlıklarını sürdürmek adına daha yoğun savaşa girmelerine yol açar. Bireyler, gruplar, aileler, kabileler vb. gerçekte aynı fonksiyonları yükledikleri için, kaynaklar kıt olsa dahi, onların çatışmaya girme ihtimalleri yüksektir. İş bölümünün ortaya çıkışı, insanların ve insanların oluşturdukları toplumsal yapıların, çatışmaktan daha çok, birbirlerini tamamlamalarını sağlar ve bu durum ayrıca, barışçı birlikteliği mümkün kılar. Bunların yanı sıra, iş bölümündeki çoğalış, kaynaklardaki artış ile daha büyük bir faaliyet sağlar ve daha fazla insan barış içerisinde varlığını sürdürebilir (Ritzer, 1992).

Emile Durheim Kuramının Spor Sosyolojisi Bağlamında Ele Alınması

Durkheim, metot olarak “toplumsal realite” düşüncesini savunmuştur. Toplumsal realite kavramı; bireylerin şuuru dışında gerçekleşen ve kadere bir yol çizen “toplumsal güçler “dir. Durkheim'in kuramları spor olgusu konusunda toplum, alışkanlıklar, dayanışma, birlik ve din konularına yönelmekte ve spora yaklaşımları spor sosyologlarına yol, yöntem ve metot modeller sunmaktadır. Şunu belirtmek gerekir ki Durkheim'in spora yönelik bir açıklamasına rastlanılmamıştır. Onun din üzerine olan “yaşamın ilk biçimleri” çalışması tıpkı Marx'da olduğu gibi Durkheimda da spora yönelik düşünce ve görüşlerini dolaylı da olsa anlamamıza yardımcı olmuştur. Ritüel kavramı üzerinde duran durkheimin bu öğretisi bize spor sosyolojisine yaklaşımları açısından temel bir belirleyicidir. Özellikle bireyler arası farkın az olduğu “mekanik dayanışma” adını verdiği toplum türünde “ritüel kavramının” etkisini görmekteyiz. Ritüel, Durkheim'm kültür sosyolojisi çerçevesinde değerlendirilmesine izin veren ilk ve temel kavramdır. Onun özellikle dini hayatın sosyal yönünü anlamada bir grup olarak değerlendirdiği bu kavram, aynı zamanda Durkheim'm sosyolojiyle ilişkilerini ve kuramını temsil eder pozisyonadadır. Ritüel, dini ayinleri içerdiği gibi merasim, ziyafet,

bayramları ve sosyal bağı kuvvetlendiren diğerkronik hareketleri de içermektedir. Aslında, ritüel herhangi bir maksat nedeniyle, toplumda sürekli bir biçimde ortaya konan kimi özel hareketleri vurgulamaktadır (Alver, 2010). Bu ritüeller toplumda “ortak bilinci” uyandıran temel güçlerdir. Böylelikle bireyler arası “toplumsal bütünlük” sağlanmış olurken, dine olan bağlılık da artacaktır.

Ritüeller; önceden karar verilen, belirli kurallar çerçevesinde uygulanan, dini törenlere verilen adlardır. Diğerkbir ifade ediliş şekli “ayindir”. Bu ritüellerde çoğunlukla dini sembollerden yararlanılmaktadır, genellikle tapınaklarda o ayın için hazırlanan giysilerle ve bazı özel yüz boyamaları da yapılır. Dinlere ve kültürlere göre değişen çok sayıda ayinler vardır, kimileri bir hayvanı kutsal kabul ederken, kimileri ağaca tapabilmektedir. Ritüeller için gerekli olan koşullar aklımıza günümüz sporunda en yaygınlarından biri olan futbolu getirmektedir. Christian Bromberger; *“football as World- view and as ritüel”* adlı makalesinde, bir ritüel ile futbol maçına katılan bireyler arasında ve oyunda 7 özellik belirlemiştir. Birinci olarak, ritüeller, dinsel törenler veya bir futbol maçının sınırları belli bir “alan” içerisinde gerçekleşmesidir. İkinci olarak, bir spor faaliyetini izleyen bireyler, tıpkı ritüellerde olduğu gibi “güce” bağlı olduklarını belirtirler. Üçüncü olarak gerçekleşen oyunun belirli “yer ve zamanlarda” tıpkı dinsel törenlerdeki gibi gerçekleştiğini belirtir. Dördüncüsü ise, saha oyuncusunun “görev dağılımıdır”, tıpkı bir ayinde olduğu gibi din adamının özel giysi giyinmesi, futbolcuların özel forma giymesi, yüzlerini boyatan izleyici ve bunlar gibi örnekler mevcuttur. Beşinci özelliğinde Bromberger dini törenlerde olduğu gibi sporun “evrensel” boyutlara ulaşmış olması olarak belirtir. Altıncı özellik, sporun da ritüellerde olduğu gibi “sıralamasının ve kurallarının” olmasıdır der. Yedinci ve son özellikte ise bromberger; tıpkı ritüeller gibi oynanan sporun, futbol maçının, farklı birey ve toplumsal grupları “ortak amaçlar” doğrultusunda birleştirmesidir der (Broomberger, 1995).

Durkheimın ritüeller konusundaki görüşleri spor açısından düşünüldüğünde sporların, geleneksel ve dinin törenlerden ortaya çıktığı görülmektedir. M.Ö. yıllarda ki kalıntılar arkeologların araştırmaları sonucunda incelendiğinde 3000 yıllarında “toplara” rastlanılmaktadır, bunun yanı sıra duvarlara çizilen resimlerde bu toplar ile oyunlar

oynandığında görülmektedir. Bu “top” oyunları, “canlılığın ve ölümün” arasında ki mücadeleyi resmetmektedir. Spor tarihi ve kültürü araştırmaları bizlere “top oyununun” pagan ayinlerinde rastlanıldığını ve daha fazla üretim elde etmek için ve toplumsal birliği sağlamak amacıyla oynandığı anlaşılmaktadır (Dever, 2017). Birçok ritüel ve dini törenlerle spora olan benzerlikler bu dönemde dinlerin bireyleri ve toplumlarını koruyucu bir dua aracı olarak kullanıldığı görülmüştür. Günümüz modern spor anlayışında da durumların çok farklı olmadığı görülmektedir.

Modern spor kültürü; “proten ve protestan” ibadet şekilleriyle bağlantılı olan kuralları ve amacı olan değerlere sahiptir. Steven Overman Protestanlık dininin 7 ilkesinin günümüz modern toplumlarda sporun gelişmesine katkı sunduğunu ve benzerlik gösterdiğini belirtir.

Overman’a göre; Dünyevi zahmetler, mükafat elde edebilmek adına düzenin, özverili olmanın ve üzüntülere karşı dayanmayı,

Fikirleştirme; dinsel tenevvürü insan fikri ile bağdaştırmaya,

Bireycilik; her bireyin kendi kaderlerinin sorumlusu olduğu,

Amaca odaklı olma; muvaffakiyetsizlik ve erdem arasında ki bağı kuvvetlendirmek,

Başarı Statüsü; insani amaçlar ver başarı arasındaki ilişki,

Çalışma Disiplini; bu ilkede çalışmayı ihtiras olarak belirler,

Zaman Ahlakı; son olarak bu ilkede zaman kavramının etkili olarak kullanılmasını ifade eder.

Overman’ın üzerinde durduğu ilkeler günümüz sporlarının gerçeğinin yansıtır durumdadır. Kazanmak için antrenman yapan sporcu çekilen zahmetler, kazalar, sakatlanmalar, özverili bir çalışma disiplini, çekilen zorluklar, oynanan oyunun mantıksal ve zamana uygun akıl çizelgesinde gerçekleştirme gibi. Oyun sırasında karar verme ve benzeri durumlar bunlara örnek teşkil oluşturmaktadır. Öyleyse Durkheim’ında dediği gibi; din, mekanik ve organik dayanışma, ortak bilinci sürdürmek için çabalarken, sosyal uyum için yeterli olan alternatif geleneklere nasıl ulaşacağız? Bu sorunun en güzel yanıtı spor’ un, birleştirici ve geleneksel, dinsel faaliyetleri ile bizlere alternatif gelenekler sunmaktadır diyebiliriz. Klasik sosyolojinin önde gelen

isimlerinden işlevselci teorinin temsilcisi Emile Durkheim'in öğretileri ve fikirlerine baktığımızda "spor ve din" arası bir ilişki olduğu görülür. Bu ilişkiyi de açıklayacak olursak; spor 'un bireyleri bir araya getiren ve bütünleştiren, birbiriyle ilişki halinde bulunan sosyal bir yapı ve dinin bir vekili olarak, sorumluluk aldığı görülür (Dever, 2017). Durkheim'in üzerinde hassasla durduğu bir diğer konuda "intihar" dır. Çalışmalarında intihar ve spor konusunda ele alınmıştır. Durkheim'a göre; intihar, entegrasyon derecesi ile farklılık gösterir ve entegrasyon derecesi, toplu merasimlere katılım derecesine bağlıdır. "Intihar entegrasyonu" kavramı, Kornilowicz tarafından spora uyarlanmış ve açıklanmıştır. Ona göre; intihar yoğunluğu, tatiller, dini tatiller, anma olmayan günlerde ve sportif maçların olduğunu günlerde daha düşüktür. Bu hipotezin doğruluğunu sınamak için 1972-1978 yıllarında Amerika'da ki intiharları araştırmış ve intihar olaylarının (Dever, 2017), İki temel spor; Kuzey Amerika Dünya Serileri Profesyonel Basketbolu ve Amerikan Futbolu Şampiyona Müsabakasının son iki günü;

İki Ulusal Resmî Tatil; 4 Temmuz ve Şükran Günü

İki Ulusal Dini Tatil; Paskalya ve Yılbaşı (Loy, 2002).

Bu günlerde diğer günlere oranla intiharın daha düşük olduğu yapılan araştırmalarda Karnilowicz tarafından çalışılmıştır. Bu çalışmalar neticesinde görülüyor ki Durkheim'in intihar çalışması spor olgusu üzerinde kabul görmüş ve sporun birleştirici ve bütünleştiriciliği ön plana çıkmıştır.

Max Weber Kuramı

Max Weber, sosyoloji literatüründe etkin sosyologlardan biri olarak tanımlanmaktadır. Yapılan araştırmalar sonucu Max Weber 'in kendisinden sonra sosyolojik çalışma yürüten birçok düşünürü ve sosyoloji ekolünü etkilediği görülmektedir. Max Weber, sosyoloji bilimi üzerine yapmış olduğu birçok çalışma sonucu; sosyolojinin, toplumsal yaşamdaki önemli noktalar arasındaki nedensel bağı açıklaması gerektiğini savunmaktadır. Bu noktada toplumsal boyuttaki iki önemli nokta arasındaki bağa açıklık kazandırmak amacıyla örnek iki soru verilecek olursa; Din toplumsal düzeni nasıl etkiler? Bürokrasi bir toplumu nasıl biçimlendirir? Bu iki örnek

üzerinden Max Weber 'in kullanmış olduğu teknikler yakından incelenecek olursa;1.İdeal tip analizi 2.Tarihsel analiz (Bozkurt, 2013).

Max Weber'e göre; sosyal yapının neden var olduğunu ve nasıl form halini aldığını açıklamak için öncelikle sosyal yapının özelliklerini bilmek gerekir. Örneğin; bürokrasi nasıl bir form halini alır? Onu diğer formlardan ayıran özellikler nelerdir? Bu sorular üzerinden Max Weber 'in kullandığı tekniklerden biri; ideal tip tekniğidir. İdeal tip tekniği, kısaca; bürokrasinin ya da herhangi bir toplumsal fenomenin temel ve diğerlerinden ayırt edici özellikleridir denilebilir. Max Weber ideal tip yöntemini kullanırken gerçeklikten değil analitik kurgulardan beslenmektedir. Yani Weber 'in gerçeklikten ziyade ele almış olduğu tekil fenomenin özelliklerinden bahsettiği görülür. İdeal tip terimi ahlaki bir ifade değildir. Max Weber bu terimi toplumsal fenomenlerin anlaşılmasını kolaylaştırmak amacıyla yöntem bilimsel yani metodolojik bir terim olarak kullanmıştır denilebilir. Bozkurt, Max Weber 'in toplumsal fenomenleri anlamlaştırmaya çalışırken kullanmış olduğu ideal tip yönteminin karmaşık fenomenleri çözümlenmeye yarayan bir analiz aracı olduğunu ifade eder. Max Weber, ideal tip yönteminin yanı sıra aynı zamanda tarihsel analiz yöntemini de kullanmıştır. Tarihsel analiz, toplumsal formların sebeplerini araştırmaya yöneliktir. Weber, tarihin biçimlenmesinde ekonomik ve maddi unsurları merkez almamakla birlikte bu unsurların tarihsel süreç üzerindeki önemini vurgulamıştır.

Bu noktada Karl Marx ile ortak noktada buluştukları görülür fakat bunun yanı sıra ayrıldıkları önemli bir nokta vardır; Karl Marx maddi unsurların tek başına tarihsel ve toplumsal süreç içerisinde belirleyici olduğunu savunurken Max Weber ekonomik ve maddi unsurların yanı sıra dinsel, sosyal vb. unsurları da beraberinde almaktadır. Hatta bu noktada Karl Marx'ı eleştirerek sosyal, dinsel, politik vb. Baskılarla ekonominin karşılıklı etkileşimini göz ardı ettiğini savunmaktadır (Bozkurt, 2013). Max Weber sosyolojik yöntemlerinin ve sosyolojik çalışmalarının sonucu olarak sosyoloğun görevinin toplumsal eylemlerin sonuçlarını ve gidişatını incelemek olduğunu savunur. Bu noktada sosyolojinin değerden bağımsız olması gereken ideal bir toplumu incelemek değil içinde bulunduğu yani var olan toplumu incelemek olduğunu savunur. Bu noktada değerden uzak objektif tarafına vurgu yapmaktadır. Bu noktada üzerinde durulması

gereken Max Weber 'in kişisel yaklaşımı olmayan bir anlayışa sahip olmadığını ifade etmek gerekir. Weber, toplumsal eylemi anlamlandırmak amacıyla sübjektif, ampirik yorumlayıcı yöntemleri kullandığı görülmektedir. Kısaca Weber yaklaşımında araştırmaların kişisel önyargılardan uzak durması gerektiğini toplumsal eylemlere herhangi bir değer yüklememesi gerektiğini savunmaktadır. Kısaca Max Weber, tinsel/tarihsel Alman geleneği içinde bulunmakla birlikte Karl Marx ile benzer taraflar barındıran Marksist anlayış içinde de kendini göstermiştir. Fakat Weber, Marksist anlayışını tinsel tarihsel anlayış içerisine harmanlamıştır denilebilir. Marx Weber ayrıca ideal tip bürokrasi kuramı yani bürokrasi kuramının farklı özelliklerinin yanı sıra kapitalizmin kişilik tipini ortaya koymayı amaçlayan Protestan ahlakı ve kapitalizmin ruhu kitabı ile halen sosyoloji literatüründe önemini korumaktadır.

Max Weber Kuramının Spor Sosyolojisi Bağlamında Ele Alınması

Weber sosyoloji açısından önemli bir sosyolog tur. O toplumsal hayatın önemli nedensel bağlantıların anlaşılması gerekliliğini savunmuştur. Weber'in, spor sosyolojisine yönelik fikirleri yoktur ancak onun; yorumlayıcı toplum bilimi çalışmaları, sporun sosyal anlamını daha net anlamamızı sağlar. Weber'in yorumlayıcı sentezini sporda anlamlandırmak için onun önemle üzerinde durduğu kuramlara bakmalıyız; ideal tip bürokrasisi kuramı, rasyonelleşme, sınıf gibi.

Max Weber'in toplumsal eylem kuramının spor ile bağlantı içerisinde olduğunu görmekteyiz.

Geleneksel Eylem; bireylerin alışılmış ve tekrarlanan inançlarından belirlenen bu eylem tipinde, birey bunu bir amaca bağlayarak gerçekleştirmez. Burada önemli olan husus bilimin-gelenekselliğin önüne geçmesine karşın gerçekleştirecek davranışlardır.

Güncel Eylemler içerisinde; bilimin profesyonel ve güçlü performans sporları içerisinde, alışıla gelmiş güncel eylemlerin önüne geçmesine karşın, sporcuların elit seviyede, performansa dayalı sporlarında bile gelenekçi tutum ve davranışlarda bulunmalarıdır.

Duygusal- Motişere Dayalı Eylemler; Bu eylem tipi geleneksel eylem tipinden farklı olarak bir "uyaran" tarafından meydana gelir ve bireyin duygusal tepkimesiyle gerçekleşir. "Korku, öfke, nefret, heyecan" duygusal tepkimelere örnek verilebilir.

Sporda duygusal tepkime her zaman var olan bir durumdur. “Futbol maçı esnasında gerçekleşen bir gerilim (duygusal tepkime) sonucu oto-kontrolünü kontrol edemeyerek yumruk atan bir sporcunun davranışı” gibi. Birey sporda profesyonelleştikçe, hareketlerini daha sağlıklı kontrol edebilecek hale gelecek ve soğuk kanlılık ve istikrarlı duyguları ön plana çıkacaktır.

Belirli bir hedefi olan, amacı planlanarak belirlenmiş Değersel Akılcı Eylemler ise; sporcunun ülkesi için kupa kazanmak adına kendi hayatından vazgeçerek yoğun bir mücadele ile çalışması ve toplumun onaylayacağı manevi bir kültürün parçası haline gelmektedir.

Amaçsal- Akılcı Eylemler ise; nedenlere dayanır. Bir amaca ve hedefe ulaşmak akılcı eylemlerde bulunmasıdır diyebiliriz. Sporcunun fiziki üst çalışma kapasitesinin hazırlaması için uzun dönemli gerçekleştirilmesi gereken dayanıklılık eğitimleri bu eylem tipine örnek verilebilir (Beamish, 2010).

Bu Weber’in toplumsal eylem tiplerinin, spor açısından açıklanabilir olduğunu göstermiştir. Weber’in bir diğer üzerinde durduğu kavramı “rasyonelleşmedir” ve bu kavram onun spor sosyolojisi eksenindeki en güçlü öğretisidir.

Allen Gutmann; sporlaşma sürecini açıklamak için Weber’in rasyonelleşme sürecinin 7 özelliğini tanımlar. Bu özellikler modern batı ile geleneksel çağların spor aktivitelerinin karşılaştırarak bize yorumlar.

Gutmann’a göre; Laikleşme, çağdaş öncesi toplumlarda spor ve dini ritüeller hep içiçe olmuştur. Çağdaş sporda ise, dini inanç, kurum ve ritüellerden uzak, bağımsız bir yapı sergiler. Meritokrasi; liyakata dayalı bu yönetim biçiminde spor, adil yarışmayı desteklemektedir. Çağdaş öncesi dönemde, spor, imtiyazlı bir konumda idi örneğin; antik Yunanda kölelerin, özgür olmayan vatandaşın, kadınların spor etkinliğinde bulunması yasaktı (Dever, 2017). Çağdaş sporda ise, spor etkinliğine katılım bireyin yeteneğine ilgisine ve eşitlikçi bir yapıya sahiptir. Rasyonelleşme; çağdaş spor, sporcuların galip gelme şansını çıkartmak için, ölçülü bir halde hazır bulunma, düzenleme ve yarışma tarafından karakterize edilir. Bürokratikleşme; Çağdaş öncesi dönemlerde, spor kurumsal olmayan bir şekilde organize edilmekteydi. Çağdaş

dönemde spor, ulusal ve uluslararası, küresel çapta, kurulan komiteler tarafından kontrol edilmekte ve toplumsal bir kurum halini almaktadır.

Ölçüm; Çağdaş öncesi dönemlerde spor 'da oynanan oyunların çok azının ölçüm kaydı tutulmakta idi. Modern sporun ilerlemesi ile birlikte çağdaş dönemde istatistiksel veri kayıtları, performans ölçümleri tutulmuştur. Rekor; çağdaş olimpiyat söylencesi, citius, altius, fortius turnavayı kazanmaya karşı “atletik mecburiyet” ortaya koymaktadır. Çağdaş spor ölçülebilen insan başarısının üst sınırlarını çizmiş sporcularla doludur. Gutmann'ın bu tanımlamaya çalıştığı 7 özelliği belirlemesi Weber'in rasyonelleşmesi kavramının, batı kökenli spor ve sporcular için değil, ulusal ve uluslararası sporlar için geçerli olduğu sonucuna varmaktayız. Rasyonelleşme sonucu “bilim ve spor” arasındaki bağlar daha da kuvvetlenerek, sporcularda başarıların arttığı gözlemlenmiştir. Bilimin gelişmesi sonucu hızlanan rasyonelleşme bunları çağdaşlaşma sürecine borçludur (Dever, 2017).

Çağdaşlaşan spor Weber 'inde dediği gibi “huzurun demir kafesi 'dir”. Bu durumun çağdaş sporda görmekteyiz. Sporcunun başarıyı elde etmek için üstün fiziki performans sergilemesi istenir bu da dışarıdan alınan maddeler ile desteklenmektedir bu durum fiziksel biçim bozukluklarına sahip kişilere sebep olmaktadır. Bunun yanı sıra sporcu uzmanlar, yöneticiler tarafından yönlendirilmeye ve şekillendirilmeye mecbur kalmaktadır. Sporcuların çalışmalarının bu denli bilimsel amaca hizmet etmesi Weber'in rasyonelleşme sürecinin etkisidir. Weber'in “demir kafes” kavramı ise Marx'ın “yabancılaşma” kavramı ile benzerlik göstermektedir. Demir kafes, elit spor ve sporcularda daha da etkisini hissettiren bir kavramdır. Demir kafes; kendisinden üst düzey performans beklenen sporcu, profesyonelleşme sürecinde spor, hissizleşmiş ve umursamaz sporcular tarafından oynanan ve yönetilen bir kuruluş haline gelmiştir bu onların demir kafesidir. Çağdaş sporlarda “para” nın hâkim olduğu düşüncesi, sporcu veya takımdan ziyade “kazanç” tır.

Weber'in yorumlayıcı sosyolojinin, spora ilişkin temel soruları

- ✓ Sporcular, ne ölçüde davranışlarının şuurundadır?
- ✓ Sporcular, kariyerleri açısından nasıl deneyimler kazanmışlardır?
- ✓ Toplumsallaşmanın hangi tecrübeleri, sporcu olma yolunda dahil edilebilir?

- ✓ Medya seyircisi, medyada yayınlanan sporları nasıl özümseyerek yorumlamaktadır?
- ✓ Pozisyon, spor ve toplumsal düzeni açıklamada ne kadar etkilidir?

2.5 Sporun Sosyolojik Kuramlar Çerçevesinde Ele Alınması

İnsanların doğuştan itibaren birbirlerine ihtiyaç duyması, kendini ifade edebileceği toplum içerisinde yer almak istemesi vb. hususlar insanların sosyal bir varlık olduklarının göstergesidir. Sosyal bir varlık olan insanların bir arada yaşaması sonucu oluşan topluluklar sosyolojinin konusunu oluştururken, sosyal yaşam ile ilgili sorunlara sosyolojik olarak pek çok teorinin ortaya atıldığı görülmektedir. Sosyoloji teorileri; fikirleri, kavramları, kuramları ve kuramcıları birbirinden farklı kişiler olmalarına rağmen, sosyolojik teorilerinin ortaya atılmasının tek bir amacı vardır; toplumsal hayata ilişkin sorunlara çözüm bulmak ve çözebilmektir.

Genel olarak sosyoloji teorileri, “sosyal hayattan çıkarılan genellemeler ve kanıtlardır” (Kızılcıkelik, 1996). Bu araştırma çerçevesinde ise “sosyoloji teorileri ile spora bakışın”, sosyoloji teorileri altında spora yaklaşımın açıklanmaya çalışılmasıdır. Sporun geleneksel tanımı, şahsi tatmin ya da dışsal ödüllerle güdülenen insanlar aracılığıyla gerçekleştirilen göreceli karmaşık fiziksel becerilerin dâhil olduğu kurumsallaşmış rekabet içerikli aktivitelerdir (Arıtan, 2012). Sporun kurumsallaşmış bir aktivite haline gelmesi sosyolojik tarafına işaret eder.

Spor sosyolojisinde her teorinin kendine has yaklaşımları bulunmakla beraber, spora bakış da teoriler açısından farklılık göstermektedir. Spor sosyolojinde temel kuramlara daha yakından bakacak olursak.

Spor sosyolojisinin kuramsal temellerini inceleyecek olursak;

- ✓ İşlevsel kuram
- ✓ Çatışma kuramı
- ✓ Sembolik etkileşim kuramı
- ✓ Eleştirel kuram
- ✓ Feminist kuram

İşlevsel Kuramda temel iddia, sosyal kurumlar yalnızca belirli lüzumları yerine getirmek amacıyla vardır. (Emile Durkheim) Toplum, aralarında bir iç bağımlılığı olan toplumsal kurumlardan oluşan bir organizmadır. Toplumsal kurumların

işlevi toplumun sürekliliğinin, toplumsal uyumun sağlanmasıdır. Toplumsal hayatın altında yatan en temel itici güç toplumda bir denge oluşturma eğilimidir. Toplumsal denge, toplumsallaşma sürecinde bireylerin toplumsal değerleri öğrenmesi yoluyla başılır (Arıtan, 2012). Toplumsal değerleri öğrenir iken ise en etkili araçlardan birinin spor olduğu ifade edilebilir. İşlevci kuramda temel olan toplumları bir araya getiren modüllerin arasındaki entegrasyonun bozulmamasıdır.

Bu nedenle işlevselci kuram; toplumsal kurumlar arasında entegrasyon ve iş birliği olduğunu savunur. Spora yönelme toplumsal kurumlardan hür olmadığı sürece gerçekleşmektedir (Kılıçgil, 1998). İşlevselci kuram, spora yönelim üzerine olumlu anlamlar yüklemektedir. Sporu düzenin devamı ve toplumsal bir kurum olduğunu belirten kuram spora yönelim ile fertlerin saldırganlık dürtüsünü dindirdiğini ve bu olumsuz dürtülerin yerine sağlıklı toplumsal fertlerin geçtiğini belirtmektedir (Dever, 2015).

İşlevselci kuram toplumsal bir kurum olan sporun görevini, toplumsallaşma sürecinde sporun rolünü ve Stadyumların görevi nedir? Sorularına yanıt ararken,

İşlevselci spor sosyologları, spor kurumlarının toplumun bütünlüğünün sağlanmasına nasıl yardımcı olacağını, spora yönelmenin gençlerin toplumsal değerleri öğrenmelerine yardımcı oluyor mu, göçmen grupların ve fertlerin, bilmedikleri bir coğrafya da yaşadıkları, topluma uyum sağlamalarında sporun bir işlevi olup olmadığını sorgular (Arıtan, 2012) ve sorular üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Çatışma Kuramına göre, temel iddia: Toplum birbiriyle zıt özellikler taşıyan toplumsal sınıflardan oluşan bir yapıdır. Toplumsal uyumdan ziyade toplumsal çatışma vardır. (Karl Marx) Burjuva sınıfı üretim araçlarına sahiptir, proletarya (işçi sınıfı) üretim araçlarından yoksundur. Sosyal gelişmeler ve değişim burjuvalar ile proletarya arasındaki çatışmadan doğar. Çatışma teorisinin spora yönelimi “sporun toplumların afyonu olduğu, yabancılaşma, sömürü, cinsiyetçilik, eşitsizlik gibi etkiler üzerine odaklanmaktadır (Kayaoğlu, 2000). Özellikle iktidarın bulunduğu sınıfa yüklenen çatışma teorisine göre Devlet; toplumsal ve sosyal düzenin tehlikeye girmemesi için boş zaman faaliyetlerini bir denge içerisine sokmalıdır (Arık, 2004).

Toplumsal düzenin devamlılığını sağlayan spor faaliyetleri ve devlet tarafından toplumu oyalama aracı olarak görülmektedir. Bu teoriye göre; hep bir “çatışma” vardır.

Çatışma teorisi; Spor, toplumda üretim araçlarına sahip olan toplumsal sınıf tarafından yönetilir. Spor, iktidarda bulunan toplumsal sınıfa görev sunar. Spor, sosyal uyumun gerekliliğinden ziyade sınıflara bölünmüş toplumda eşitsizliğin yeniden gerçekleştirilmesine katkıda bulunur (Arıtan, 2012).

Marksist Spor Sosyologları ise; Spor, ekonomik istismar ve baskı için bir araç mıdır? Spor, toplumdaki ekonomik eşitsizliğe katkıda bulunabilir mi? Sporu, ticarileşmede ki ilerlemeler nasıl etkiler (Arıtan, 2012). Sorular üzerinde durmaktadırlar.

Sembolik Etkileşim Kuramına göre toplum, insanlar arası bağlantıları etkilediği gibi insanlar da topluma tesir eder. Sembolik etkileşim teorisi Amerikan sosyolojisini barındıran psikolojik bir geleneğe sahip, sosyoloji ekolüdür. Spor bağlamında sembolik etkileşimciler de önemli olan spora yüklenen “anlamlardır”. Birey ve toplum birbiriyle karşılıklı ilişkiler barındırdığını görmekteyiz. Toplumsal ilişkilerde birey kendisini ve toplumu farklı tanımlayabilmektedir. Önemli olan, semboller, anlamlar ve kimliklerimizdir (Arıtan, 2012). Semboller, anlamlar ve kimlikler önemli bir noktadadır.

İnsanların spora katılımı, diğer insanlarla kurdukları toplumsal ilişkiler bağlamında ele alınır. Spor, topluluğun bir yansımasından çok kendi süresince bir kültür yaratan pratiktir. Sporda yaşananlar her fert için değişiklik gösterir (Arıtan, 2012).

Sembolik etkileşimci spor sosyologları;

- ✓ Spor platformlarında, fertler arası etkileşim nasıl etkilenir?
- ✓ Sporcu kimliği var mıdır?
- ✓ Fertler spor tecrübelerini nasıl anlamlandırıyorlar?

Eleştirel Kurama göre, toplum farklılıklarıyla tarif edilen bireyler ve sosyal gruplar arasında mütalaanın yaşandığı bir yapıdır. Kültür, ideoloji ve iktidar bağlantıları önemli noktadadır. Sosyal yapıda kültürün nasıl üretildiği ve bu üretimde iktidarın bağlantıları önemlidir. Spora eleştirel bir bakış vardır. Spor, her etnisiteden, ırktan, cinsiyetten, cinsel yönelimden, din ve sosyal sınıftan fertlerin serbestçe katılabildikleri, söz hakkına sahip olabildikleri bir alan değildir. Spor alanında söz sahibi olamayanların,

seslerini duyuramayanların deneyimleri, hikâyeleri anlaşılmaya çalışılır (Arıtan, 2012). Amman'a göre; eleştirel teori ve spor eleştirileri marksın "yabancılaşma" kavramı ile şekillenmektedir. Bu teorinin temsilcisi olan Frankfurt Okulu teorisyenleri, spora eleştirel bakmaktadırlar. Onlara göre; kapitalizm, sporu da içerisine katarak, birtakım mekanizmalar vasıtasıyla fertleri "kimliksizleştirmekte" olduklarını savunurlar. Amman'a göre; sporcu, "kendisi olmamaktadır". Düzenin içerisinde kurumlarının ezdiği bir aciz, kapitalist düzenin bir parçası halini almaktadır. Eleştirel teoriye göre spor; Hâkim gücün çıkarına hizmet eden bir kurumdur (Dever, 2015).

Eleştirel kuram spor sosyologları;

- ✓ Spor kurumlarının düzenlenmesi hangi siyasal ve ekonomik amaçlara hizmet eder?
- ✓ Sporda yaşanan tecrübeler toplumdaki etkilenir mi?
- ✓ Spor toplumsal yaşamdaki eşitsizliğin sona ermesinde katkıda bulunabilir mi (Arıtan, 2012).

Feminist Kuramın temel iddiası: sosyal hayat toplumsal cinsiyet ilişkilerine bakarak yapılandırılmıştır. Toplumsal cinsiyet ilişkilerinde eşitsizlik söz konusudur. Sosyal yapıda erkek kadına nazaran daha ayrıcalıklı bir yerdedir.

Kadının sosyal hayattaki konumunun iyileştirilmesi ve nihai olarak cinsiyet eşitliğinin elde edilmesi için politikalar üretilir. Spor toplumsal cinsiyet ilişkilerine göre yapılandırılmıştır. Spor erkeklerin sayısal ve kültürel olarak hâkim olduğu bir alandır. Sporda cinsiyet eşitliğinin sağlanması için kadın sporcuların deneyimlerini, başarılarını ihmal etmeyen spor kurumlarına ihtiyaç vardır (Arıtan, 2012). Bu kurama göre "toplumsal cinsiyet" kavramı önem arz eder. Spor kurumları, yüzyıllardır kadınları sportif faaliyetlerden kısıtlayarak ve kadınları spor faaliyetine dahil etme sürecine direnç göstererek, kadının sporda ki rolünü sınırlandırmıştır. Feminist spor sosyologları; kadınların spordaki yerini anlamlandırmaya çalışmışlardır. Özellikle Amerika kültüründe, her iki cinsiyete özgü eşitlikçi fırsatların sağlanması düşüncesi yaygınlaşmıştır. Örneğin; genç takımlarda yeterli sayıda kadın antrenör olmaması, nüfusu rol model alabilecek kadın antrenörleri yoksun tutmaktadır.

Liberal Feminizm Spor Sosyologları; kadınlar üzerinden oluşturulan biyolojik söylemleri reddetmektedir.

Radikal Feminizm Spor Sosyologları; radikal bir değişimin olması gerektiğini, zira ataerkil düzenin başarısız olduğunu olması gerekenin kadın eliyle yeniden oluşturulacağı değişimi savunur.

Marksist Feminizm Spor Sosyologları; Kapitalizm, sınıf ve sömürgecilik üzerinde cinsiyet konusunu araştırırlar.

Sosyal Feminizm Spor Sosyologları; sınıf ve işgücü ayırımında kadınların zulme uğramaması gerektiğini önemli olanın, kapitalizm ve ataerkillik arasındaki ilişkiler olduğunu ifade ederler.

Kültürel Feminizm Spor Sosyologları; Gücün toplumda “eşit” şekilde dağılması gerektiğini, cinsiyet sınıf ve ırk bağlamında olduğunu belirten bu teori, sporu kurumsal olarak kabul ederler (Dever, 2017).

Beden Teorisi, sporun en genel amacı bedenin, sağlıklı ve iyi bir görünüşe sahip olmasını sağlamaktadır. Kapitalist sistem içerisinde önemle üzerinde durulan bir konudur “beden” kavramı. Arık’a göre; “beden, modernizm de vücutların olabildiğince sağlıklı görünmesi, spor ile modern insanların yollarını birleştiren en temel faktör olduğunu belirtir (Arık, 2004).

Günümüz toplumlarında giderek artan sosyal kabul görme; insanları, sportif olma dış görünüşe özen gösterme, incelik, çeviklik ve sağlığın vazgeçilmezi arasında spor yapmak gelmektedir. Günümüz toplumlarında, kapitalist düzenin içerisinde bedensel güzelliğe ve hazza verilen özen sporun; beden üzerinde ki önemini anlamamıza yardımcı olur (Dever, 2017). Spor sosyolojisinin tanımında da belirtildiği üzere toplumsal değişim süreci içerisindeki zorunlu göçmenlerin farklı toplumlara uyum sağlamasında sporun önemli rol oynadığı düşünülerek sosyal uyum süreci ve çok kültürlülük algılarında olumlu etki yaratacağı bu çalışma çerçevesinde düşünülmektedir.

2.6 Sosyal Uyum

Zorunlu göçmen grupların topluma sosyal açıdan uyum sağlayıp sağlayamamaları onların fizik ve ruh sağlığına etki edebilmektedir. Bu durum ele alınması gereken bir konu halini almakta iken çalışma da sporun çözüm önerisi üzerine odaklanmıştır. Çünkü sosyal uyum sürecinde toplumların birbirleri ile iletişim halinde olması önemli bir husustur. Eğer bu iletişim sağlanamazsa farklı dillere farklı kültürlere

sahip toplumların bir arada yaşaması da zorlaşmaktadır. Uluslararası göç ile dil, din, gelenek, kültür vb. pek çok açıdan birbirinden tümüyle değişik mazilere sahip fertler aynı ortamda hayatını sürdürmek durumunda kalmaktadır. Bu vaziyet birçok iletişim ve uyum problemlerini beraberinde getirmekte; zamanla çözümü zorlaşan problemler ortaya çıkarmakta, hatta ülkelerin siyasal, toplumsal, ekonomik, kültürel istikrarlarını bozmaktadır. Bu bağlamda, küreselmeye paralel olarak uluslararası göçün giderek arttığı günümüz dünyası için kültürler arası iletişim alanı daha fazla önem kazandığı ifade edilir (Aksoy, 2012). Bu noktada dilin en iyi iletişim araçlarından biri olabileceğini söyleyebiliriz. Fakat sporun dili, ırkı, dini vb. yoktur. Birleştirici bütünleştirici birlik ve beraberlik sağlayıcı özellikleri vardır. Bu noktada sporun zorunlu göçmenlerin fiziki ve ruh sağlığına olumlu yönde etki edeceği düşünülmektedir. Göç alan toplumların hükümetlerine de mühim görevler düşebilmektedir; mültecilerin göç alan ülkeye yerleşebilmelerindeki ve uyumlarındaki başarı ya da başarısızlıklar o ülkedeki hükümetlerin ve toplumların davranışlarına, göç siyasetine, fizik ve ruh sağlığı kolaylaştırıcılıklarına bağlı olduğu ifade edilir (Tunç, 2015). Bu bağlamda sürecin olumlu ya da olumsuz etkileri de göz önünde bulundurulması ve sporun özellikle sosyal uyum sürecindeki etkisini arttırıcı politikalar uygulanması her iki toplum açısından da olumlu sonuçlar vereceği düşünülmektedir. Özellikle üzerinde durulması gereken noktalardan biri de Suriye'den ülkemize yapılan göç hareketidir.

Türkiye'deki Suriyeliler gündemi her şeyden önce bir toplumsal uyum problemidir. Her iki toplumun da bir arada yaşaması, Mülteciler ile yerel halk arasında farklı lisan, kültür ve hayat tarzından kaynaklanan problemler çerçevesinde yerel tepkinin en önemli nedenidir. Çok eşliliğin olması ve buna bağlı boşanmaların sayısındaki artış, kadın ve çocuk istismarının yaşanması, birtakım şehirlerde etnik ve görüş kutuplaşmaları yaratması, kötü yapılaşma ortaya çıkan sosyal etkiler arasında sayılabilir. Türkiye'deki hudut illerinde genel anlamda muhafazakâr bir kültür hâkimdir. Bunu sarsan gelişmelere karşı yerel halk tepkisini ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda ortaya çıkan en mühim gelişme yaşlı veya genç, bekâr ya da evli, Türk erkeklerinin genç Suriyeli kadınlar ile evlenmesi olarak ifade edilir (Orhan ve Gündoğar, 2015). Bu

sorunların toplumsal krize yol açmaması açısından araştırma bir çözüm önerisi geliştirmiş ve bunun üzerine çalışmıştır.

Sosyal Uyum Düzeyi ve Spor; Sosyal uyum ve sporun karşılıklı ilişkisini daha yakından incelemek gerekirse; bu ilişkiyi bazı ölçütlere dayandırmak mümkündür. Bunlardan kısaca bahsedecek olursak; Farklı gruplara uyum sağlayabilme, sosyal tutumları gerçekleştirebilmek ve kişisel doyum yani sosyal bakımdan verilen role rahatça uyum sağlayabilme sosyal uyumun göstergeleri olarak ifade edilir (Kılıçgil, 1998). Sosyal uyum bu sebeple toplumsallaşma sürecinde önemli rol oynamaktadır.

2.7 Çok kültürlülüğü Toplumsallaşma ve Spor Olgusunda Tanımlamak

Kültürel toplumlarda, ortak bir dini, dilbilimsel ve sivil otorite yapısını paylaşan insan gruplarının, dini, dilbilimsel ve siyasal bir toplum oluşturması gibi ortak kültürün bir araya getirdiği bir grup insan da kültürel bir toplum oluşturur. Kültürel toplumlar fazlaca çeşitte olabilirler, kimilerinde ortak paylaştıkları kültürden din ile besleniyorsa ve din kaynaklı ise kültürün yanı sıra dinleri de ortaktır. Kimileri de aynı etnik gruba mensuptur. Her kültür; insan gruplarının kültürü, yaratıcısı ve tarihi taşıyıcısı olduğundan, kültürlerin etnik bir yapısı vardır denilebilir. Fakat bu ikisi birbirinden ayrılır. Etnik topluluklar; kendi yaşadıkları coğrafyadan göç edip, başka bir coğrafyaya yerleşmesiyle ve o coğrafyada ki topluluğun kültürünü benimsemesiyle geleneksel kültürlerini kaybetmeleri olası bir durumdur.

Kültürel bir toplumdan bahsettiğimizde ise; sadece ortak bir kültüre dayanılan bir toplumdan söz etmekteyiz (Parekh, 2002). Kültürel toplumun iki kapsamı vardır, kültürel ve toplumsal. Toplum ve kültür, belirli unsurları olan, kültür biçiminde bir içeriğe ve o kültürü benimseyen bir grup kadın ve erkek şeklinde bir sosyal alt yapıya sahiptir. Bu iki olgu birbiriyle yakın ilişki içerisindedir ancak fikirlerde ve uygulamalarda birbirlerinde oldukça farklıdırlar. Kişiler kendi kültürlerini korumaya çalışırken içerisinde bulunduğu kültürel toplum ilişkisini koparabilir veya uzaklaşır. Buna en güzel örnek göçmenlerdir. Bu durumun tam tersi elbette mümkündür, kişiler kültürel toplum ile olan bağını sağlamlaştırıp korurken kendi kültürüne olan bağını koparabilir. Şu önemli bir husustur ki; bir toplum başka bir topluluğun kültürünü benimsediğinde toplum aynı kalır fakat artık onları bir arada tutan başka bir ortak

kültürdür. Kültürel kimliği farklılaşır ama üyeleri, tarihsel süreci vs. değişiklik göstermeyeceği için sosyal ya da etnik kimliği değişmez. Bir yere göç ettiğimizde “bizim” kültürümüz tabiri, içerisinde doğduğumuz kültüre değil, bireysel ve toplu hayatlarımızı yorumlayıp sistemleştirmekte kullandığımız kültüre yöneliktir. Bir kültürel toplumda dünyaya gelmek, o toplumun kültürel bağlarından ve sosyal tabanından büyük çoğunlukta etkilenmek demektir. Bir kültürel toplum içerisinde büyüüp, gelişmek o toplumda yaşayan diğer bireyler ile ortak bağlar kurmak, ortak dayanışma hissi geliştirmek manasına gelir. Bu bağlar paylaşımında bulunulan inançlardan, sevinçlerden tarihsel anılardan vs. oluşur. Bu nedenle; kültürel topluma üye olmanın iki önemli sonucu bulunur. Bunlar; bireyin şahsiyetini belirli ölçüde yapılandırıp şekillendirir ve buna bir kimlik katar. Onu insan grupları içerisine dahil ederek özdeşleştirir.

Kimlik ve özdeşleştirme birbirleriyle yakından ilişkilidir. Erkekler ve kadınlar ortak bir kimliğe sahiptirler dolayısıyla bu ortaklık onları özdeşleştirir. Özdeşleşmesi; sahip oldukları kimliğe sosyal bir taban katar. Tüm kültürel toplumlar diğerleriyle beraberdir ve onlardan etkilenir, bunun yanı sıra diğer kültürlerin öğreti ve adetlerinden bilinçli yahut bilinçsiz bir biçimde etkilenebilir.

Kültürler arası etkileşim modern dünyada hız kazanmıştır. Küreselleşmenin etkisiyle dünya üzerinde özgürce hareket eden teknoloji çağı üzerinde kültürel emareler taşır. Çok kültürlülük bağlamında üzerinde durulması gereken bir başka husus ise kültürel çeşitliliktir; bir topluluk içerisinde değişik kültürler ve görüngeler olması durumudur.

J.S Mill ve Humboldt ve arkadaşları tarafından öne sürülen bu kavram Berlin, Raz ve Kymlicka Aracılığıyla değişikliğe uğratarak tekrarlanmıştır (Parekh, 2002). Kültürel çeşitlilik üzerine 4 iddia öne sürerler; ilk iddia, kültürel çeşitlilik bireylere seçim özgürlüğünü arttırır. İkinci iddia; bireylerin kültür ile iç içe kendi kültürlerini koruma hakkını ellerinde bulundurdukları ve kültürel çeşitliliğin de bu hakkı kullanmanın meşru sonucu olduğunu belirtir. Üçüncü iddia ise; kültürel çeşitlilik zengin, çok türlü ve estetik açıdan zevk ve esin kaynağı olduğu bir dünya yarattığını öne sürerler. Sonuncu iddia ise; Kültürel çeşitliliği bireyselliğe ve gelişmeye bağlarlar bununla beraber bu çeşitliliğin başka düşünce ve hayat şekli sistemleri arasında bir

rekabet ortamını teşvik ettiğini, yarışmada birinin egemen olmasını engellediğini hem de gerçeklerin ortaya çıkmasına olanak sağladığını belirtmişlerdir (Parekh, 2002). Araştırmanın üzerinde durduğu konularından olan Spor, aynı zamanda çok kültürlülük algısında da önemli bir etkidir. Bu noktada spor, farklı toplumları birbirine yakınlaştırması ve birleştirmesi bakımından toplumsal bir kurum olma özelliği taşıdığı ifade edilir (Kıvanç, 1991). Sporun bu noktadaki önemi üzerine bu tez çalışmasında zorunlu göçmenler arasındaki yetenekli, spora ilgili bireylerin tespiti ve bu mültecilerin yetenek ve ilgilerinin ortaya çıkarılıp yetenekli sporculara uluslararası bir boyut kazandırmak hedeflenmiştir. Bu noktada özellikle sporun kişinin fiziki ve ruh sağlığı da göz önünde bulundurularak toplumsal boyutta olumlu etki yaratması bakımından özellikle zorunlu göçmenler açısından faydalı ve etkili olacağı ihtimali bulundurulmaktadır.

Zorunlu göçmenlerin ve göç edilen toplumun en önemli sorunların da birisi de toplumsallaşma sürecidir. Sporun dengeli kişiliğin gelişmesine hizmet ettiği yapılan araştırmalar sonucunda tespit edilmiştir. Spor, yapılan araştırmalar sonucu saygılı olma, eylemde bulunma gibi özellikleri taşıdığından dolayı toplumsallaşma sürecinde önemli faktörlerden biri olarak kabul edilir. Toplumsallaşma sürecinde göç edilen toplumun gelenek, görenek ve kültürünü benimsemesi açısından olumlu bir ilişki yaratmaktadır. Bahsedilen bu etkenlerden dolayı görülüyor ki genel anlamda sosyal olarak spor ve toplumsallaşma süreci arasında karşılıklı etkileşim söz konusudur.

Göç, ulusal ya da uluslararası olsun toplumları tarih boyunca her yönden etkilemiş önemli bir unsurdur. Ulusal ve uluslararası göç olgusu tarihsel süreç boyunca toplumlulukların ve bireylerin yaşamını iktisadi, siyasi, kültürel, toplumsal ve ruhsal bakımdan çok yönlü ve karmaşık bir şekilde etkilemiştir. Göçlerin etkisi sadece bireylerin coğrafi farklılıkları ile sınırlı kalmamakta, göç eden ve göç alan topluluklarda zaman içerisinde sosyal davranış şekillerinin oluşmasına sebep olduğu ifade edilir (Tunç, 2015). Bu hususta toplumsal davranış biçimlerinin oluşumundaki en önemli etkenlerden birinin de spor olduğu göz ardı edilmemelidir. Bu davranış biçimlerinin toplumsallaşma sürecinde kazanılmamış olması her iki toplumu da sosyal ve psikolojik açıdan yıpratabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Fakat çalışma açısından büyük

öneme sahip olan ilişki yapılan literatür araştırmaları sonucuna göre görölüyor ki ülkemizde bu anlamda yapılan çalışmalar oldukça yetersiz kalmıştır. Özellikle toplumsal bir aktivite olan sporun bu alanda yeterince çalışılmamış olması bu tez çalışmasının ehemmiyetini bir kez daha vurgulamaktadır.

2.8 Samsun'da Göçmen Krizi: Değişen Sosyo-Ekonomik Yapı

Araştırma Samsun'da ikamet eden mülteciler üzerinde uygulanmıştır. Bu mültecilerin sportif faaliyetlere katılıp katılmama durumu yukarıda da bahsedildiği üzere araştırmanın önemli konuları arasında yer almaktadır. Bunun yanı sıra önemli noktalardan birisi de mültecilerin sosyal uyum süreci ve çok kültürlülük algılarında toplumsal bir aktivite olan sporun etkisi incelenmektedir. Aynı zamanda spor sosyolojisi ve göç sosyolojisi araştırmanın odaklanmış olduğu kuramlardır. Zorunlu göçmen grupların yerleşmiş oldukları bölgeleri seçmelerinin nedenleri bölgenin sosyal, ekonomik, kültürel vb. anlamda gelişmiş olmasıdır. Samsun ili bu noktada zorunlu göçmenler açısından gerekli nitelikleri taşıdığından birçok göçmene ev sahipliği yapmaktadır. Aynı zamanda toplumsal aktivitelerde sporun önemi üzerine Samsun ilinin araştırılmamış olması tercih sebeplerindedir. Samsun iline yapılan bu göçler sonucunda ilin değişen sosyoekonomik yapısı araştırmanın konu edinmiş olduğu diğer önemli bir noktadır.

Türkiye mülteci krizinden siyasal, sosyal ve iktisadi anlamda en çok etkilenen ülkelerden biri olduğu birçok araştırmacı tarafından ifade edilir. Mültecilerin iltica için Türkiye'yi tercih etmesi Türkiye'de hukuktan, dış siyasete, emniyetten sağlığa, eğitimden istihdama, ekonomiden kültüre sosyal yapının tümünde kendini hissettiren yeni bir olguyu ortaya çıkarmıştır (Arslan ve ark., 2016). Bununla birlikte bu yeni olgu her alanda kendini olumlu ya da olumsuz anlamda hissettirebilmektedir. Samsun ilinde bu yeni olguya alışmakta zorlanan her iki toplumunda kültürel, sosyal olarak uyum sorununu yaşadıkları birçok araştırma sonucu ortaya konulmuştur. Buradan hareketle bu soruna çözüm önerisi sunabilmek adına Samsun ilinde bu çalışma yürütölmektedir.

Günümüzde Suriyeli mülteciler Türkiye denklemine etkilenen konumda iken etkileyen konuma gelmişlerdir (Arslan ve ark., 2016). Bu mülteciler Türkiye'ye göç ettikten sonra birçok unsurun yapısında değişimler meydana gelmiştir. Genel çerçevede

ev-dükkân kiralalarında artış gözlenmektedir ve kiralık ev bulmak giderek daha da zorlaşmaktadır. Bununla birlikte sınır illerinde pahalılık artışı gözlemlenmiştir. Özellikle ufak çaplı işletmelerde kayıt dışı ucuz işçi çalıştırma giderek yaygınlaşmaktadır. Samsun ilinde de aynı durumun gözlenmiş olması Türkiye'deki genel etkinin Samsun ilinde de hissedildiğini göstermektedir. Kaçak Suriyeli çalıştıran ve çalıştırmayan firmalar arasında haksız rekabet ortaya çıkmaktadır (Arslan ve ark., 2016). Ekonomik anlamda bu rekabet iş gücü piyasasını olumsuz etkileyebilmektedir. Dünyada gerçekleşen büyük göç dalgasında da olduğu gibi, mahalli halkta oluşturduğu en mühim tedirginlik hali işgücü pazarı konusunda olmaktadır. Toplumdaki bu tedirginlikle birlikte aslında, işgücü pazarında çok düşük ücretlerle çalışmak zorunda olduklarından ötürü çalıştırma avantajı da sağlamaktadır (Arslan ve ark., 2016).

Suriye' de iç savaşın başlaması itibariyle Türkiye'de mülteciler konusu günümüze değin önemli bir noktaya ulaşmış durumdadır. Özellikle üzerinde duracağımız Samsun ilinde mültecilerin toplumsal kabul, uyum düzeyi ve algı konusunda birtakım sorunlarla karşılaşmış oldukları hem mülteciler hem de Samsun halkı açısından geçerlidir. Bu sebeple bu nokta üzerinde özellikle durmak gerekir; Türkiye'de zorunlu göçmenlerin sosyal kabul ve uyum sürecine yönelik çalışmalar ve tartışmalar söz konusudur. Bu tez çalışmasının da önemli konularından olan zorunlu göçmenlerin toplumsal kabul ve uyum süreci ele alınmıştır. Her iki toplum kesimini de yakından ilgilendirdiği ifade edilen sosyal kabul ve uyum süreci, karşılıklı gerçekleşmesi gereken, çift taraflı bir süreci kapsadığı savunulur. Toplumsal kabul ve uyum süreci her iki toplumunda değerlerini kültürlerini, görüşlerini vb. unsurlarını yargılamadan saygı göstermeye dayandığı ve bunun sonucunda barışçıl bir ortam sunduğu yapılan çalışmalar çerçevesinde söylenebilir. Sosyal kabul, belirli fikirlerin, tedbirlerin, teklif ve kararların, sosyal gruplar tarafından onay alması olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım alp ve ark., 2017).

Toplumsal grupların onayladıkları unsurlar toplumun saygı düzeyini artırabilir bunun yanı sıra toplumsal çatışma ortamının oluşmasını engelleyebilecek bir etkiye sahiptir diyebiliriz. Fakat toplumsal kabul ve uyum düzeyi her zaman farklı nedenlerden dolayı sağlanamaz bu algı düzeyi zaman içerisinde değişiklik gösterebilir. Göç alan

toplumların göçmen / mülteci / sığınmacı kitleye yönelik tutum ve sosyal kabul üzerine yapılan araştırmalar incelendiğinde, ev sahibi topluluğun kabul ve uyumu güçleştirecek üzüntü içerisinde oldukları görülmektedir. Türkiye’de yapılan araştırmalarda da mahalli halkın benzer kaygılar taşıdığı yalnız “misafirlik” kavramının taşıdığı empati ve inisiyatifi elde tutma çerçevesinde sosyal uyum kabul seviyesinin yüksek olduğu ortaya konmaktadır. Yapılan çalışmalar özellikle Suriyelilere yönelik sosyal kabulün üst düzeyde gerçekleştiğini belirtmekle birlikte zaman ve koşulların değişimiyle bu durumun sürdürülebilir niteliğini kaybettiği ve sınırlara dayandığı da ifade edilmektedir (Yıldırım alp ve ark., 2017). Yapılan çalışmalar gösteriyor ki; süreç ilerledikçe ve şartlar değiştikçe mültecilerin sayısının da gittikçe artması birçok alanda birtakım değişikliklere sebep olmuş ve Türk toplumunun bu durumdan olumsuz etkilenmesi kaçınılmaz bir hal almış olduğundan dolayı halkın tepkisini de çekmiştir. Çeşitli kentlerde göçmenlere yönelik artan tepkiler mültecilerin artık istenmediği, toplumsal kabul ve uyum sürecinin istenen seviyede gerçekleşmediği yönünde bir meyil yaşandığını da göstermektedir (Yıldırım alp ve ark., 2017). Bu durum aynı şekilde Samsun ili için de geçerlidir. Samsun halkının bugüne kadar mülteciler konusunda iyimser olduğunu yapılan çalışmalar sonucu söylenilir. Fakat zaman ve şartların değişimi ile birlikte bu tutum da değişmeye başlamıştır diyebiliriz. Bu tutumun değişmesi de mültecilere karşı olumsuz tepkinin gelişmesine sebep olabileceği gibi aynı zamanda toplumsal kabul ve uyum sürecini de olumsuz etkileyeceği düşünülmektedir.

Türkiye’ye gelen mülteciler ilk basamakta yalnızca kendilerine belirtilen sınır illerinde ve kamplarda ikamet ettikleri fakat Suriye’deki iç savaşın uzaması ve kamp alanlarının sayısının yetersiz kalmasıyla birlikte kamplar dışında, yerel halka daha yakın alanlarda yerleşmeyi tercih ettikleri görülmektedir. Samsun ili bu tercih noktalarından biri halini almıştır. Türkiye’deki sayıları gün geçtikçe artan sığınmacıların, süreç içerisinde ülkede kalma meyillerinin sürekli arttığı ve Suriye’deki iç savaş sona erse dahi önemli bir kısmının ülkelerine dönmeyeceği tahmin edilmektedir. Mültecilerin Türkiye’de bir yaşam alanı oluşturmuş olmaları ve artık bazı mültecilerin misafir konumundan çıkmış olmaları ülkelerine dönmek istememelerinde önemli etken durumunda olduğu düşünülmektedir. Bu durum gerek Türk toplumu gerekse Suriyeliler

açısından toplumsal uyum politikalarının hızla planlanması ve uygulanması gerekliliğini belirtmektedir (Yıldırım alp ve ark., 2017). Buradan hareketle toplumsal bir aktivite olan sporun toplumsal etkileri düşünüldüğünde bu tez çalışması için toplumsal kabul, uyum ve algı önem arz eden konular arasında olduğu söylenebilir.

Bu bağlamda Mültecilerin görüş ve beklentileri; Tez çalışması kapsamında Samsun'da ikamet etmekte olan zorunlu göçmenlerin görüş ve beklentileri çerçevesinde uygulanan araştırma bilgileri zorunlu göçmenlerle yapılan görüşmeler sonucu edinilmiş aynı zamanda ve ilgili kurum ve kuruluşlardan edinilen malumatlarda göz önünde bulundurulmuştur. Zorunlu göçmenler Türkiye'ye göç etmekle birlikte birtakım kaygılarını da beraberlerinde getirmişlerdir. Özellikle mültecilerin Türkiye'de kalma sürelerinin uzaması ve (Başkanlığı, 2017), verilerine göre özellikle Samsun'da kamp dışında yaşayan 4.432 Suriyeli mültecinin kamp dışında yaşamaya başlaması bu kaygı düzeyini ve maddi manevi sorumlulukları daha da arttırmıştır diyebiliriz. Bu noktada kısaca göç kararı maddi ve manevi bazı yükleri de beraberinde getirmektedir şeklinde ifade edilebilir. Göç kararı alan bireylerin, yaşadıkları iç savaş öncesi çalışmakta oldukları var olan işlerini ve işyerlerini kaybetmekten kaynaklanan sorunlar, göç etmek için gerekli görülen ulaştırma masrafları, gittiği ülkede bir iş bulana kadar çekeceği ekonomik sıkıntılar ve bunun yanı sıra yaşanılacak olan ülkede sosyal uyum sağlama, yeni işe karşı sevinme-sevinmeme gibi ruhsal zorluklarda söz konusudur (Akhan ve Batmaz, 2015). Bu memnuniyet-memnuniyetsizlik düzeyi mülteciler açısından gelmiş oldukları toplumda kaygıdan uzak bir şekilde yaşamaları bakımından önemlidir. Mültecilerin bu kaygı ortamından uzaklaşabilmesi için de beklenti ve ihtiyaçlarını karşılaması şarttır diyebiliriz. Her göçmenin, göç ettikleri ülkelere giderken hayalleri, beklentileri ve gerek duydukları ihtiyaçları vardır. Göçmenler, yaşadıkları zorlu süreç neticesinde daha iyi yaşam koşullarına kavuşmak, iş-işveren sahibi olmak ve daha iyi şartlarda kazanç elde etmek amaçlarıyla göç ederler.

Özellikle zorunlu göçmenler ise buldukları kargaşa ve savaş ortamından uzaklaşmak daha güvenli bir bölgede yaşamak umuduyla zorunlu olarak göç edebilmektedirler. Fakat bu durum zamanla beklenti ve daha iyi hayat şartları umuduna dönüşebilir ve mülteciler arasında kalıcı olarak yerleşenler bunun gereği olarak artık

daha iyi hayat şartları için kaygılanmaya başlayabilirler. İşte bu noktada göçmenlerin ihtiyaç düzeyleri daha da artmaktadır denilebilir. Vaziyete göre, yemek ve korunma gibi esas olarak biyolojik gereksinimlerden başlayarak iktisadi, hukuki (yasal pozisyon problemleri), psikolojik ve toplumsal (lisans, okul, kültürel uyum vb.) gereksinimlere kadar uzanan geniş bir ihtiyaçlar dökümü yapmanın mümkün olduğu ifade edilir.

Genel olarak yapılan araştırmalar çerçevesinde, bilinmeyen bir topluluğa yerleşme sürecinin bireyde stres yaratacağı ve memnuniyet sağlama uğraşının yarattığı gerginliğin, göçmen bireylerin bilinmeyen topluluğa ilk geliş anından itibaren başladığını bu stres ve gerginliğin, çok uzun seneler sürdüğünü birçok araştırmacı, araştırmalarında ifade etmiştir (Akhan ve Batmaz, 2015). Stres yaratıcı durumu ve birtakım kaygıları samsunda yaşayan mültecilerin aşıp aşamadıkları konusunda mültecilerin memnuniyet düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Memnuniyetlik çerçevesinde yapılan görüşmeler mültecilerin samsunda yaşamaktan memnun olduğunu göstermektedir. Buradan hareketle mültecilerin Samsun ilinde yaşam alanı oluşturduğu maddi- manevi ihtiyaçlarını karşılayacak düzeye ulaştıkları, genel anlamda stres ve kaygı düzeylerinin olumsuz etkisinin aşıldığı yorumu yapılabilir. Fakat bu sonuç istatistiksel veriler sonucu değişkenlik gösterebilecek düzeydedir. Bu noktaya çalışmanın istatistiksel analizi kısmında değinilecektir.

Mülteciler üzerinde yapılan araştırmalar genel olarak mültecilerin tedirgin ve endişe halinde olduklarını göstermektedir. Bu tedirginlik ve endişe hali bazen psikolojik olarak olumsuz sonuçlar doğurabilir ve bireylerin psikolojik durumları her iki toplumu da karşı karşıya getirebilmektedir. Yapılan araştırmalar gösteriyor ki bazı mültecilerin toplumda hoş karşılanmayan davranışlar sergilemesi tüm mültecilere karşı genel bir algının oluşumuna sebep olabilir. Bu durum her iki toplumu da karşı karşıya getirebilir. Bu sebeple zorunlu göçmenlerin tedirgin endişeli halleri bazı durumlarda toplumsal bir algı oluşumuna sebep olabilir.

Diğer önemli nokta ise mülteci çocuklardır. Mülteci çocuklar, göç edilen toplum içerisinde aileleri tarafından kayıp kuşak algısı ile endişe unsuru haline gelmiştir diyebiliriz. Birçok araştırmada özellikle Suriye'de meydana gelen arbede ve zorunlu göç sonucu yaşanan hadiselerden en çok çocuklar etkilendiği ifade edilir. Çocuklar hem

psikolojik travmalara maruz kalmakta hem de sosyal ayrımcılık, iktisadi ve cinsel istismar, çocuk evlilikleri dâhil olmak üzere çok çeşitli risklerle karşı karşıya kalmış, tehlikeli biçimde müdafaasız duruma düştükleri yapılan çalışmalar sonucu tespit edilmiştir (Sağlam ve Kanbur, 2017). Bu durumun önüne geçmek için öncelikli olarak çocuklara eğitim desteği verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Her bireyin hakkı olan eğitim, geçmiş ve gelecek arasında kalmış, ne olacağı belirsiz mülteci çocukların belirsiz geçitten kurtuluşunun tek yoludur. Sığınılan ülkede, ya da yakın dönemde kendi ülkelerinde, dönüşün mümkün olmadığı, gelecekte iş pazarlarında yarışmaları için gerekli eğitimler olmadan tehlikeli yaşam şartları ve dışlanma ile yüz yüze gelecekleri ve böyle bir “kayıp kuşak” sosyal sonuçları olacağı açıktır. Gelişme döneminde olan mülteci çocukların, karşı karşıya kaldıkları negatif durumlardan etkilenmeleri ve bu negatif etkilerin hayatlarında derin izler bırakması kaçınılmazdır. Bu derin izlerin toplumsal boyutu düşünüldüğünde mültecilerin endişeleri daha da artmaktadır. UNICEF’in Ekim 2016 tarihli kayıtlarına göre Türkiye’ye göç eden 2.764.500 kayıt altına alınan Suriyelinin yaklaşık %45’ini 0-18 yaş aralığındaki çocuklar oluşturduğu bilinmektedir (UNICEF, 2016). Bunlar arasında okul dönemindeki Suriyeli çocuk sayısı 860.000’dir. 370.000 çocuğun ise okula gidemediği, eğitim hakkından maruz kaldığı, tahmin edilmektedir. Mülteciler içerisinde çocukların büyük bir toplam teşkil etmesi, öğrenim dönemindeki çocuklara, bu çocukların eğitimine ilgi gösterilmesini zorunlu hale getirmekte olduğu ifade edilir (Sağlam ve Kanbur, 2017). Bu noktada hükümetler tarafından mülteci çocuklara eğitim desteği verilmesi bu çocukların gelecek kaygısı bakımından önemli bir husus olarak değerlendirilebilir (Özer ve Çolakoğlu, 2017).

Bir diğer önemli nokta ise mültecilerin çalışma hakkına vermiş oldukları önemdir. İnsanların ekonomik geçimlerini sağlamak ve daha iyi koşullarda hayat sürmek için çalışmaya ihtiyaçları vardır. Çalışma ihtiyacı insanların yaşamlarını daha iyi koşullarda sürdürebilmesi adına olmazsa olmazlardandır. Çalışma hakkı, istisnasız herkese tanınması gereken temel insan haklarından biridir.

Her devlet, vatandaşlarının çalışma hakkını düzenleyici kurallar koyar. Devletin vatandaşları bu hakan kolayca yararlanabilirken dışarıdan göç etmiş yabancılar

birtakım düzenlemeler yapılabilir. Ülke vatandaşları dışında o ülkede yaşayan yabancıların da çalışma hakkı yasaca olduğundan, devletler yabancıların çalışma haklarını da hukuk çerçevesinde düzenlemektedir (Dönmezkar, 2016). Türkiye de bu konuda düzenlemeler yapmıştır diyebiliriz. Özellikle son yıllarda yaşanan mülteci göçü bu noktaya daha da çok dikkat çekmeye sebep olmuştur.

Diğer önemli husus ise son zamanlarda yaşanan kaçak göç hareketidir. Türkiye konumu itibariyle göç yolları üzerinde yer alan bir ülkedir. Sığınma hareketlerinin yaşandığı bir coğrafyada bulunduğu için İlegal göç hareketlerine Türkiye sınırlarında sık rastlanmaktadır. Türkiye'ye yapılan İlegal göçler ülkeye olumlu olumsuz etkileri olabileceği göz önünde bulundurulmalı fakat ülkemizde bu noktada herhangi bir düzenleme ile karşılaşmadığı söylenebilir. İlegal göç hareketleri ya ülkelerinde eziyet gördükleri amacıyla can güvenliği ile Türkiye'ye sığınanlardan yahut işgücü olarak Türkiye'ye illegal yollarla gelenlerden oluşmaktadır. Türkiye'de yabancıların çalışma haklarının düzenlenmesine karşın, yabancı kaçak işgücüne ilişkin bir düzenleme yer almamaktadır (Dönmezkar, 2016). Bu noktada karşılaşılan toplumsal sorunların kaçınılmaz bir hal aldığı söylenebilir. Türkiye'deki Suriyelilerin en önemli problemlerinden biri çalışma hakkıdır. 2011 yılından itibaren yapılan bağışlarla ve mevcut birikimleri ile yaşamlarını idame ettiren Suriyeliler, Türkiye'de kalış sürelerinin uzaması ile birlikte çalışma hayatında daha fazla yer almak istemektedirler. Türkiye'de kayıt dışı olarak istihdam edilen Suriyeli sığınmacıların ekonomiye etkileri üzerinde durulduğunda, özellikle yerel işgücü piyasasına göre daha az ücret talep eden bu kişilerin yerel işgücünün işsiz kalmasına yol açtıkları algısının hâkim olduğu söylenebilir. Ayrıca, çalıştırılan Suriyelilerin iş güvenliklerinin sağlanmasında sorunlar olması nedeni ile de işverenlerin zor durumda kalması söz konusu olabilmektedir (Dönmezkar, 2016). İşverenlerin zor durumda kalması ve toplumsal algının hâkimiyeti vb. sebeplerden dolayı mülteciler açısından çalışma hakkının düzenlenmesi daha iyi şartlarda çalışma isteği en önemli istekleri arasında yer almaktadır (Dönmezkar, 2016).

Çalışma hayatında yer almak isteyen ve çalışma hakkını oldukça önemseyen zorunlu göçmenler samsunda yapılan görüşmeler sonucunda da bu görüşlerini dile

getirmişlerdir. Değınilmesi gereken bir diğır mühim konu ise; Samsun ilinde gözlemler sonucunda edinilen bilgilere göre;

Mültecilerin etnik, dinsel ve mezhepsel çeşitliliğinin artmış ve demografik bilgilerinin değışmiş olmasıdır.

Türkiye'deki yaşamlarını sürdüren Suriyeli mültecilerin kültürel etkileri ve güvenlik endişelerinden kaynaklanan problemlerden bahsedebilmek için öncelikli olarak Suriye vatandaşlarının etnik, dini ve mezhepsel yapılarına bakılması gerektiğı ifade edilir. Bu bağlamda Türkiye'ye gelen Suriyeli mültecilerin çok önemli bir bölümü Sünni Araplardan oluşmaktadır. Bunu Kürtler ve Türkmenler takip etmektedir. 2014 yılında DAEş terör örgütünün saldırılarının artmasıyla Türkiye'deki Suriyelilerin etnik, dini ve mezhepsel eşitliliğı değışmiştir. Bu saldırılar sonucunda Türkiye'ye göç hareketi yaşandığını söylenebilir. Bunun yanı sıra Ayn elArab (Kobani) olaylarıyla birlikte Türkiye'deki Kürt soylu Suriyelilerin sayısında artış gözlenmiştir. Suriye rejimine bağlı kuvvetler, Rusya; DAEş ve PYD terör teşkilatlarının saldırılarına maruz kalan Türkmenlerin sayılarında da artış yaşanmıştır. Mahalli halk etnik, dini ve mezhepsel hususiyetleri bakımından kendileriyle benzer olan Suriyeli mültecilere daha ılımlı yaklaşırken, aralarında farklılıklar olan mültecileri ise dışlamaktadır. tekileşen mültecilerde özellikle sosyal uyum sorunu yanı sıra birçok problem ile karşı karşıya kalabilmektedirler. Türk halkının kendilerine benzeyen göçmenleri kabul etmiş olması ve Türkiye'de yaşayan birçok ırkın kendi ırkına yakın göçmenleri kabul etmesi diğır zorunlu göçmenleri toplum içerisinde zor durumda bırakıp birçok olumsuz unsura sebep olabilmektedir. Türk ırkı özellikle Türkmenlere, Kürt ırkları Kürtlere ve Ezidilere, Arap ırkları Araplara, Aleviler ise Alevilere sahip çıkarken kendi ırkı olmayan ya da ırkına yakın olmayan diğır etnik ve dini kökenliler ötekileştirilmektedir (zdemir, 2017). Türkiye'ye yönelik yapılan zorunlu gler sonucu birçok etnik, mezhepsel ve dinsel yapı bir araya gelerek çeşitlilik oluşturmuştur denilebilir. Yapılan gözlemler ve araştırmalar sonucu Samsun ilinde de etnik, dinsel ve mezhepsel eşitliliğın artmış olduğunu vurgulayabiliriz. Bu eşitlik aynı zamanda demografik yapının da değışim süreci içine girdiğini gösterir.

Mültecilerin göç hareketinin başlaması ile birlikte göç ettikleri toplumda demografik değişim sürecinin de başladığını ifade edebiliriz. Demografik dönüşüm sırasında doğurganlık hızının düşmesi kendini en çok ileri yaş gruplarının oranlarında gösterir. Bunun nedeni çocuk sayısındaki azalmadır. Çocuk sayısındaki azalma ise kuşak kaygısı çerçevesinde mültecilerin buldukları toplumda kaygı ve endişelerinin daha da artmasına sebep olabilmektedir. Buna tezat bir biçimde ölüm hızlarının düşmesinin ileri yaş gruplarına etkisi çok sınırlı iken nüfusun büyüklüğüne olan etkisi belirgindir. Hayatta kalma olasılığı artan bebekler ve çocuklar sayıları ile artar. Öte yandan arbedeler, savaşlar ve göçlerin etkisi, ölümler, gelen ve giden nüfus kayıtları itibariyle nüfus yapısında köklü değişikliğe etki eder. Bu nedenle; demografik yapı ile ekonomik ve siyasi krizler arasında açık ilişki vardır (Yücesoy ve Sirkeci, 2018). Bu açık ilişki özellikle siyasal sebeplerden dolayı zorunlu göçmenler tarafından Türkiye'ye yapılan göç hareketi sonucu kendini göstermiş ve samsunda mülteciler tarafın dile getirilmiş bir husustur.

Mülteciler arasında dile getirilen diğer mühim husus ise misafirlik kavramıdır. Göç ettikleri toplumda başta misafir olarak kabul gören zorunlu göçmenler yapılan araştırmalar sonucu bu durumun değiştiğini, Samsun ilinde misafirlik kavramının önemini yitirdiğini ifade ediyor. Mültecilerin kalma sürelerinin uzaması ile birlikte kamp dışında oluşturdukları yeni yaşam alanı ülkelerine tekrar dönme isteğinin azalması vb. unsurlar bu durumun kanıtı olarak sunulabilir. Kamp içinde ve dışında yeni bir yaşam alanı oluşurken mültecilerin dönme isteğinin azalması aynı zamanda ekonomik gereklilikleri de beraberinde getirmektedir denilebilir. Özellikle Suriye'den ülkemize yapılan göç sonucu sayıları oldukça fazla olan mültecileri bu noktada üç gruba ayırabiliriz.

İlk grup; doktorluk, mimarlık gibi evrensel uğraşılara sahip olan ve çoğunlukla benzer mesleklerini büyükşehirlere yerleşerek icra eden Suriyelilerin oluşturduğu gruptur. İkinci grup; sığınmacılar ise mavi yakalılar olarak adlandırılan, makine kullanabilen, kendi ülkelerinde usta ya da ustabaşı olarak daha önce çalışan Suriyelilerin bulunduğu gruptur. Son grup ise; genel itibariyle kamplarda kalan herhangi vasfı olmayan düşük karşılıklarla her iş kol 'unda çalışmaya razı olan gruptur. Ekonomi

ve dolayısıyla işgücü pazarı için esas sıkıntı oluşturan ve işgücü pazarı açısından en riskli olan grup üçüncü grup olarak ifade edilir (Akcan, 2018).

Herhangi vasfı olmayan bu grup, düşük ücretle her iş sektöründe çalışmaya başlayınca içinde bulunmuş olduğu toplumun işsizlik seviyesinde artışa sebep olduğu ve toplumun tepisini çektiği yapılan araştırmalar sonucu ortaya konulmuştur. Özellikle Suriyeli sığınmacılar, dış göçe hazırlıksız yakalanan Türkiye'nin kendileri için hazırladığı ve her geçen gün şartları iyileşen kampların dışında yaşamayı tercih etmeleridir. Bu durumun nedenleri arasında; Türkiye'ye illegal yollardan giriş yaparak kayıt dışı sığınmacı olmaları, kamplarda hayatlarını sürdürmelerine rağmen çeşitli nedenler ile kamplardan uzaklaşmak istemeleri, gerekli ekonomik imkâna sahip olduklarından kamp hayatını tercih etmek istememeleri, kampların fiziksel doluluk kapasitesine ulaşmasından ötürü kamplarda yer bulamamaları, toprak halkı ile akrabalık bağlantılarından dolayı akrabalarına yakın yerleşim yerlerinde yaşamak istemeleri gibi nedenler sıralanabilir. Bu nedenle sığınmacı kamplarında yaşamak istemeyen yahut çeşitli nedenlerle toprak halkının arasında yaşayan Suriyeli sığınmacılar, doğrudan işgücü pazarına entegre olmaları nedeniyle işsizlik oranlarının artmasına neden olmuşlardır (Akcan, 2018). Fakat mülteciler açısından değerlendirecek; ucuz iş gücü sonucu ortaya çıkan emek sömürüsü mülteciler tarafından sorun olarak görülmüş ve dile getirilmiştir.

Ülkenin enflasyon oranlarına göre aldıkları ücretin yetersiz kaldığını bunun sonucunda bazı mültecilerin farklı yollara başvurduğunu dilencilik, hırsızlık vb. olaylara karıştığını söyleyebiliriz. Bu noktada toplum tarafından genel anlamda olumsuz algı oluşturan mülteciler göç edilen toplumla sosyal uyum konusunda sorunlar yaşanmaktadır.

Türkiye'de mültecilerle birlikte ortaya çıkan önemli problemlerden biri eğitim sorunudur. Eğitim sorununu çözmek için getirilen yasal düzenlemelerle birlikte mülteci çocuklara verilen eğitimin niteliğine bakmakta faydalı olacaktır. Mülteci çocuklara verilen eğitimin niteliğini arttıracak en önemli unsur öğretmenlerdir. Mülteci çocukların okuldaki sosyal duygusal gelişimlerinin ve diğer gelişim alanlarının sağlıklı bir şekilde desteklenmesi için öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Çocuk için aktif katılım

sağlayacağı, destekleyici bir fiziksel ortam sağlanması ve arkadaşlarıyla etkili bir iletişim içine girebileceği, kendini ifade edebileceği bir ortam çocuğun eğitimine önemli katkılar sunacaktır. Dolayısıyla öğretmenler çocukların özellikle sosyal-duygusal gelişimi olmak üzere çocukların akademik başarısı üzerinde önemli etkiye sahiptirler. Bu çocukların topluma kazandırılması onların gelecekleri ve ailelerinin kayıp kuşak endişesi bakımından önemli bir noktadır (Kardeş ve Akman, 2018).

Mülteci çocukların psikolojik açıdan en iyi şekilde gözlemlenmesi okullarda gerçekleşir. Okullar, mülteci çocukların sorunları ve ruh sağlığı problemlerinin en iyi gözlenebildiği, yardım servislerine ulaşmaya sevk edilen ve topluluk içerisinde uygun koşullar sağlandığı sürece uyumun ve ait olma duygusunun daha kolay kazanılabildiği kurumlardır. Bu bakımdan okullara önemli görevler düşmektedir. Okullar yeni topluma uyum sağlama ve geleceğe hazırlık arasında bir köprü görevi üstlenmektedir. Ev sahibi ülkelerde yerel tedavi hizmetlerinin verildiği kurumların da doğrudan mültecilere uygulanması uygun olmamaktadır. Bu kurumların mevcut kamu sağlığı dikkate alınarak düzenlendiği göz önüne alındığında mültecilerin ruhsal problemleri hakkında tespit, tanı koyma ve tedavi olanaklarının sağlanmasında etkili olamamaktadırlar.

Mültecilere tanı koyma, tespit vb. uygulamaların yapılabilmesi için bu durumun genel düzenlere göre değil de mülteciler açısından ele alınıp faydalı olunmaya çalışmak daha çok fayda sağlayacaktır. Mülteci çocukların ülkelerinde ve göç sürecinde yaşadıkları olumsuzlukların (travmatik deneyimler) üzerine, yeni geldikleri ülkede de sosyal uyum problemleri yaşamaları ve kültürel uyum sağlamalarını güçleştirecektir. Bu durum mültecilerin geleceği olan çocukların psikolojisini olumsuz yönde etkileyecektir. Araştırmalara göre bu durum mülteci çocuklarda ev sahibi ülkede tecrübelendikleri olumsuz hayatlar sonucu olarak da psikolojik problemler ve kişilerarası uyum sorunları ortaya çıkabilmektedir (Gümüştin, 2017). Ortaya çıkan psikolojik sorunlar ve özellikle kişilerarası uyum ve sosyal uyum düzeyi mültecileri toplumsal bir aktivite olan spora yönlendirerek aşılabilir. Bu durum çeşitli araştırmalar ve gözlemler dikkate alınarak ifade edilmiş ve araştırmanın önemli konuları arasında yerini almıştır.

2.9. Araştırmaya Genel Bakış

Genel hatları ile araştırmadan bahsedecek olursak; Araştırma konusu, Samsun ilinde bulunan mülteciler arasında sportif faaliyetlere katılan ve katılmayan mültecilerin spor sosyolojisi kapsamında sosyal uyum düzeyi ve çok kültürlülük algılarının incelenmesi üzerinde durulan önemli konuları arasındadır. Araştırmaya dâhil olan mülteciler üzerinde yapılan ön test-son test sonucu farklılıklar değerlendirilerek sportif faaliyetlere katılımın sosyal uyum düzeyi ve çok kültürlülük açısından etkisi ve mültecilerin sosyal uyum düzeylerinde sportif faaliyetlerin önemini ortaya koymak araştırmanın odak noktasıdır. Araştırma mültecilere yönelik toplumsal kabul ve uyum sürecinde göç sosyolojisi ve spor sosyolojisini bir arada kullanarak bu sürece olan etkilerini tespit etmek adına yapılan kaynak taraması sonucu öncü bir araştırma olma özelliği taşımaktadır. Araştırma konusu çeşitli bilimsel araştırmalara kaynaklık edebilecek düzeydedir. Bu sebeple bilimsel araştırmalara katkı sağlayacağı ve rehberlik edebileceği söylenebilir.

2.10. Araştırmanın Literatürdeki Amacı ve Önemi

Bu tez araştırmasının amacı; Samsun'da yaşamakta olan zorunlu göçmenlerin toplumsallaşma sürecinde sosyal uyum düzeyleri üzerinde toplumsal bir aktivite olan sporun etkisini ortaya koymaktır. Araştırma bu tez üzerine yürütülmektedir. Genel olarak araştırmanın amaçlarını belirtmek gerekirse; Araştırmanın amacı doğrultusunda toplumsallaşma süreci üzerinde sportif faaliyetlerin önemi ortaya çıkarılmalıdır. Sosyalleşme, fertlerin bulunduğu topluma adaptasyonu, topluma hazırlanması anlamına gelir. Uyarlanma ve hazırlanma süreci için de spor en önemli faaliyetler arasında yerini alır. Fakat bu durum farklı dönemlerde farklı uygulamalar yoluyla varlığını sürdürmüştür diyebiliriz. İlkel toplumda beceriler, spor ve boş zaman değerlendirme yoluyla öğretilir. Bu beceriler daha sonraki yetişkin yaşamında kullanılacaktır. İçinde bulunduğumuz modern toplumlarda ise spor, bireysel kişiliğin toplumsallaşmasında işleve sahiptir. Böylece toplumda iyi uyum sağlamış ve bütünleşmiş kişilik oluşur. İşte bu noktada zorunlu göçmenlerin sosyal uyum düzeyi açısından sportif faaliyetler önemli bir aktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durumun önemi üzerine araştırmada zorunlu göçmenlerin toplumsal bir aktivite olan spora yönelmesi amaçlanmıştır.

Toplumsal bir aktivite olan sporun günümüzde birçok alanda etkileri daha da artan bir unsur haline almıştır. Günümüzde spor, pek çok amaca aynı anda hitap edebilen bir fenomen olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir yandan modern hayatın hazırladığı teknolojik kolaylıkların bir neticesi olarak ortaya çıkan hareketsizlik ve monotonluğa karşı alternatif olurken, bir yandan da sağlıklı kalabilmenin bir yolu olarak görülmektedir. Ayrıca bunun yanı sıra toplumların refah ve kültür seviyelerinin bir işareti olarak kavram kazanan spor, toplumsal ve kültürel hayatta giderek önemli olmaktadır. Sosyal ve kültürel hayatta önemi daha fazla hissedilen spor toplumların sosyal hayatlarını önemli ölçüde etkilemektedir diyebiliriz. Sporun bu noktadaki önemini işlevsellik kazanmalıdır. Özellikle sporun bilinçli olarak yaygınlaştırılması ve halkın modern anlamda spor yapması ile gelişmişlik arasında önemli ölçüde bir paralelliğin varlığı çeşitli araştırmalar sonucu kabul edilmektedir.

Kısacası spor ve spor bilinci toplumların gelişmişlik seviyesinin ve modernizasyonunu önemli bir göstergesi olarak ifade edilir (Özer ve Çolakoğlu, 2017). Toplumların özellikle günümüz dünyasında modernizm seviyesine ulaşması önemli bir noktadır. Modernizasyon, bir toplumu harekete geçirmek amacıyla yapılan hareketlerin tümüne verilen addır. Bu hareketler, değer ölçüleri ile sınırlı geçerlilikleri kabul edilmiştir. Modernizasyon toplumsal, siyasi, iktisadi, kültürel, yönetsel, bilim ve teknoloji alanında endüstrileşmiş batı topluluklarının sahip olduğu yapı-kurum-değer ve yöntemlere sahip olmak sebebiyle gerçekleştirilen düzenlemelerdir (Özer ve Çolakoğlu, 2017).

Bu noktada özellikle çalışmada üzerinde durulan modern spor bilinci ise; sporun, daha fazla sayıda insana ulaşması ve bu insanların sporun olumlu etkilerinden yararlanmasını elinde bulunduran düşünce tarzıdır. Bununla beraber ekonomik alt yapının oluşturulmasına sahip olunması gerekli temel bir yaklaşımdır. Modern sporun topluluğa verdiği ileti herkes için aynı algılanmalıdır. Yani modern spor bilinci toplumlara fırsat eşitliği sunabilmektedir. Bu noktada sporda eşitlik konusunda etkili bir faktör haline alır. Bu sebeple modern spor bilinci özellikle zorunlu göçmenler bakımından olumlu etkilere sahiptir. Mülteciler ya da göç edilen toplumların farklı spor anlayışlarını ortadan kaldırır, birlik ve beraberlik sağlar. Bunun yanı sıra modern spor

bilinci, seçme hürriyetine dayalı, kısıtlayıcı olmayan, şiddet öğelerini bünyesinde barındırmayan, keyif verici, çalışmadan uzaklaştırıcı ve sağlıklı bir yaşam sürdürmeyi amaçlayan bir süreç halini alırken, aynı zamanda toplumları farklı spor bilinci olmadan birleştiren önemli bir etkiye sahiptir (Özer ve Çolakoğlu, 2017).

Bilinçli bir biçimde bireylerine spor yaptıran toplumlar, bir yandan bireylerine büyük çapta fayda sağlamakta, diğer yandan ise, sosyal kalkınmanın unsurlarından biri olarak toplum için önemli bir fonksiyonu yerine getirmektedir. Toplumların ve bireylerin bilinçli olarak spor yapabilir anlayış ve imkânlar kavuşturulmasını sağlayacak politikalar ve bu politikaların geliştirilmesine yön verebilecek bilimsel çalışmalar sporun topluma yaygınlaştırılması açısından son derece önem arz etmektedir (Özer ve Çolakoğlu, 2017). Toplumla beraber yaygınlaştırılan spor bilinci, olumlu sosyal davranışların kazanılmasına katkıda bulunur. Spor, takım bilincini ve birlikte çalışma, paylaşma alışkanlığını geliştirdiği için, insanların sosyal hayatlarında daha başarılı olmalarını sağlar.

Toplumsal yaşamda sağlanan bu başarı birliktelik duygusunu da geliştirdiğinden dolayı mültecilerin sosyal uyum düzeyi ve çok kültürlülük algılarında olumlu gelişmeler sağlayabilmektedir. Spor, eşitlik düşüncesinin gelişmesine, başkalarının hakkına saygı göstermeye, tertipli çalışmaya, düzenli hareket etmeye, sorgulayıcı olmaya, planlama ve değerlendirme yetisi kazanmaya hizmet ederek insanların sosyal yaşama etkili, rasyonel ve dengeli bir şekilde uyum sağlamasına yarar. Yapılan çalışmalar sonucu sporun sosyalleşme sürecinde, bireysel ve sosyal açıdan olumlu etkileri olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Buradan hareketle sporun toplumsallaşma sürecine olan etkisi sonucunda toplumların modern spor bilincinin oluşması önemli bir faktördür. Fakat ülkemizde yapılan çalışmalar sonucu çağdaş spor bilincinin yeterince gelişmediğini görüyoruz.

Özer ve Çolakoğlu (2017), yürütmüş oldukları çalışmada; Ülkemizde, modern spor bilincinin oluşturulamamasındaki temel sebeplerden birisinin de bu yöndeki çabaların kurumsal boyutlarda yapılamamış olduğu sonucuna varmışlardır. Aynı zamanda memleket sporunu yöneten ve yönlendiren bünyelerin kendisini yenilemeye gereksinim duyduğunu saptamışlardır. Spor örgütlerinin kendisini yenileme ihtiyacı,

özellikle spor mevzuatında gereklidir şekilde ifade edilir. Bu noktada 3289 sayılı Spor Genel Müdürlüğünün örgüt yapısını ve görevlerini sistemle yen kanun günümüze kadar sürekli yenilenmiş ve değiştirilmiştir. Türk sporunun gereksinimlerini karşılayacak, modern spor bilincinin oluşmasını, sporun geniş kitlelere yayılmasını sağlayacak nitelikte bir yasa oluşturulması gerektiğini savunmaktadırlar (Özer ve Çolakoğlu, 2017). Buradan hareketle bu tez çalışmasında modern spor bilincinin oluşması konusunda gerekli adımların atılmasına teşvik etmek ve mültecilerin sosyal uyum düzeyleri ve çok kültürlülük algılarında yaşanan sorunlara modern spor bilinci kapsamında çözüm sağlanması amaçlanmaktadır.

Günümüzde; birçok insan mal varlıklarını geride bırakarak, korku, baskı gibi zorlayıcı sebepler ve yaşama hakkına gelebilecek bir zarar neticesinde güvenli bir ülkeye iltica neticesinde zorunlu olarak ülkelerinden göç etmişlerdir. Bu mültecilerin birçoğu yaşadığı bölgelerde, meslek ve yetki ve görev sahibi iken gitmek zorunda kaldıkları ülkelerde ve kamplarda mesleklerini ve işlerini yerine getirememektedirler. Mesleklerini ve işlerini yerine getiremeyen mülteciler için yapılan çalışmalar sonucu mültecilerin mesleklerine yönelik birçok uluslararası proje yürütüldüğünü gözlemlemekteyiz.

Birçok uluslararası kuruluş mülteciler ile ilgili çeşitli görevler, faaliyetler ve sosyal sorumluluk projeleri yerine getirmektedir. Bu faaliyetlerin bir kısmı çocuklar ve gençlere yönelik olup onların zihinsel, ruhsal ve bedensel gelişimlerini sağlamak için etkinlikler düzenlenmektedir. Uluslararası spor kuruluşları seçkin, elit ve amatör sporculara yapmış oldukları faaliyetler ve projeler vasıtası ile çocuklara, gençlere özelliklede sporculara fırsat vererek, ülkesi olmayan insanlarla ilgili konulardaki farkındalığı artırmaktadır (Devecioğlu, 2017).

Bu farkındalık özellikle mültecilerin sportif hayatlarına dönme konusunda önemli rol oynamaktadır denilebilir. Bu noktada sporun mültecilerin problemlerini çözmeye yönelik yepyeni ve tatmin edici bir yaşam şansı ve umut veren bir strateji olarak önemli bir unsur halini aldığı ifade edilir. Mültecilerin spor yoluyla sosyalleşmesi ve topluma kazandırılması önemli bir alan oluşturmaktadır. Buradan hareketle zorunlu olarak göç etmiş mülteciler arasında bulunan mülteci sporcuları göz

ardı etmemek önemli bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Mülteci sporcular, katıldıkları, uluslararası spor organizasyonlarında yıldızlarla karşılaşarak, kendilerine olan güvenleri artmaktadır ve başarılı olmak için motivasyon kazanmaktadırlar (Devecioğlu, 2017).

Spor kurumları, uluslararası mülteci kuruluşları ile gönüllülük ve katılım yoluyla sadece mülteci krizi olan bölgelerde değil aynı zamanda ulusal ve yerel düzeyde faaliyetler teşvik edilmesi gerekmektedir. Mülteci sporcuları olimpiyatlara uluslararası spor organizasyonlarına katılmak için çabalamalarına ilham vermesi açısından önem arz etmektedir. Spor yönetimi çerçevesinde yapılacak yasal düzenlemeler, oluşturulacak kurullar, kurumlar ve paydaşlar ile birlikte, düzenlenecek organizasyonlar gittikçe büyüyen mülteci problemlerine çok yönlü katkı sağlayacağı ifade edilir.

Yapılan araştırmalar sonucu mülteci krizine olumlu etki yaratabilecek mülteci sporcuların faaliyetlerine devam etme hakkının tanınması araştırmanın diğer amaçlarındandır.

Mülteci sporcuların yanı sıra mültecilerin de toplumsallaşma sürecinde sporun önemini ve etkisini anlamalarını sağlamak ve buradan hareketle mültecilerin iş ve ders dışı zamanlarda sportif faaliyetlere yönelmeye teşvik etmek amaçlanmaktadır.

Bu tez çalışmasında sportif faaliyetlere katılan ve katılmayan mülteciler arasında sosyal uyum düzeyi ve çok kültürlülük algısı spor sosyolojisi çerçevesinde incelenerek tespit edilmesi amaçlanmaktadır.

Yapılan çalışmalar sonucu özellikle ülkemizde sayıları oldukça fazla olan zorunlu göçmen gruplara sunulan hizmetlerin spor özelinde incelenmesinde ilgili kurumlarca sportif projelerin üretildiği, spor branşlarında eğitimler verildiği, spor sahalarının yapıldığı, spor malzemesi dağıtımı yapıldığı, özel turnuvalarda Suriyelilerin yer aldığı takımların kurulduğu ve spor yolu ile sosyalleşmeye yönelik etkinlikler düzenlendiği tespit edilmiştir. Bu tür faaliyetler sonucu mültecilerin toplumsallaşma sürecinden olumlu etkileneceği düşünülmektedir. Ayrıca göçten olumsuz etkilenen bireylerin spor yolu ile rehabilite edilebileceğini ve diğer eğitim, toplumla entegrasyon gibi alanlara kolaylıklar sağlayacağı söylenebilir (Atalı, 2018). Buradan hareketle sportif faaliyetlere katılıp / katılmayan 12-25 yaş aralığındaki mültecilerin

toplumsallaşma sürecinde ne gibi farklılıklara sahip oldukları tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu farklılıkların mültecilerin sosyal uyum düzeyi ve çok kültürlülük algılarına etkisinin tespiti amaçlanmıştır. Aynı zamanda sportif faaliyetlere katılan ve katılmayan mültecilerin demografik özellikleri de göz önünde bulundurularak sosyal uyum ve çok kültürlülük algıları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Son olarak araştırmaya katılan mültecilerin sportif faaliyet öncesi ve sonrası farklılıklarının değerlendirilerek sportif faaliyetlerin sosyal uyum düzeyi ve çok kültürlülük algıları üzerine etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma göç sosyolojisi ve spor sosyolojisi bağlamında yürütülerek mültecilerin sosyal uyum düzeyi ve çok kültürlülük algısı üzerine örnek teşkil etmesi amaçlanmaktadır. Araştırma aynı zamanda zorunlu göçmen gruplar üzerinde sportif faaliyetlere katılan ve katılmayan mültecilerin değerlendirilmesi, gönüllü katılımcılar ile gerçekleşen görüşmeler sonucu sosyal uyum düzeyi ve çok kültürlülük algısının incelenmesi hedeflenmektedir.

3. MATERYAL VE METOT

3.1. Araştırmanın Türü

Bu araştırma, zorunlu göçmen grupların sportif aktivitelerine katılım düzeyi ile sosyal uyum ve çok kültürlülük algılarının konu edildiği, tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Bu çalışma ile ‘zorunlu göçmen gruplarının, spor aktivitelerinin, sosyal uyum ve çok kültürlülük algısı’ konusundaki araştırmalarının amaç, kapsam ve metot açısından analiz durumu çözümlenmeye çalışıldığından, betimsel tarama modeli kullanılması uygun görülmüştür. Bu amaçla tarama modelleri, geçmişte yahut halen devam eden bir durumu var olduğu biçimiyle betimlemeyi hedefleyen araştırmalara elverişli bir modeldir (Karasar, 1999). Bu model ile, zorunlu göçmen grupların, sportif aktivitelerine katılım düzeyi ile sosyal uyum ve çok kültürlülük algılarının ele alındığı çalışmanın, ilk aşamasında göç ve spor sosyolojisi üzerine literatür çalışması gerçekleştirilerek içerik analizi yapılmıştır. Bu analizin hedefi, zorunlu göç nedeniyle ülkelerini terk etmek durumunda kalan göçerlerin teoride ve metodolojide nasıl nitelendirildiği, davranış, beklenti, algı, çok kültürlülük, sosyal uyum ve kaygı gibi çalışmanın önemli kavramları çerçevesinde mültecilerin kendilerini nasıl değerlendirdiklerini belirlemektir.

3.2. Araştırmanın Yapılacağı Yer ve Zaman

Araştırma Samsun ilin ’de ikamet eden yabancı uyruklu vatandaşlar ile Samsun İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından hazırlanan ve BM Mülteciler Yüksek Komiserliği Ankara Ofisi tarafından finanse edilen ‘Düş Bahçesi’ Projesin de yer alan 6 okulda gerçekleştirilecektir. Çalışma Şubat 2019 - Haziran 2019 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Bu araştırmanın evrenini; zorunlu göç dolayısıyla, Samsun iline yerleşen ve burada yaşamlarını sürdüren mülteciler oluşturmaktadır. Örneklem hacmi için literatürde çeşitli pratik kurallar vardır. Bunlardan biri, “ölçek çalışmalarında örneklem hacmi her bir ölçek maddesinin minimum 5 katı olmalıdır” (Tavşancıl, 2014), önerisi dikkate alınmıştır. Bu nedenle, araştırmanın örneklemini oluşturmak için, ölçeklerde

bulunan maddelerden (“sosyal uyum kendini değerlendirme ölçeği”-20 madde / “Çok kültürlülük algı ölçeği”- 25 madde) ölçek sayısının minimum beş katı kadar katılımcı oluşturduğu için minimum 225 katılımcıya ihtiyaç duyulmaktadır. Çalışmada karşılaşılabilecek olası problemleri (ölçek maddelerine tam olarak cevap verilmemesi ya da doğru cevap verilmemesi, kişilerin çalışmaya katılmak istememesi vb.) ortadan kaldırmak için 248 kişi ile çalışmaya dahil edilmiştir. Örneklemeye dahil edilecek bireylerin dağılımı ise, Samsun ilinde İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı okullarda, derneklerde, halk eğitim merkezlerinde vb. yaşam alanlarında, sportif aktivitelere katılan ve katılmayan 12-25 yaş arasında bulunan toplam 248 (149 sportif aktiviteye katılan, 99 sportif aktiviteye katılmayan) mülteci oluşturmaktadır.

3.4. Araştırmaya Alınma ve Dışlanma Kriterleri

Araştırmaya Alınma Kriterleri

- ✓ Mülteci olmak
- ✓ Araştırmayı kabul etmek
- ✓ Herhangi bir duyuşsal, işitsel, mental sorunu bulunmamak

Araştırmadan Dışlanma Kriterleri

- ✓ Anketleri yarım doldurmuş olmak
- ✓ Araştırmaya katılmayı reddetmek
- ✓ Herhangi bir duyuşsal, işitsel, mental sorunu bulunmak

3.5. Verilerin Toplanması

Bu çalışma da araştırma hakkında tercüman yardımıyla, araştırma kapsamında bulunan bireylere genel bir bilgilendirme yapıldıktan sonra gönüllülük esas alınıp, data toplama aracı olarak anket ve gözlem yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemin kullanılma esası sosyal uyum ve çok kültürlülük algısı açısından ölçülebilir bir metot olmasıdır. Diğer bir neden ise; anketi cevaplayacak bireylerin yabancı uyruklu olmaları sebebiyle iletişimde problemlere yol açmamak adına anketlerin Arapça formunda olması göz önüne alınmış, araştırmaya katılacak olan öğrencilerin derslerini aksatmayacakları, uygun zaman dilimlerinde uygulanacak olmasıdır.

3.6. Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında kişisel veri toplama aracı demografik form (EK-I) ile (Ayaz, 2016), aracılığıyla geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılan “çok kültürlülük algı ölçeği” (EK-III) ve (Akkaya ve diğerleri, 2008), aracılığıyla geçerlilik ve güvenilirlik çalışması gerçekleştirilen “sosyal uyum kendini değerlendirme ölçeği” (SUKDÖ)(EK-II) kullanılmıştır.

3.6.1. Kişisel Veri Toplama Formu

Literatür doğrultusunda hazırlanan zorunlu göçmen bireylerin tanıtıcı bilgi formu mültecilerin sosyo-demografik ve spor özelliklerini içeren 11 sorudan (yaş, cinsiyet, eğitim durumu, çalışma durumu, gelir düzeyi, medeni durum, çocuk durumu, spor aktivitesi, branşı, spor yapma süresi ve Samsun’da spor yapma süresi) oluşmaktadır.

3.6.2. Çokkültürlülük Algı Ölçeği

(Ayaz, 2016), tarafından 29 madde olarak geliştirilen tek boyutlu bu ölçek için, Ponteretto, Baluch, Greig ve Rivera (1998) aracılığıyla geliştirilen ve Yazıcı, Başol ve Toprak (2009) aracılığıyla Türkçeye adapte edilen, öğretmenlerin çok kültürlü eğitime yönelik davranışlarını belirlemek amacıyla gerçekleştirdikleri ölçekten, Başbağ ve Kağnıcı’nın (2011) öğretim elemanları üzerinde emek vererek hazırladıkları Çok kültürlü Yeterlik Algıları Ölçeğinden, Polat’ın (2012) okul müdürlerinin çok kültürlülükle ilgili davranışlarını ölçmek için gerçekleştirdiği ölçekten, Koç Damgacı ve Aydın’ın (2013) öğretim üyelerinin çok kültürlü eğitime yönelik davranışlarını ölçmek için geliştirdikleri ölçekten faydalanılmıştır. Araştırmacı tarafından yapılan açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri sonucunda madde faktör yükü. 30’un altında kalan 4 madde ölçekten çıkarılmış ve ölçek toplam 25 maddeden oluşturulmuştur. Ölçeğin uyum indeks değerleri incelendiğinde CFI (0,97) uyum indeksinin iyi, RMSEA (0,076), GFI (0,85), AGFI (0,86) ve χ^2/sd (3,4) uyum indekslerinin ise kabul edilebilir uyum ölçütleri içerisinde yer aldığı tespit edilmiştir. Bu durum açıklayıcı faktör analizinden elde edilen sonuçların doğruluğunun doğrulayıcı faktör analizi tarafından da desteklendiğini göstermektedir. Geliştirilen ölçeğin uyum geçerliğini belirlemek amacıyla Yazıcı, Başol ve Toprak’ın (2009) Türkçeye uyarlamış olduğu “Öğretmenlerin Çokkültürlü Eğitim

Tutumları Ölçeği” (ÖÇTÖ) kullanılmıştır. Ölçeğin uyum geçerliğini test etmek amacıyla; tahmin edilen Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu ($r=0,74$; $p<0,01$) ÇAÖ ve ÖÇTÖ arasında güçlü ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. ÇAÖ’den elde edilen ölçümlerin güvenilirliği için; Cronbach Alpha değeri 0,942; Spearman-Brown korelasyon değeri 0,882 ve Guttman Split-Half değeri 0,882 olarak tahmin edilmiştir. Bu sonuç ölçeğin iç tutarlılığının, maddeler arası korelasyon değerinin ve iki yarılama güvenilirlik düzeyinin kabul edilebilir ölçütlerin (0,70) üzerinde olduğunu göstermektedir.

Bu değerler ölçeğin güvenilirliğinin yüksek olduğunu belirtmektedir. Ölçek beşli likert tipi formatında geliştirilmiştir. Ölçeğe katılma düzeyleri; “Hiç katılmıyorum”, “Katılmıyorum”, “Kararsızım”, “Katılıyorum” ve “Kesinlikle katılıyorum” şeklindedir. Ölçekten alınacak yüksek puanlar cevaplayan bireyin çok kültürlülük algı düzeyinin yüksek olduğuna işaret etmektedir. Ölçekten en az 25, en fazla 125 puan alınabilmektedir. Katılımcıların çok kültürlülük algılarına yönelik yüksek eğilimi (pozitif yönlü) ve düşük eğilimi (negatif yönlü) temsil eden ifadelerle verdikleri cevaplara karşılık gelen puanlar kodlanmıştır. Gönüllü katılımcıların çok kültürlülüğe yönelik yüksek eğilimini temsil eden ifadelerle verdikleri cevaplar “tamamen katılıyorum’dan”, “hiç katılmıyorum’a” doğru 5’ten 1’e; düşük eğilimini temsil eden ifadelerle verdikleri cevaplar ise “hiç katılmıyorum’dan”, “tamamen katılıyorum’a” doğru 1’den 5’e doğru puanlanmıştır. Puanlamada katılımcıların çok kültürlülük algı durumu ölçek maddelerine verdikleri cevaplardan aldıkları puan toplamı “25-87” ise “Düşük”, “88-110” ise “Orta”, “111-120” ise “yüksek” düzeyde olduğunu göstermektedir. Puanlamaya göre 3 seviyeli (düşük-orta-yüksek) düzey belirme genellikle iki şekilde yapılmaktadır. Bunlardan birincisi çok kültürlülük algı düzeylerine ilişkin aritmetik ortalama puanından standart sapma puanı çıkartılarak ve eklenerek çok kültürlülük algı düzeyleri için düşük-orta –yüksek gruplar oluşturulur (ortalamaya göre ± 1 standart sapma değerleri sınırları oluşturmakta) (Öksüz, 2012), ikincisi ise ortanca değer (Q2) sağdaki ve solundaki yüzdelik değerlere (sınırları Q1-Q3 oluşturmakta) göre düşük-orta-yüksek gruplar oluşturulur. İlk yöntem genellikle verilerin hata terimleri normal dağılım gösterdiğinde, ikinci yöntem ise normal dağılım göstermediği

durumlarda tercih edilir. Çalışmada normallik varsayımı sağlandığı için, araştırma da elde edilen toplam puan ortalamasının (99,41) 1 standart sapma (11,55) altında kalan puanlar (25-87 puan arası) düşük, ± 1 standart sapma aralığında (88-110 puan arası) olanlar orta, 1 standart sapmanın üstündeki puanlar (111-120 puan arası) ise yüksek düzeyi ifade etmektedir.

Bu araştırmada çok kültürlülük algı ölçeği Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı 0.851 olarak bulunmuştur. Çalışmada kullanılan çok kültürlülük algı ölçeğine ait maddelere katılımcılar tarafından verilen cevapların iç tutarlığı genel olarak değerlendirildiğinde, kabul edilebilir sınırların ($>0,70$) üzerinde yer almaktadır.

3.6.3. Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeği (SUKDÖ)

Sosyal fonksiyonları ölçmekte kullanılan kendi kendini değerlendirme ölçeği SUKDÖ Bosc ve arkadaşları (1997), aracılığıyla geliştirilmiştir. Daha sonra bu ölçek Dr. Cengiz Akkaya ve arkadaşları tarafından Türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirliği araştırılmıştır (2008). SUKDÖ, 21-maddeli bir kendi kendini-değerlendirme ölçeğidir ve sosyal fonksiyonların dört ana sahasını (İş, boş vakit, aile ve çevre) sorgulamaktadır. Ölçeği dolduran gönüllü mülteciler güdülemelerinin ve davranışlarının, kendilik algılarının, günlük etkinliklerine sahip oldukları değişik rollere ilişkilerinin ve aldıkları doyumun değerlendirilebilmesi amacıyla birbirlerini tamamlayan sorulara cevap vermektedirler. 21 maddeden oluşan bu ölçeğin, 1. ve 2. maddelerinden biri meslek durumuna göre yanıtlanır ve her kişi toplam 0-3 aralığında değerlendirilen 20 maddeye cevap verir. Her bir maddenin puanı toplanarak toplam değere ulaşılır. Ölçeğin puan aralığı 0-60 arasındadır. Kişinin normal bir sosyal işlevselliğe sahip olması için en az 35 puan alması gerekli görülmektedir. Kişinin 25 puanın altında bir puan alması durumunda ise, sosyal işlevselliğinde sorun olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle çalışmaya katılan kişilerin SUKDO ölçeğinden aldığı toplam puan 0-24 arası ise sorun var, 25-35 arası ise kritik durumda, 36 ve üzeri bir puana sahip ise normal kategorisinde değerlendirilmiştir. Ölçeğin Türkçeye çevirisi; geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının yapılabilmesi için ölçek sahibi yazarlardan izin alınmasını takiben birbirinden bağımsız olarak İngilizce' ye hâkim 3 çevirmen tarafından Türkçe 'ye çevrilmiştir. Ölçeğin aslında açık uçlu soru şeklindeki 5, 7, 8. ve

9. maddeleri Türkçe yazım kurallarına göre daha uygun ve anlaşılır olacağı düşünülerek soru işareti ile tamamlanmıştır. Üç çevirmenin ortak uzlaşısı ile oluşturulan ölçeğin son hali farklı sosyokültürel ve sosyoekonomik gruplardan 20 kişiye uygulanmış ve anlaşılabilirliği denenmiştir. Ölçek “sosyal işlevsellik” kaybını ölçerek sayısal veriye dönüştürmeye uygundur. Ayrıca ölçek tüm gönüllü katılımcılar tarafından kolay anlaşılır ve uygulama açısından da basit olarak değerlendirilmiştir (Akkaya ve diğerleri, 2008).

Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeğinin Güvenilirlik analizinde, ölçeğin iç tutarlığı Cronbach alfa değeri tüm grup için 0.90, yalnızca depresyon grubu için ise 0,87 olarak elde edilmiştir. Madde-toplam puan korelasyonları tüm grupta 0.22-0.66, depresyon grubunda ise 0.21-0.59 arasında bulunmuştur. Test-tekrar test güvenilirliğinde korelasyon katsayısı 0.770 ($p<0.0001$) olarak elde edilirken, SUKDÖ değerinin sağaltım ile 29.4 ± 8.1 'den, 37.8 ± 8.1 'e yükseldiği ($p<0.0001$) saptanmıştır. Faktör analizi sonucunda öz değeri 1'den büyük dört faktör elde edilmiştir. Bu faktörler içinden yalnızca birinci faktör 7.169 öz değeri ile toplam varyansın %35,8'ini açıklayarak tüm ölçeği tek başına temsil etmiştir.

Bu araştırmada Sosyal uyum kendini değerlendirme ölçeği Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı 0.876 olarak bulunmuştur. Çalışmada kullanılan sosyal uyum kendini değerlendirme ölçeğine ait maddelere katılımcılar tarafından verilen cevapların iç tutarlığı genel olarak değerlendirildiğinde, kabul edilebilir sınırların ($>0,70$) üzerinde yer almaktadır.

3.7. Araştırmanın Etik Boyutu

Bu çalışma, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu 94 üncü maddesinde belirtilen gizlilik ilkelerine (Kanunu, 2013) ve 2014/6883 karar sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği 51 inci maddesinde belirtilen gizlilik ilkelerine (Yönetmeliği, 2014) gerekli hassasiyet gösterilerek, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı başvuru durumu gibi kişisel bilgilerin talep edilmemesi, din, mezhep, etnik gruba mensubiyet, siyasi görüş gibi hassas bilgilerin istenmemesi, çalışmalar esnasında ses/video kaydı alınmaması koşulları altında gerçekleştirilmiştir. Tez çalışmasını yürütmek, verileri toplamak amacıyla çalışmanın içeriğini oluşturan mülteciler ile ilgili

çalışma yapmak için öncelikle; Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Enstitüsünden, 203 sayılı, 08.06.2018 karar tarihli, “Zorunlu Göçmen Grupların Toplumsal ve Spor Aktivitelerinde, Sosyal Uyum ve Çok Kültürlülük Algısı; Samsun İli örneği” konulu etik kurul kararı (EK-5) “alınmıştır. Daha sonra gerçekleştirilecek çalışmanın içerisinde belirtilen grup ile çalışmanın sürdürülebilmesi amacıyla, T.C. Samsun Valiliği Samsun İl Göç İdaresi Müdürlüğünden (EK-6) yazılı izin alınmıştır. Çalışmanın proje kapsamında ki okullarda bulunan mülteci öğrenciler için T.C Samsun Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden (EK-7) yazılı izin alınmıştır. Çalışma kapsamında gerçekleştirilecek olan “masa tenisi” sporunda okullarda görevlendirilecek antrenörler için T.C Samsun Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden (EK-8) yazılı izin alınmıştır. Bu çalışmaya katılacak olan mültecilere, araştırmaya gönüllü katılıp, katılmak istememek konusundaki kararın tamamen kendilerine ait olduğu, anket formuna isimlerinin yazılmayacağı ve bu çalışmadan toplanacak verilerin sadece araştırma kapsamında kullanılacağı tercümanlar aracılığıyla belirtilmiştir.

3.8. Verilerin İstatiksel Analizi

Araştırma da elde edilen verilere uygulanacak olan testlerin seçimi öncesinde hata terimlerinin normal dağılım gösterip göstermediği kontrol etmek amacı ile Shapiro-Wilk normallik testi uygulanmıştır ($P>0.05$). Zorunlu göçmen bireylerin (mültecilerin) sosyo-demografik özelliklerini belirlemek için kullanılan demografik formu (EK I) ile elde edilen verilerin incelenmesinde tanımlayıcı istatistik yöntemlerinden yüzde/frekans değerleri hesaplanmıştır. Çalışmada, sportif aktivite öncesi ve sonrasında zorunlu göçmen bireylere uygulanan çok kültürlülük algı ve sosyal uyum kendini değerlendirme ölçeklerinden elde edilen toplam puanların, bireylerin dâhil olduğu araştırma grubu (kontrol-deney), cinsiyeti, medeni durumu, çocuk sahibi olma durumu, çalışma durumu, spor yapma durumu, eğitim durumu ve gelir düzeyi açısından farklılık gösterip göstermediği Tekrarlanan Ölçümlü Varyans Analizi ile değerlendirilmiştir. Ölçeklerden alınan toplam puanlar arasındaki ilişkiler Pearson korelasyon katsayısı ile incelenmiştir. Araştırma bulguları n (%), ortalama ve standart sapma, medyan ve minimum-maksimum değerleri ile ifade edilmiş olup, bulgular $P<0,05$ önem seviyesinde anlamlı

kabul edilmiştir. Tüm istatistiksel hesaplamalar SPSS 22.0 V. istatistik paket programda yapılmıştır.

4.BULGULAR

Araştırmaya katılan zorunlu göçmen bireylerin araştırma grubu, medeni durumları, cinsiyeti, çalışma durumu, çocuk durumu, spor yapma durumu, eğitim durumu ve gelir durumu açısından dağılımlar Tablo 1’de verilmiştir. Çalışmada zorunlu göçmen bireylerin %60,1’inin deney grubuna dâhil edildiği, %12,9’ unun evli ve çocuk sahibi, %53,2’ sinin kadın, %33,9’ unun spor yaptığı, %58,5’ inin lise mezunu ve %75’inin orta gelirli aile yapısına sahip olduğu belirlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları

Araştırma Grubu	N	%	Medeni Durum	N	%
Kontrol	99	39,9	Bekâr	216	87,1
Deney	149	60,1	Evli	32	12,9
Toplam	248	100,0	Toplam	248	100,0
Cinsiyet	N	%	Çalışma Durumu	N	%
Kadın	132	53,2	Evet	12	4,8
Erkek	116	46,8	Hayır	236	95,2
Toplam	248	100,0	Toplam	248	100,0
Çocuk Durumu	N	%	Spor Yapma Durumu	N	%
Var	32	12,9	Evet	84	33,9
Yok	216	87,1	Hayır	164	66,1
Toplam	248	100,0	Toplam	248	100,0
Eğitim Durumu	N	%	Gelir Durumu	N	%
İlkokul	6	2,4	Düşük	57	23,0
Ortaokul	52	21,0	Orta	186	75,0
Lise	145	58,5	Yüksek	5	2,0
Üniversite	45	18,1	Toplam	248	100,0
Toplam	248	100,0			

Sosyal işlevselliği ölçmeye dayalı kendini değerlendirme ölçeği SUKDÖ toplam puanları tablosuna göre; Çalışmanın başlangıcında (sportif aktivite öncesi) ön-test verileri deney grubunun %3,3 (5kişi) sorunlu kategorisinde iken sportif aaktivite sonucunda (12 hafta sonrası) son-test verileri %3,3 den %1,4 (2 kişi) düşmüştür. Benzer şekilde kritik durumda ki oran deney grubundaki %32,9 iken (49 kişi) iken aktivite sonrasında bu oran %32 den %15’ lere (23 kişiye) düşmüştür.

Normalleşme de %63,8'lardan (95 kişi) 83,2' e (124 kişi) çıkmıştır. Çalışmanın başlangıcında (sportif aktivite öncesi) ön-test verileri kontrol grubunda da tam tersi bir durum gözlemlenmiştir. Kritik durumdaki %14,1' lik (14 kişi) oran, süreç ilerledikçe %29,3'lere (29 kişi) yükselmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. SUKDÖ puanlamaya dayalı dağılım tablosu

	Kategori		Ön test		Son test	
			Kontrol	Deney	Kontrol	Deney
SUKDO durumu	Sorun var	N	1	5	1	2
		%	1,0	3,3	1,0	1,4
	Kritik durum	N	14	49	29	23
		%	14,1	32,9	29,3	15,4
	Normal	N	84	95	69	124
		%	84,9	63,8	69,7	83,2
Toplam	N	99	149	99	149	
	%	100,0	100,0	100,0	100,0	

SUKDO puanlamaya dayalı dağılım tablosuna göre; 12 haftalık sportif aktivite sonrasında, deney grubunda kritik kategorisinde yer alan 49 kişiden 26'sının, sorun kategorisinde ise 5 kişiden 3'ünün normalleşme kategorisine geçtiği, kontrol grubunda ise normal kategoride yer alan 84 kişiden 15'nin kritik durum kategorisine geçtiği belirlenmiştir (Tablo 2).

Çok kültürlülük algı ölçeği toplam puanları tablosuna göre; çalışmanın başlangıcında (sportif aktivite öncesi) deney grubunun %15,4 (23 kişi) düşük kategorisinde iken sportif aktivite sonucunda (12 hafta sonrası) %12,1'e (5 kişi) düştüğü belirlenmiştir. Benzer şekilde, orta kategorideki oran deney grubundaki %70,5 (105 kişi) iken faaliyet sonrasında bu oran %62,4' e (93 kişi) düşmüştür. Yüksek kategoride de yer alan birey sayısı 21'den 38'e yükseldiği gözlemlenmiştir. Çalışmanın başlangıcında (sportif aktivite öncesi) kontrol grubunda düşük kategorisinde yer alan birey sayısı 9 iken 12 hafta sonrasında bu sayısı 12'ye yükseldiği gözlemlenmiştir.

Benzer şekilde yüksek kategoride de birey sayısında % 2’lik bir artış (20 kişiden 22 kişiye yükselme) olduğu belirlenmiştir (Tablo 3).

Tablo 3. ÇAÖ puanlamaya dayalı dağılım tablosu

	Kategori		Ön test		Son test	
			Kontrol	Deney	Kontrol	Deney
ÇAÖ durumu	Düşük	N	9	23	12	18
		%	9,1	15,4	12,1	12,1
	Orta	N	70	105	65	93
		%	70,7	70,5	65,7	62,4
	Yüksek	N	20	21	22	38
		%	20,2	14,1	22,2	25,5
Toplam	N	99	149	99	149	
	%	100,0	100,0			

ÇAÖ puanlamaya dayalı dağılım tablosuna göre; 12 haftalık sportif aktivite sonrasında, ÇAÖ deney grubunda düşük kategoride yer alan 23 kişiden 5’inin, orta durumda yer alan 105 kişiden 12’sinin yüksek kategoriye geçtiği, kontrol grubunda ise başlangıçta düşük kategorisinde yer alan kişi sayısının (n= 9), 12 hafta sonunda arttığı (n=12) belirlenmiştir (Tablo 3).

Sportif aktivite öncesi deney grubundaki katılımcılara uygulanan ÇAÖ ve SUKDÖ toplam puanları arasında zayıf pozitif bir ilişki ($r=0,216$; $P<0,001$) belirlenirken; sportif faaliyet sonrasında ise orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r=0,563$; $P<0,001$).

4.1 Çok kültürlülük Algı ve Sosyal Uyum Ölçeklerinin Demografik Özelliklerine Göre Farklılıkları

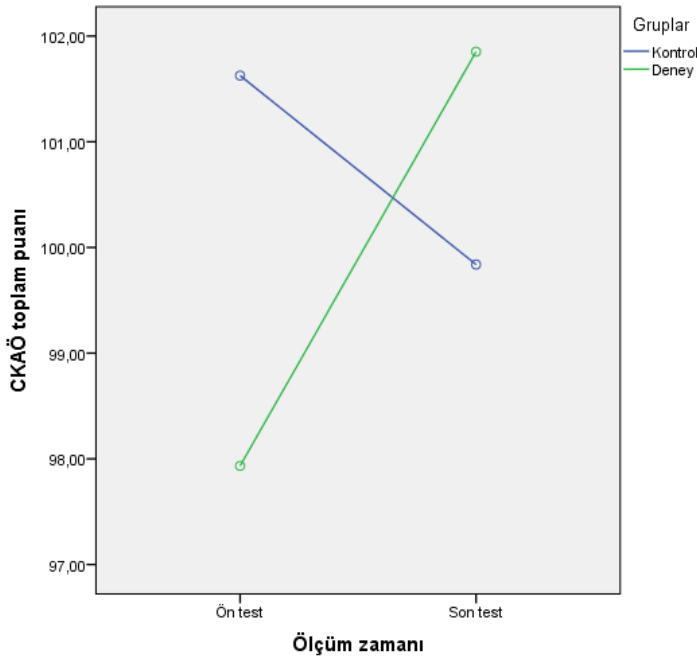
Araştırmaya katılan zorunlu göçmen bireylerin ÇAÖ toplam puanlarının araştırma grubu, medeni durum, cinsiyet, çalışma, çocuk, spor yapma, eğitim ve gelir durumları açısından farklılıkları Tablo 4’ de verilmiştir.

Tablo 4. Çokkültürlülük Algı Durumu için zorunlu göçmen bireylerin demografik özelliklerine göre farklılıklar

Değişkenler	Sportif Faaliyet Öncesi		Sportif Faaliyet Sonrası	
	N	$\bar{X} \pm S_x$	$\bar{X} \pm S_x$	
Araştırma Grubu (G)				
Kontrol	99	101,63±11,24	99,84±11,05	
Deney	149	97,93±11,56	101,85±11,75	
<i>P-değeri</i>		<i>G için 0,499</i>	<i>Z için 0,193</i>	<i>G*Z için 0,001</i>
Medeni Durum (MD)				
Bekâr	216	99,15±11,37	100,72±11,11	
Evli	32	101,16±12,77	101,10±11,58	
<i>P-değeri</i>		<i>MD için 0,654</i>	<i>Z için 0,536</i>	<i>MD*Z için 0,329</i>
Cinsiyet (C)				
Kadın	132	100,19±10,93	101,40±11,85	
Erkek	116	98,52±12,21	100,65±11,12	
<i>P-değeri</i>		<i>C için 0,319</i>	<i>Z için 0,043</i>	<i>C*Z için 0,577</i>
Çalışma Durumu (ÇD)				
Evet	12	99,42±10,53	100,92±14,15	
Hayır	236	99,41±11,62	101,06±11,38	
<i>P-değeri</i>		<i>ÇD için 0,982</i>	<i>Z için 0,410</i>	<i>ÇD*Z için 0,969</i>
Çocuk Durumu (Ç)				
Var	32	102,06±8,27	100,88±8,44	
Yok	216	99,01±11,92	101,07±11,90	
<i>P-değeri</i>		<i>Ç için 0,432</i>	<i>Z için 0,720</i>	<i>Ç*Z için 0,183</i>
Spor Yapma Durumu (SY)				
Evet	84	96,23±12,67	106,44±11,30	
Hayır	164	101,04±10,61	98,29±10,61	
<i>P-değeri</i>		<i>SY için 0,193</i>	<i>Z için <0,001</i>	<i>SY*Z için <0,001</i>
Eğitim Durumu (ED)				
İlkokul	6	105,83±11,20	100,50±9,79	
Ortaokul	52	96,85±14,32	99,88±14,19	
Lise	145	99,90±10,53	101,79±10,18	
Üniversite	45	99,91±10,94	100,07±12,41	
<i>P-değeri</i>		<i>ED için 0,366</i>	<i>Z için 0,967</i>	<i>ED*Z için 0,389</i>
Gelir Durumu (GD)				
Düşük	57	99,19±11,15	102,09±11,31	
Orta	186	99,34±11,71	100,58±11,54	
Yüksek	5	104,40±11,33	106,80±12,03	
<i>P-değeri</i>		<i>GD için 0,401</i>	<i>Z için 0,285</i>	<i>GD*Z için 0,692</i>

Z: Ölçüm zamanını; G*Z, MD*Z, C*Z, ÇD*Z, Ç*Z, SY*Z, ED*Z, GD*Z: İnteraksiyon etkilerini göstermektedir.

Araştırmaya katılan tüm gönüllü zorunlu göçmen bireylerin cinsiyet durumuna ve spor yapma durumuna göre ÇAÖ toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık belirlenirken ($P<0,05$), medeni durumu, çalışma durumu, çocuk durumu, eğitim durumu ve gelir düzeyi durumlarına göre ÇAÖ toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($P>0,05$). Çalışmada hem kadın hem de erkek bireylerin ÇAÖ toplam puanlarında zamana bağlı olarak bir artış olduğu gözlemlenirken, spor yapan bireylerin ÇAÖ toplam puanlarında artış, yapmayanlarda ise azalış olduğu belirlenmiştir (Tablo 4).

Şekil 1. Uygulama gruplarındaki Ön test- Son test ÇAÖ toplam puan değışimi

Çalışmada; deney grubu ve kontrol grubu arasında Çok kültürlülük Algı Durumu açısından anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($P<0,001$). 12 haftalık sportif aktiviteye katılan zorunlu göçmen bireylerin (deney grubu) ÇAÖ puanları yükselirken, aktiviteye katılmayan bireylerin ise ÇAÖ puanlarında bir düşüş olduğu gözlemlenmiştir (Şekil 1).

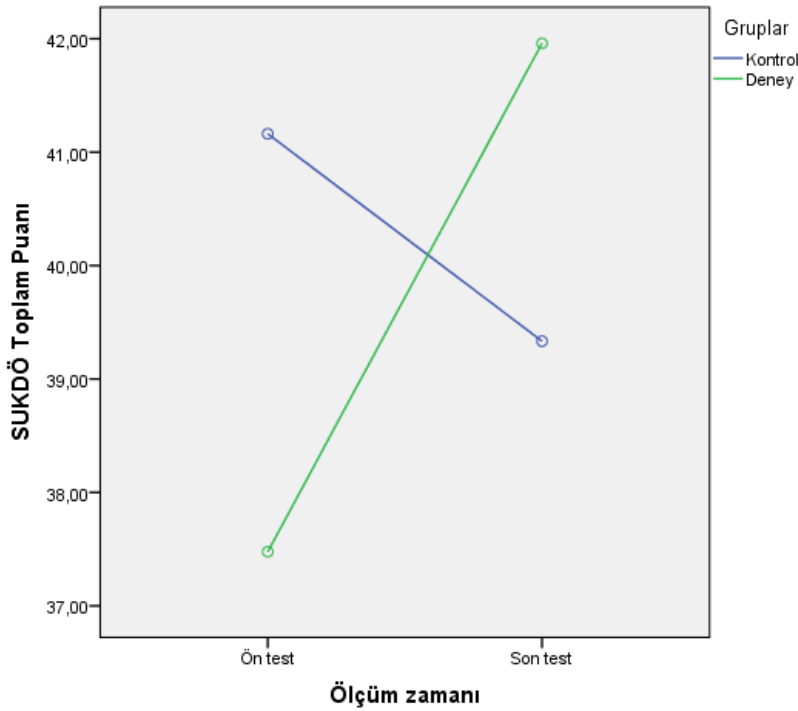
Tablo 5. Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Durumu için zorunlu göçmen bireylerin demografik özelliklerine göre farklılıklar

Değişkenler	Sportif Faaliyet Öncesi		Sportif Faaliyet Sonrası	
	N	$\bar{X} \pm S_x$	$\bar{X} \pm S_x$	
Araştırma Grubu (G)				
Kontrol	99	41,16±6,09	39,33±6,80	
Deney	149	37,48±6,51	41,96±7,32	
<i>P-değeri</i>		<i>G için 0,480</i>	<i>Z için 0,004</i>	<i>G*Z için <0,001</i>
Medeni Durum (MD)				
Bekâr	216	38,40±6,57	40,92±7,42	
Evli	32	42,63±5,49	40,88±5,80	
<i>P-değeri</i>		<i>MD için 0,055</i>	<i>Z için 0,592</i>	<i>MD*Z için 0,003</i>
Cinsiyet (C)				
Kadın	132	38,98±6,22	41,04±6,87	
Erkek	116	38,91±7,00	40,77±7,62	
<i>P-değeri</i>		<i>C için 0,812</i>	<i>Z için <0,001</i>	<i>C*Z için 0,845</i>
Çalışma Durumu (ÇD)				
Evet	12	40,83±7,21	40,92±6,83	
Hayır	236	38,85±9,56	40,91±7,25	
<i>P-değeri</i>		<i>ÇD için 0,561</i>	<i>Z için 0,344</i>	<i>ÇD*Z için 0,383</i>
Çocuk Durumu (Ç)				
Var	32	42,72±4,49	40,53±6,42	
Yok	216	38,39±6,67	40,97±7,34	
<i>P-değeri</i>		<i>Ç için 0,074</i>	<i>Z için 0,783</i>	<i>Ç*Z için 0,001</i>
Spor Yapma Durumu (SY)				
Evet	84	38,27±6,58	45,93±5,45	
Hayır	164	39,29±6,58	38,34±6,65	
<i>P-değeri</i>		<i>SY için 0,001</i>	<i>Z için < 0,001</i>	<i>SY*Z için 0,001</i>
Eğitim Durumu (ED)				
İlkokul	6	43,83±6,01	41,83±6,62	
Ortaokul	52	34,87±8,05	39,52±8,66	
Lise	145	39,37±5,49	41,79±6,51	
Üniversite	45	41,67±5,89	39,58±7,43	
<i>P-değeri</i>		<i>ED için 0,001</i>	<i>Z için 0,384</i>	<i>ED*Z için < 0,001</i>
Gelir Durumu (GD)				
Düşük	57	37,77±7,39	39,02±7,48	
Orta	186	39,28±6,37	41,41±7,11	
Yüksek	5	40,00±3,16	43,80±4,55	
<i>P-değeri</i>		<i>GD için 0,060</i>	<i>Z için 0,048</i>	<i>GD*Z için 0,644</i>

Z: Ölçüm zamanını; G*Z, MD*Z, C*Z, ÇD*Z, Ç*Z, SY*Z, ED*Z, GD*Z: İnteraksiyon etkilerini göstermektedir.

Araştırmaya katılan tüm gönüllü zorunlu göçmen bireylerin cinsiyet durumuna, çocuk durumuna, eğitim durumu ve spor yapma durumuna göre SUKDÖ toplam

puanları arasında anlamlı bir farklılık belirlenirken ($P<0,05$), medeni durumu, çalışma durumuna ve gelir düzeyi durumlarına göre SUKDÖ toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($P>0,05$). Çalışmada hem kadın hem de erkek bireylerin SUKDÖ toplam puanlarında zamana bağlı olarak bir artış olduğu gözlemlenirken, spor yapan bireylerin SUKDÖ toplam puanlarında artış, yapmayanlarda ise azalış olduğu belirlenmiştir (Tablo 5).

Şekil 2. Uygulama gruplarındaki Ön test- Son test SUKDO toplam puan değişimi

Çalışmada; deney grubu ve kontrol grubu arasında zamana bağlı olarak SUKDÖ toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($P<0,001$). 12 haftalık sportif aktiviteye katılan zorunlu göçmen bireylerin (deney grubu) SUKDÖ puanları yükselirken, aktiviteye katılmayan bireylerin ise SUKDÖ puanlarında bir düşüş olduğu gözlemlenmiştir (Şekil 2).

4.2 Çok kültürlülük Algı ve Sosyal Uyum Ölçeklerinin Kontrol Grubu Açısından Demografik Farklılıkları

Araştırmaya katılan kontrol grubundaki zorunlu göçmen bireylerin ÇAÖ toplam puanlarının araştırma grubu, medeni durum, cinsiyet, çalışma, çocuk, spor yapma, eğitim ve gelir durumları açısından araştırma bulguları Tablo 6' de verilmiştir.

Tablo 6. Çok kültürlülük Algı Durumu için kontrol grubundaki zorunlu göçmen bireylerin demografik özelliklerine göre farklılıklar

Değişkenler	Sportif Faaliyet Öncesi		Sportif Faaliyet Sonrası	
	N	$\bar{X} \pm S_x$	$\bar{X} \pm S_x$	
Medeni Durum (MD)				
Bekâr	68	101,06±12,32	98,85±11,94	
Evli	31	102,87±8,44	102,00±8,56	
<i>P-değeri</i>		<i>MD için 0,250</i>	<i>Z için 0,169</i>	<i>MD*Z için 0,549</i>
Cinsiyet (C)				
Kadın	54	102,52±11,52	100,11±11,31	
Erkek	45	100,56±10,92	99,51±10,84	
<i>P-değeri</i>		<i>C için 0,524</i>	<i>Z için 0,098</i>	<i>C*Z için 0,511</i>
Çalışma Durumu (ÇD)				
Evet	6	100,17±9,22	97,50±16,43	
Hayır	93	101,72±11,39	99,99±10,72	
<i>P-değeri</i>		<i>ÇD için 0,630</i>	<i>Z için 0,311</i>	<i>ÇD*Z için 0,829</i>
Çocuk Durumu (Ç)				
Var	31	101,84±8,31	100,87±8,58	
Yok	68	101,53±12,40	99,37±12,03	
<i>P-değeri</i>		<i>Ç için 0,675</i>	<i>Z için 0,162</i>	<i>Ç*Z için 0,592</i>
Spor Yapma Durumu (SY)				
Evet	5	91,00±7,84	90,80±7,79	
Hayır	94	102,19±11,14	100,32±11,02	
<i>P-değeri</i>		<i>SY için 0,022</i>	<i>Z için 0,661</i>	<i>SY*Z için 0,723</i>
Eğitim Durumu (ED)				
İlkokul	6	105,83±11,20	100,50±9,79	
Ortaokul	17	103,71±10,60	98,88±10,74	
Lise	31	102,16±12,06	99,90±9,72	
Üniversite	45	99,91±10,94	100,07±12,41	
<i>P-değeri</i>		<i>ED için 0,877</i>	<i>Z için 0,025</i>	<i>ED*Z için 0,273</i>

Tablo 6. Çok kültürlülük Algı Durumu için kontrol grubundaki zorunlu göçmen bireylerin demografik özelliklerine göre farklılıklar (devamı)

Gelir Durumu (GD)			
Düşük	24	101,33±9,52	100,46±12,10
Orta	73	101,92±11,89	99,78±10,88
Yüksek	2	94,50±2,12	94,50±0,71
<i>P-değeri</i>		<i>GD için 0,672</i>	<i>Z için 0,696</i> <i>GD*Z için 0,847</i>

Z: Ölçüm zamanını; G*Z, MD*Z, C*Z, ÇD*Z, Ç*Z, SY*Z, ED*Z, GD*Z: İnteraksiyon etkilerini göstermektedir.

Çalışmada; kontrol grubunun (sportif aktiviteye katılmayan), zamana bağlı olarak ÇAÖ toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir (P>0,005). 12 haftalık sportif aktiviteye katılmayan zorunlu göçmen bireylerin (kontrol grubu) ÇAÖ puanlarında bir düşüş olduğu gözlemlenmiştir.

Araştırmaya katılan tüm gönüllü zorunlu göçmen bireylerin medeni, cinsiyet, çalışma durumu, çocuk durumu, spor yapma, eğitim durumu ve gelir durumuna göre ÇAÖ toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir (P>0,05). Çalışmada, göç dalgası başlamadan önce ki süreçte bir sportif aktiviteye katılmış olan bireylerin (5 kişi), göç dalgasından sonra ki yerleştirildikleri İl’de (Samsun’da spor yapma\yapmama süresi) bir sportif aktiviteye katılmamış olan bireylerin ÇAÖ toplam puanlarında azalış olduğu belirlenmiştir (Tablo 6).

Araştırmaya katılan kontrol grubundaki zorunlu göçmen bireylerin SUKDÖ toplam puanlarının araştırma grubu, medeni durum, cinsiyet, çalışma, çocuk, spor yapma, eğitim ve gelir durumları açısından araştırma bulguları Tablo 7’ de verilmiştir.

Tablo 7. Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Durumu için kontrol grubundaki zorunlu göçmen bireylerin demografik özelliklerine göre farklılıklar

Değişkenler	Sportif Faaliyet		
	Sportif Faaliyet Öncesi	Sonrası	
	N	$\bar{X} \pm S_x$	$\bar{X} \pm S_x$
Medeni Durum (MD)			
Bekâr	68	40,15±6,75	38,59±7,10
Evli	31	43,39±3,45	40,97±5,87
<i>P-değeri</i>		<i>MD için 0,024</i>	<i>Z için 0,002</i> <i>MD*Z için 0,494</i>

Tablo 7. Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Durumu için kontrol grubundaki zorunlu göçmen bireylerin demografik özelliklerine göre farklılıklar (devamı)

Cinsiyet (C)			
Kadın	54	41,19±5,44	39,52±6,13
Erkek	45	41,13±6,85	39,11±7,60
<i>P-değeri</i>		<i>C için 0,845</i>	<i>Z için 0,002</i> <i>C*Z için 0,762</i>
Çalışma Durumu (ÇD)			
Evet	6	44,17±5,42	39,33±7,47
Hayır	93	40,97±6,10	39,33±6,80
<i>P-değeri</i>		<i>ÇD için 0,514</i>	<i>Z için 0,009</i> <i>ÇD*Z için 0,189</i>
Çocuk Durumu (Ç)			
Var	31	42,68±4,56	40,23±6,28
Yok	68	40,47±6,59	38,93±7,03
<i>P-değeri</i>		<i>Ç için 0,163</i>	<i>Z için 0,002</i> <i>Ç*Z için 0,470</i>
Spor Yapma Durumu (SY)			
Evet	5	42,60±2,61	43,40±3,58
Hayır	94	41,09±6,22	39,12±6,88
<i>P-değeri</i>		<i>SY için 0,276</i>	<i>Z için 0,660</i> <i>SY*Z için 0,298</i>
Eğitim Durumu (ED)			
İlkokul	6	43,83±6,01	41,83±6,62
Ortaokul	17	38,47±7,51	38,41±7,61
Lise	31	41,39±5,31	39,00±5,49
Üniversite	45	41,67±5,89	39,58±7,43
<i>P-değeri</i>		<i>ED için 0,388</i>	<i>Z için 0,036</i> <i>ED*Z için 0,581</i>
Gelir Durumu (GD)			
Düşük	24	40,58±6,29	37,75±6,33
Orta	73	41,37±6,13	39,82±7,00
Yüksek	2	40,50±2,12	40,50±2,12
<i>P-değeri</i>		<i>GD için 0,579</i>	<i>Z için 0,312</i> <i>GD*Z için 0,580</i>

Z: Ölçüm zamanını; G*Z, MD*Z, C*Z, ÇD*Z, Ç*Z, SY*Z, ED*Z, GD*Z: İnteraksiyon etkilerini göstermektedir.

Çalışmada kontrol grubunun (sportif aktiviteye katılmayan\bulunmayan), zamana bağlı olarak SUKDÖ toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($P>0,005$). 12 haftalık sportif aktiviteye katılmayan zorunlu göçmen bireylerin (kontrol grubu) SUKDÖ puanlarında bir düşüş olduğu gözlemlenmiştir.

Araştırmaya katılan tüm gönüllü zorunlu göçmen bireylerin medeni, cinsiyet, çalışma durumu, çocuk durumu, spor yapma, eğitim durumu ve gelir durumuna göre SUKDÖ toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($P>0,05$). Çalışmada, göç dalgası başlamadan önce ki süreçte bir sportif aktiviteye katılmış olan bireylerin (5 kişi), göç dalgasından sonra ki yerleştirildikleri İl'de (Samsun'da spor

yapma\yapmama süresi) bir sportif aktiviteye katılmamış olan bireylerin SUKDÖ toplam puanlarında, daha önce hiç spor yapmamış bireylere nazaran artış gösterdiği belirlenmiştir (Tablo 7).

4.3 Çok kültürlülük Algı ve Sosyal Uyum Ölçeklerinin Deney Grubu Açısından Demografik Farklılıkları

Araştırmaya katılan deney grubundaki zorunlu göçmen bireylerin ÇAÖ toplam puanlarının araştırma grubu, medeni durum, cinsiyet, çalışma, çocuk, spor yapma, eğitim ve gelir durumları açısından araştırma bulguları Tablo 8’ de verilmiştir.

Tablo 8. Çok kültürlülük Algı Durumu için deney grubundaki zorunlu göçmen bireylerin demografik özelliklerine göre farklılıklar

Değişkenler	Sportif Faaliyet Öncesi		Sportif Faaliyet Sonrası	
	N	$\bar{X} \pm S_x$	$\bar{X} \pm S_x$	
Medeni Durum (MD)				
Bekâr	148	98,27±10,83	102,13±11,30	
Evli	1	48,00	61,00	
<i>P-değeri</i>		<i>MD için < 0,001</i>	<i>Z için 0,231</i>	<i>MD*Z için 0,515</i>
Cinsiyet (C)				
Kadın	78	98,58±10,26	102,29±12,20	
Erkek	71	97,23±12,86	101,37±11,31	
<i>P-değeri</i>		<i>C için 0,459</i>	<i>Z için 0,001</i>	<i>C*Z için 0,854</i>
Çalışma Durumu (ÇD)				
Evet	6	98,67±12,55	104,33±11,94	
Hayır	143	97,90±11,56	101,75±11,77	
<i>P-değeri</i>		<i>ÇD için 0,688</i>	<i>Z için 0,105</i>	<i>ÇD*Z için 0,755</i>
Çocuk Durumu (Ç)				
Var	1	109,00	101,00	
Yok	148	97,86±11,56	101,86±11,79	
<i>P-değeri</i>		<i>Ç için 0,585</i>	<i>Z için 0,775</i>	<i>Ç*Z için 0,393</i>
Spor Yapma Durumu (SY)				
Evet	79	96,56±12,87	107,43±10,78	
Hayır	70	99,49±9,72	95,56±9,44	
<i>P-değeri</i>		<i>SY için 0,003</i>	<i>Z için < 0,001</i>	<i>SY*Z için < 0,001</i>
Eğitim Durumu (ED)				
Ortaokul	35	93,51±14,83	100,37±15,71	
Lise	114	99,29±10,04	102,31±10,28	
<i>P-değeri</i>		<i>ED için 0,032</i>	<i>Z için < 0,001</i>	<i>ED*Z için 0,155</i>

Tablo 8. Çok kültürlülük Algı Durumu için deney grubundaki zorunlu göçmen bireylerin demografik özelliklerine göre farklılıklar (devamı)

Gelir Durumu (GD)			
Düşük	33	97,64±12,10	103,27±10,73
Orta	113	97,67±11,33	101,09±11,96
Yüksek	3	111,00±9,54	115,00±6,08
<i>P-değeri</i>		<i>GD için 0,040</i>	<i>Z için 0,129</i> <i>GD*Z için 0,726</i>

Z: Ölçüm zamanını; G*Z, MD*Z, C*Z, ÇD*Z, Ç*Z, SY*Z, ED*Z, GD*Z: İnteraksiyon etkilerini göstermektedir.

Çalışmada; Çok kültürlülük algı durumunda deney grubu açısından anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($P<0,001$). 12 haftalık sportif aktiviteye katılan zorunlu göçmen bireylerin (deney grubu) ÇAÖ puanları yükselirken, aktiviteye katılmayan bireylerin ise ÇAÖ puanlarında bir düşüş olduğu gözlemlenmiştir.

Araştırmaya katılan tüm gönüllü zorunlu göçmen bireylerin medeni durumuna, cinsiyet durumuna, spor yapma durumuna ve eğitim durumlarına göre ÇAÖ toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık belirlenirken ($P<0,05$), çalışma durumu, çocuk durumu ve gelir düzeyi durumlarına göre ÇAÖ toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($P>0,05$). Çalışmada, hem çalışan (evet) hem de çalışmayan (hayır) bireylerin ÇAÖ toplam puanlarında zamana bağlı olarak bir artış olduğu gözlemlenirken, spor yapan bireylerin ÇAÖ toplam puanlarında artış, yapmayanlarda ise azalış olduğu belirlenmiştir (Tablo 8).

Araştırmaya katılan deney grubundaki zorunlu göçmen bireylerin SUKDÖ toplam puanlarının araştırma grubu, medeni durum, cinsiyet, çalışma, çocuk, spor yapma, eğitim ve gelir durumları açısından araştırma bulguları Tablo 9’ da verilmiştir.

Tablo 9. Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Durumu için deney grubundaki zorunlu göçmen bireylerin demografik özelliklerine göre farklılıklar

Değişkenler	Sportif Faaliyet Öncesi		Sportif Faaliyet Sonrası
	N	$\bar{X} \pm S_x$	$\bar{X} \pm S_x$
Medeni Durum (MD)			
Bekâr	148	37,60±6,35	41,99±7,34
Evli	1	19,00	38,00
<i>P-değeri</i>		<i>MD için 0,050</i>	<i>Z için 0,003</i> <i>MD*Z için 0,058</i>

Tablo 9. Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Durumu için deney grubundaki zorunlu göçmen bireylerin demografik özelliklerine göre farklılıklar (devamı)

Cinsiyet (C)			
Kadın	78	37,46±6,31	42,09±7,20
Erkek	71	37,49±6,77	41,82±7,50
<i>P-değeri</i>		<i>C için 0,899</i>	<i>Z için < 0,001</i> <i>C*Z için 0,811</i>
Çalışma Durumu (ÇD)			
Evet	6	37,50±7,64	42,50±6,38
Hayır	143	37,48±6,49	41,94±7,37
<i>P-değeri</i>		<i>ÇD için 0,903</i>	<i>Z için 0,004</i> <i>ÇD*Z için 0,867</i>
Çocuk Durumu (Ç)			
Var	1	44,00	50,00
Yok	148	37,43±6,51	41,91±7,31
<i>P-değeri</i>		<i>Ç için 0,206</i>	<i>Z için 0,179</i> <i>Ç*Z için 0,844</i>
Spor Yapma Durumu (SY)			
Evet	79	38,00±6,66	46,09±5,52
Hayır	70	36,89±6,33	37,30±6,24
<i>P-değeri</i>		<i>SY için < 0,001</i>	<i>Z için < 0,001</i> <i>SY*Z için < 0,001</i>
Eğitim Durumu (ED)			
Ortaokul	35	33,11±7,81	40,06±9,19
Lise	114	38,82±5,43	42,54±6,58
<i>P-değeri</i>		<i>ED için < 0,001</i>	<i>Z için < 0,001</i> <i>ED*Z için 0,030</i>
Gelir Durumu (GD)			
Düşük	33	35,73±7,55	39,94±8,19
Orta	113	37,93±6,18	42,44±7,03
Yüksek	3	39,67±4,16	46,00±4,58
<i>P-değeri</i>		<i>GD için 0,075</i>	<i>Z için 0,002</i> <i>GD*Z için 0,899</i>

Z: Ölçüm zamanını; G*Z, MD*Z, C*Z, ÇD*Z, Ç*Z, SY*Z, ED*Z, GD*Z: İnteraksiyon etkilerini göstermektedir.

Çalışmada; SUKDÖ durumunda, deney grubu açısından anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir ($P < 0,001$). 12 haftalık sportif aktiviteye katılan zorunlu göçmen bireylerin (deney grubu) spor yapma durumuna göre hem yapanlarda (evet) hem de yapmayanlarda (hayır) SUKDÖ puanlarında bir artış olduğu gözlemlenmiştir.

Araştırmaya katılan tüm gönüllü zorunlu göçmen bireylerin cinsiyet durumuna, spor yapma durumuna ve eğitim durumlarına göre SUKDÖ toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık belirlenirken ($P < 0,05$), medeni durum, çalışma durumu, çocuk durumu ve gelir düzeyi durumlarına göre SUKDÖ toplam puanları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($P > 0,05$).

Çalışmada, hem çalışan(evety) hem de çalışmayıp(hayıry) deney grubuna katılan bireylerin SUKDÖ toplam puanlarında zamana bağlı olarak bir artış olduğu gözlemlenmiştir (Tablo 9).

5. TARTIŞMA

Bu araştırmanın temel amacı; sosyal uyum ve çok kültürlülük algısı konularında zorunlu göçmen gruplar içerisinde yer alan mültecilerin, dezavantajlı durumda olup olmadıklarını saptamak ve bu riskli grubun göç ettikleri İl’de toplumsal uyum sağlamada spor aktivitelerine katılımın sosyoloji, spor ve göç bağlamlarında literatüre bakılarak nasıl bir süreç izlendiğinin anlaşılmasını sağlamaktır. İşte bu amaç için araştırmada gönüllü katılımcılara bir demografik form ve iki ölçek yöneltilerek çok kültürlülük ve sosyal uyum süreçleri mercek altına alınmıştır. Öncelikli olarak göçmen grupların; sosyo-demografik ve spor özelliklerini içeren 11 sorudan (yaş, cinsiyet, eğitim durumu, çalışma durumu, gelir düzeyi, medeni durum, çocuk durumu, spor faaliyeti, branşı, spor yapma süresi ve Samsun’da spor yapma süresi) Samsun ili için genel bir çerçeve oluşturulmuştur. İkinci olarak, sportif aktivitelere katılma/katılmama durumları ile sosyal uyum durumları arasında nasıl bir ilişkinin olduğuna dair sonuçlar; son olarak ise mültecilerin sportif aktivitelere katılma/katılmama durumları ile çok kültürlülük algı durumları arasındaki ilişkilere dair bulgular, konu ile ilgili literatüre bakılarak tartışılmış ve yorumlanmıştır.

Araştırma sonuçlarına deneklerin; sosyal uyum ve çok kültürlülük algılarına ilişkin elde edilen bulgular aşağıda tartışılmıştır.

Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları Tablo 1’de verilmiştir. Buna göre; çalışmada %60,1’inin deney grubuna (on iki hafta süreyle sportif faaliyete katılım gösteren) dahil edildiği, %39,1’inin kontrol grubunda (sportif faaliyete katılmayan) olduğu, %12,9’ unun evli ve çocuk sahibi, %53,2’ sinin kadın, %33,9’ unun spor yaptığı, %58,5’ inin lise mezunu ve %75’inin orta gelirli aile yapısına sahip olduğu belirlenmiştir.

Araştırmada, katılımcıların sosyal uyum kendini değerlendirme ölçeğine verdikleri cevaplardan puanlamaya dayalı dağılım tablosu incelendiğinde; sportif faaliyetlere katılım sayesinde deney grubunda sorunlu kategorisinde yer alan 5 kişiden 3’ü, kritik durumdaki 49 kişiden 26’sı normal kategoriye geçtiği belirlenmiştir. Sportif aktiviteye katılmayan kontrol grubundaki 15 kişi ise normal kategorisinden kritik duruma geçmiştir (Tablo 2). Ayrıca, bireylerin sosyal işlevsellik düzeylerini

değerlendirmeyi amaçlayan SUKDÖ, mülteci bireylerin sosyal uyum algı durumlarının bir sportif faaliyete katılanlarda artış ve iyileşme gösterdiği istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Bireylerin sosyal işlevsellik düzeylerini değerlendirmeyi amaçlayan SUKDÖ, ölçeğin uygulandığı gönüllü mülteci bireyler üzerinde davranışlarının, kendilik algılarının, günlük yaşamlarında sahip oldukları farklı rollere, ilgilerinin ve aldıkları tatminin değerlendirilmesi amacıyla sorulara verdikleri cevaplar neticesinde, mülteci bireylerin sosyal uyum algı durumlarının bir sportif faaliyete katılanlarda artış ve iyileşme gösterdiği istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Dolayısıyla, spor faaliyetlerinin mültecilerin sosyal uyum sürecinde olumlu etkisi olduğu söylenebilir.

Literatürde bu konu hakkında benzer sonuçları olan çalışmalar mevcuttur.

Uslu ve Hasırcı (1999) Bursa da orta öğretim kuruluşlarında öğrenimine devam eden öğrencilerle alakalı yaptıkları araştırmada, spor yapma ve yapmama durumlarına göre öğrencilerin uyum seviyelerini mukayese etmişlerdir. Araştırmanın sonucunda spor yapan öğrencilerin daha uyumlu oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Şenduran (2006) Sporcu olan ve sporcu olmayan öğrencilerin genel uyum (GU) durumları değerlendirildiğinde sporcu öğrencilerin sporcu olmayanlara göre genel anlamda da kendisiyle ve çevresiyle daha uyumlu kişilik özelliklerine sahip oldukları ifade edilebilir. Bayraktar (2003) çalışmasında spor yapan öğrencilerin genel uyum seviyelerinin spor yapmayan öğrencilerin genel uyum seviyelerinden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Akçalı (2003) “Cezaevindeki Mahkûmların Uyum Sürecinde Sporun Yeri”, başlıklı araştırmasında, mahkûmların davranış ve tutumlarında, sporun sosyal bütünleşme sağlamasında uyumlu bir fert özelliklerinin kazanılmasında olumlu etkilerini gözlemiştir. Akandere (1998) gerçekleştirdiği çalışmasında “Üniversite Gençliğinde Kaygının Giderilmesinde Sporun Farklı Yaş Gruplarına Göre Etkisinin İncelenmesi” başlıklı çalışması sonucunda, spor faaliyetlerinin tüm yaş sınıflamalarında kaygının giderilmesinde etkin bir rol oynarken, azalmanın 19-20 yaş grubunda en yüksek seviyede olduğunu gözlemiştir.

Bu çalışmalarda spor faaliyetlerinde bulunulmasının sosyal uyum üzerinde etkili olduğu yargısına ulaşılmıştır. Sonuç itibariyle bu çalışma çalışmamızı destekler niteliktedir.

Bu sonuçlar; zorunlu göçe maruz kalmış mülteci bireyler üzerinde, spor ağırlıklı faaliyetlerin devam edip, sürdürülebilir olması sporun verdiği disiplin ve sporun doğasında olan kurallara uyma davranışının benimsenerek, sosyal işlevselliklerinde daha çok davranışlarının, kendilik algılarının, günlük yaşamlarında sahip oldukları farklı rollere, ilgilerinin ve aldıkları tatminin ve toplumsal yaşam kurallarına dikkat eden bireyler oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Sosyal işlevselliğin dört ana alanını; iş, boş vakit, aile ve çevreyi düzene koyma ve onunla baş etme yeteneğini sorgulayan SUKDÖ toplam cevaplarına gönüllü mülteci bireylerin verdiği cevaplardan, kontrol grubunda bulunan ve sportif faaliyete katılmayan bireylerin ön-test\son-test ölçüm değerleri karşılaştırıldığında düşüş olduğu, bireylerin sosyal işlevselliklerinde istatistiksel anlamlı bir ilişkiye rastlanılmadığı ve sosyal işlevselliklerinde sorun olduğu görülmüştür. Bu durum ön-test ve 12 haftalık süre sonunda son-test verilerinde sabit kalmamış ve düşüş göstermiştir.

Bu sonuç gösteriyor ki; sosyal bir varlık olan insan, hayatını sürdürebilmek için diğer insanlarla her zaman iş birliği içerisinde bulunması gerekmektedir. Bu iş birliği beraberinde bilgi, beceri ve deneyimi mümkün kılmaktadır. Diğer insanlarla sağlıklı ilişkiler kurmanın yollarından biri de sosyalleşmedir. Sosyalleşme süreci insan ve topluluklar için önemlidir.

Sosyalleşme birtakım kurallara bağlıdır ve bu kurallar sürecinde bireyler arası sağlıklı ilişkiden söz edebilmemiz mümkündür. Sporun sosyalleşme konusunda bireylere kazandırdığı en önemli hususiyet bireyin toplumsal kurallara uymasını sağlamasıdır. Bu açıdan spor mültecilerin zorunlu olarak yerleştiği illerdeki yaşam alanlarında, toplumun gerektirdiği kurallara, mültecilerin yabancı oldukları toplumda sosyal uyum sağlamalarına yardımcı olarak önemli bir sosyalleşme işlevi görür. Bu çalışmada aksi durumda gerçekleşen düşüşün spor faaliyetleri gibi toplumsal kurum araçlarıyla desteklenmemesi toplumsal alanda sosyal işlevsellik problemlerini artırarak toplumsal kaosa sebep olacağı düşünülmektedir.

Araştırmada, katılımcıların çok kültürlülük algı ölçeğine verdikleri cevaplardan puanlamaya dayalı dağılım tablosu incelendiğinde; sportif faaliyetlere katılım sayesinde deney grubunda düşük kategorisinde yer alan 23 kişiden 5'i orta kategorisine, orta kategorisindeki 105 kişiden 17'si yüksek kategoriye geçtiği belirlenmiştir. Sportif aktiviteye katılmayan kontrol grubundaki 3 kişi ise orta kategorisinden düşük kategori durumuna geçmiştir (Tablo 3). Ayrıca, bireylerin sosyal işlevsellik düzeylerini değerlendirmeyi amaçlayan SUKDÖ, mülteci bireylerin sosyal uyum algı durumlarının bir sportif aktiviteye katılanlarda artış ve iyileşme gösterdiği istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Bireylerin çok kültürlülük algı düzeylerini değerlendirmeyi amaçlayan ÇAÖ, ölçeğin uygulandığı gönüllü mülteci bireyler üzerinde; eğitim, cinsiyet, toplumsal statüsüne, etnik, ırksal veya kültürel karakteristiklerine bakmaksızın tüm bireylerin yaşadığı toplumda eşit fırsatlara sahip olması düşüncesine dayanır. Bu amaçla çalışmada gerçekleştirilen ÇAÖ ölçeğinden bireylerin sorulara verdikleri cevaplar neticesinde, mülteci bireylerin çok kültürlülük algı durumlarının bir sportif aktiviteye katılanlarda (deney grubu) artış ve iyileşme gösterdiği istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Dolayısıyla, spor aktivitelerinin mültecilerin çok kültürlülük algı durumlarına olumlu etkisi olduğu söylenebilir.

Literatürde bu konu hakkında benzer sonuçları olan çalışmalar mevcuttur.

Deveci (2010), Danimarka'da ikamet eden Türk öğrencilerin ilköğretimde yaşadığı güçlükler üzerine yaptığı çalışmaya göre, Danimarka'da yaşayan Türk öğrencilerin başarısının düşük olduğu ve güçlük çektikleri saptanmıştır. Bunun sebebi olarak da okula başladıklarında "Danca" dil yeterliliklerinin "Dan" öğrencilere göre daha düşük olması, Anadili yeterliliğinin düşük seviyede olması nedeni ile Danca'daki bazı kavramları anadillerinde anlamlandıramamaları ve ailelerin eğitim dilini bilmemelerinden ötürü çocuklarına yardımcı olamamaları gösterilmektedir (Deveci, 2010). Çok kültürlü eğitim, ayrımlı görüşlere mensup öğrencilerin akademik başarılarını yükseltmek ve tüm öğrencilerin daha demokratik bir vatandaş olarak büyümelerini sağlamak ve onları, içinde buldukları çok kültürlü toplumda yaşama ya hazır hale getirmek açısından son derece önemlidir. Toprak'ın (2008), Tokat ilinde vazife alan

öğretmenlerle çok kültürlü eğitim üzerine yaptığı çalışma sonuçlar gösteriyor ki; öğretmenlerin çok kültürlü eğitim hakkında olumlu görüş bildirdiği ve çok kültürlü eğitimi desteklediği yönündedir. Yazıcı ve arkadaşlarının (2009), öğretmenlerle yaptığı çalışmanın sonuçlarına göre de öğretmenler çok kültürlü eğitim hakkında olumlu görüş bildirmişlerdir. Polat'ın (2012), okul müdürleri ile çok kültürlü eğitim üzerine yaptığı çalışma sonuçları da aynı yönde okul müdürlerinin, çok kültürlü eğitime ilişkin olumlu görüş bildirdiklerini doğrulamaktadır. Demir'in (2012), öğretim elemanlarıyla çok kültürlü eğitim hakkındaki çalışma neticesinde, bu kesimin de çok kültürlü eğitimi desteklediğini göstermektedir.

Gerçekleştirilen çok kültürlülük literatür araştırmalarında çok kültürlülüğün spor aktivitelerine etkisi üzerine çalışmalara rastlanılmamıştır. Bununla beraber yapılan araştırmalar çok kültürlü toplumlarda çok kültürlü eğitime olumlu bir yaklaşım olduğu, çok kültürlü eğitimin desteklendiği görülmektedir. Bu da eğitimin bir parçası olan spor aktivitelerini kapsadığından çalışmamızı destekler niteliktedir.

Kültürün ana alanlarını; kültür davranış durumları, davranışlar, normlar, değerler, iletişim şekilleri, dil, inançlar, eylemler, sağlık koşulları, uygarlık, üretim, eğitim ürünü gibi birçok öğeyi içerisinde barındıran ve bunları sorgulayan ÇAÖ toplam cevaplarına gönüllü mülteci bireylerin verdiği cevaplardan, kontrol grubunda bulunan ve sportif aktiviteye katılmayan bireylerin ön-test\son-test ölçüm değerleri karşılaştırıldığında düşüş olduğu, bireylerin çok kültürlülük algı durumlarında istatistiksel anlamlı bir ilişkiye rastlanılmadığı ve çok kültürlülüklerinde sorun olduğu görülmüştür. Bu durum ön-test ve 12 haftalık süre sonunda son-test verilerinde sabit kalmamış ve düşüş göstermiştir.

Bu sonuç gösteriyor ki; yaşanan iç savaş sonrası ilimize yerleşen ve çalışmanın bir kısmını oluşturan mülteci bireylerin geçen 8 yıllı aşkın süredir toplumsallaşma ve çok kültürlük bağlamlarında sosyalleşmesine ve bir sportif faaliyete başlamasına olanak sağlamadığımız mültecilerin, kültürel başıboşluk yaşanılmasına zemin oluşturduğumuz gerçeğidir. Kültürel bakımdan başıboş olan birey hiçbir kültüre bağlılık duyamayacağı gibi kültürler arası serbestçe dolaşırlar, beğendikleri öğretileri, adetleri, hayat şekillerini alır ve benliklerine özgü derleme bir hayat şekli oluştururlar.

Arkalarında bırakmak zorunda kaldıkları kültür derinliği ve alışkanlıkları olmadığı ve yeni hayatlarında kendi kültürlerini devam ettirme ve bir kültüre ayak uyduramayıp, çok kültürcü etkileşimde bulunamadıkları için, ahlaki bir yön belirleyici ve istikrar sağlamayı başaramaz ve zorluklarıyla disiplinlerinden kaçınmak için kültürden kültüre sıçrama hareketinde bulunurlar. Kültürel bakımdan başıboş olan birey uyumsuz seslerden oluşan bir uğultudan ibarettir (Parekh 2002) ve anlamlı bir kültür değildir. Başıboşluğun aksine kültürün koyduğu sınırlar hayatlarımızı şekillendirir, bize bir kaynak ve kimlik duygusu kazandırır. Kültürün çizdiği kurallara isyan ederken bile neye niçin isyan ettiğimizi biliriz. Sınırlayıcı olduklarından kültürleri esnetmemiz gerekir, ama kültürü tamamen reddedemeyiz çünkü o zaman kendi varlığımızı tanımlamakta ve karar vermekte bir tepe noktamız kalmaz. Tutarlı, dengeli, kültüre sahip olan, sırf ayrımlı olduğu için bundan hoşlanan bir kültür göçebesinin, hangi sınırları neden ihlal edeceğine, bu ihlallerden nasıl bir yeni dünya kuracağına ve hangi ayrımcılıklardan gerçekten bir ayrımcılık yarattığına karar vermekte kullanacağı bir dayanağı yoktur. Hegel'in Fransız Devrimi hakkındaki tetkikinde söylediği gibi, bir kültürel topluluğa bağlı olamayan ve onun aracılığıyla yönlendirilmeyen özgürlük, saf istek kültür hem kendisini hem de çevresindeki dünyayı yok eder.

Çalışmamız açısından önemi vurguladığımız spor aktivitelerinin mültecilerin çok kültürlülük algılarında ki etkisi bu doğrultuda da çalışmayı destekler niteliktedir, çünkü spor; birlik ve beraberliği sağlamada hem de sağlıklı bireylerin ortaya çıkmasında etkili olduğundan çok kültürlülük ile spor arasında doğrusal bir ilişki olduğu söylenebilir.

Katılımcıların çok kültürlülük algı durumları için zorunlu göçmen bireylerin demografik özelliklerine göre farklılıkları Tablo 4'de verilmiştir. Buna göre; araştırma grubu, medeni durum, cinsiyet, çalışma durumu, çocuk durumu, spor yapma durumu, eğitim durumu ve gelir düzeyi durumları pearson korelasyon katsayısı ile karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma sonucunda AG ve SY durumlarında anlamlı bir fark ($p < 0.05$) gözlemlenirken, MD, C, ÇD, CD, GD ve ED durumlarında anlamlı bir fark ($p > 0.05$) görülmemiştir. Bu çalışmaya göre ÇAÖ araştırma grubuna (DG, KG) ve spor yapma (SY) durumuna göre mülteci bireylerin sportif faaliyetlere katılımın çok

kültürlülük algısına etkisi olduğu söylenirken, medeni durum (MD), cinsiyet (C), çalışma durumu (ÇD), çocuk durumu (ÇD) ve eğitim durumunda (ED), gelir durumunda (GD) etkisi olmadığını bu araştırma çerçevesinde belirtebiliriz.

Yapılan bu çalışmada, spor aktivitelerinin çok kültürlülük algı durumlarının zorunlu göçmen bireylerin demografik özelliklerine etkisi olduğunu söyleyebiliriz.

Literatürde bu konu hakkında benzer sonuçları olan çalışmalar mevcuttur. Şunu belirtmek gerekir ki, spor faaliyetleri ile çok kültürlülük algı durumları ile ilişkili bir araştırmaya rastlanılmamıştır, bunun yanı sıra farklı içerikleri barındıran demografik özellikler ile çok kültürlülük ilişkisi üzerine çalışmalara rastlanılmıştır.

Özdemir ve Dil (2013), resmi liselerde görev yapan öğretmenlerin çok kültürlü eğitim tutumlarını ve öğretmenlerin çok kültürlü eğitim tutumlarının bazı demografik değişkenlerine göre fark gösterip göstermediği incelemiştir. Elde edilen sonuçlara göre cinsiyet değişkeninin bir farka yol açmadığı tespit edilmiştir. Yazıcı ve arkadaşlarının (2009), araştırma bulgularını desteklediği söylenebilir. Söz konusu çalışmada da katılımcıların çok kültürlü eğitime yönelik tutumlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı belirlenmiştir. Yazıcı ve arkadaşlarının (2009), çalışması çok kültürlülüğe karşı tutumların mezun olunan fakülte, kıdem, branş ve eğitim gördükleri yerleşim yerine farklılıklar gösterdiğini belirtmektedir. Polat (2012), çalışması da yine benzer bir tespit ortaya koymakta ve kıdem etkisine değinmektedir. Ona göre de kıdem arttıkça, çok kültürlülüğe karşı tutumun olumsuzlaşması söz konusudur. Çekin (2013), elde ettiği sonuçlar da eğitimcilerin hizmet süresi arttıkça, çok kültürlülüğe karşı tutumda olumluluk seviyesini düşüğünü ortaya koymaktadır. Ayrıca mezun olunan fakültenin de tutumlar üzerindeki etkisini belirtilmektedir. Yalnızca Özdemir ve Dil'in (2013), çalışması kıdem değişkeninin çok kültürlü eğitim tutumları üzerinde bir etkisi olmadığını belirtmiştir.

Katılımcıların sosyal uyum kendini değerlendirme durumu için zorunlu göçmen bireylerin demografik özelliklerine göre farklılıkları Tablo 5'de verilmiştir. Buna göre; araştırma grubu, medeni durum, cinsiyet, çalışma durumu, çocuk durumu, spor yapma durumu, eğitim durumu ve gelir düzeyi durumları pearson korelasyon katsayısı ile karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma sonucunda AG, C, Ç, SY, ED,

durumlarında anlamlı bir fark ($p<0.05$) gözlemlenirken, ÇD, GD ve MD durumlarında anlamlı bir fark ($p>0.05$) görülmemiştir. Bu çalışmaya göre SUKDÖ araştırma grubuna (DG, KG), spor yapma (SY), cinsiyet (C), çocuk durumu(Ç), eğitim durumu (ED) göre mülteci bireylerin sportif faaliyetlere katılımın sosyal uyuma etkisi olduğu söylenirken, medeni durum (MD), çalışma durumu (ÇD), gelir durumunda (GD) etkisi olmadığını bu araştırma çerçevesinde belirtebiliriz.

Yapılan bu çalışmada, spor aktivitelerinin sosyal uyuma zorunlu göçmen bireylerin demografik özelliklerine etkisi olduğunu söyleyebiliriz.

Literatürde bu konu hakkında benzer sonuçları olan çalışmalar mevcuttur.

Avcı (2003), lise öğrencilerinin toplumsal uyum düzeylerine etki eden sebepleri incelediği araştırmasında, Hacettepe Kişilik Envanterinin (HKE) sosyal uyum alt ölçeklerinden almış oldukları puanlara ilişkin ortalamalarında lise öğrenimine devam eden kızların bütün alt ölçeklerden aldıkları puanlarının erkeklerden anlamlı derecede yüksek olduğunu çalışmasında sonuçlandırmıştır. Güçlü ve Yentür (2008), tarafından milli takım seviyesindeki 159 elit kadın sporcunun uyum seviyelerini ölçmek için HKE kullanarak gerçekleştirdikleri çalışmada kadın sporcuların sosyal uyum seviyelerini yüksek bulmuşlardır. Bayram (2013), “Düzenli Spor Yapmanın İslahevlerindeki Çocuk ve Gençlerin Sosyal Uyum ve İletişim Becerileri Üzerindeki Etkisi” çalışmasında ortaöğretime devam eden çalışma grubundaki çocukların sosyal uyum seviyelerinde 12 haftalık düzenli spor faaliyeti sonucunda pozitif yönde anlamlı farklılık olduğu çalışma çerçevesinde görülmüştür.

Katılımcıların Çok kültürlülük Algı durumları için kontrol grubundaki zorunlu göçmen bireylerin demografik özelliklerine göre farklılıkları Tablo 6’de verilmiştir. Buna göre; araştırma grubu, medeni durum, cinsiyet, çalışma durumu, çocuk durumu, spor yapma durumu, eğitim durumu ve gelir düzeyi durumları ile demografik form ile karşılaştırılmıştır.

Buna göre; karşılaştırma sonucunda SY, MD, C, ÇD, CD, GD ve ED durumlarında anlamlı bir fark ($p>0.05$) görülmemiştir. Bu çalışmaya göre ÇAÖ ‘nün kontrol grubunda yer alan ve sportif bir aktiviteye katılmayan mülteci bireylerde demografik form açısından; medeni durum (MD), cinsiyet (C), çalışma durumu (ÇD),

çocuk durumu (ÇD), spor yapma (SY) durumunda, eğitim durumunda (ED), gelir durumunda (GD) ($p>0.05$) etkisi olmadığını bu araştırma çerçevesinde belirtebiliriz. Çalışmada, göç dalgası başlamadan önce ki süreçte bir sportif aktiviteye katılmış olan bireylerin (5 kişi), göç dalgasından sonra ki yerleştirildikleri İl'de (Samsun'da spor yapma\yapmama süresi) bir sportif aktiviteye katılmamış olan bireylerin ÇAÖ toplam puanlarında azalış olduğu belirlenmiştir.

Yapılan bu çalışmada, spor aktivitelerine katılımın çok kültürlülük algı durumlarının zorunlu göçmen bireylerin demografik özelliklerine nasıl önemli etkisi olduğunu sportif aktivitelere katılmama durumunda ciddi düşüşlerin yaşandığını söyleyebiliriz.

Katılımcıların Sosyal uyum kendini değerlendirme ölçeği durumları için kontrol grubundaki zorunlu göçmen bireylerin demografik özelliklerine göre farklılıkları Tablo 7'de verilmiştir. Buna göre; araştırma grubu, medeni durum, cinsiyet, çalışma durumu, çocuk durumu, spor yapma durumu, eğitim durumu ve gelir düzeyi durumları ile demografik form ile karşılaştırılmıştır.

Karşılaştırma sonucunda SY, MD, C, ÇD, CD, GD ve ED durumlarında anlamlı bir fark ($p>0.05$) görülmemiştir. Bu çalışmaya göre SUKDÖ 'nün kontrol grubunda yer alan ve sportif bir faaliyete katılmayan mülteci bireylerde demografik form açısından; medeni durum (MD), cinsiyet (C), çalışma durumu (ÇD), çocuk durumu (ÇD), spor yapma (SY) durumunda, eğitim durumunda (ED), gelir durumunda (GD) ($p>0.05$) etkisi olmadığını bu araştırma çerçevesinde belirtebiliriz.

Yapılan bu çalışmada, spor aktivite katılımının sosyal işlevselliklerinde zorunlu göçmen bireylerin demografik özelliklerine nasıl önemli etkisi olduğunu sportif aktivitelere katılmama durumunda ciddi düşüşlerin yaşandığını söyleyebiliriz. Çalışmada, göç dalgası başlamadan önce ki süreçte bir sportif aktiviteye katılmış olan bireylerin (5 kişi), göç dalgasından sonra ki yerleştirildikleri İl'de (Samsun'da spor yapma\yapmama süresi) bir sportif aktiviteye katılmamış olan bireylerin SUKDÖ toplam puanlarında, daha önce hiç spor yapmamış bireylere nazaran artış gösterdiği belirlenmiştir.

Zorunlu göçmen grupların çok kültürlülük algı ölçeklerinden ve sosyal uyum kendini değerlendirme ölçeklerinden almış oldukları puanların düşük oluşu dikkat çekmektedir. Bu puanların düşük çıkması; toplum değerlerinin bilincinde ve toplumda bir yer edinmemiş olmalarına bağlıdır. Sporun topluma yönelik işlevleri olduğu aşikardır. Her birey bir topluluğun üyesidir ve her toplum üyeleri oryantasyon hakkına sahiptir.

Birey üye olduğu topluluk içerisinde kendisine verilen eğitim karşılığı olarak, kendi topluluğunun değerlerini öğrenmek, uygulamak, yaşamak ve yaşatmak sorumluluğunu taşımaktadır. Bununla beraber birey ve dahil olduğu toplumsal grup karşılıklı etkileşim içerisinde olacaktır. Bu etkileşim içerisinde spor, büyük önem verilen birçok toplumsal değer oluşmasına ve devamlı hâle gelmesine yardımcı olmaktadır. Spor bu fonksiyonu birçok yolla başarabilir. Spor kavramı içerisinde insanların kendilerini ifade edecekleri bir alanın bulunması en azından bu tür faaliyetlere destek vererek bir toplumsallaşma süreci içerisinde yer almaları çok kültürlülük ve sosyal uyum açısından gelişmelerine faydalı olacaktır sonucuna varılmaktadır.

Katılımcıların çok kültürlülük algı durumları için deney grubundaki zorunlu göçmen bireylerin demografik özelliklerine göre farklılıkları Tablo 8'de verilmiştir. Buna göre; medeni durum, cinsiyet, çalışma durumu, çocuk durumu, spor yapma durumu, eğitim durumu ve gelir düzeyi durumları varyans analizi ile belirlenmiştir. Bu belirleme sonucunda SY, MD, ED, C, durumlarında anlamlı bir fark ($p < 0.05$) gözlemlenirken, ÇD, CD ve GD durumlarında anlamlı bir fark ($p > 0.05$) görülmemiştir. Bu çalışmaya göre ÇAÖ ile spor yapma (SY), medeni durum (MD), cinsiyet (C), eğitim durumunda (ED), durumuna göre mülteci bireylerin sportif aktivitelere katılımın çok kültürlülük algısına etkisi olduğu söylenirken, çalışma durumu (ÇD), çocuk durumu (ÇD) ve gelir durumunda (GD) etkisi olmadığını bu araştırma çerçevesinde belirtebiliriz.

Katılımcıların sosyal uyum kendini değerlendirme durumları için deney grubundaki zorunlu göçmen bireylerin demografik özelliklerine göre farklılıkları Tablo 9'de verilmiştir. Buna göre; medeni durum, cinsiyet, çalışma durumu, çocuk durumu,

spor yapma durumu, eğitim durumu ve gelir düzeyi durumları varyans analizi ile belirlenmiştir. Bu belirleme sonucunda SY, ED, C, durumlarında anlamlı bir fark ($p<0.05$) gözlemlenirken, ÇD, CD, GD, MD durumlarında anlamlı bir fark ($p>0.05$) görülmemiştir. Bu çalışmaya göre SUKDÖ ile spor yapma (SY), cinsiyet (C), eğitim durumunda (ED), durumuna göre mülteci bireylerin sportif aktivitelere katılımın çok kültürlülük algısına etkisi olduğu söylenirken, çalışma durumu (ÇD), çocuk durumu (ÇD), medeni durumun (MD) ve gelir durumunda (GD) etkisi olmadığını bu araştırma çerçevesinde belirtebiliriz.

Yapılan bu çalışmada, spor aktivitelerinin çok kültürlülük algı durumları ve sosyal uyum kendini değerlendirme durumlarının zorunlu göçmen bireylerin demografik özelliklerine etkisi olduğunu söyleyebiliriz.

Birçok uluslararası kuruluş mülteciler ile ilgili çeşitli görevler, faaliyetler ve sosyal sorumluluk projeleri yerine getirmektedir. Bu faaliyetlerin bir kısmı çocuklar ve gençlere yönelik olup onların zihinsel, ruhsal ve bedensel gelişimlerini sağlamak için etkinlikler düzenlenmektedir. Uluslararası spor kuruluşları seçkin, elit ve amatör sporculara yapmış oldukları faaliyetler ve projeler vasıtası ile çocuklara, gençlere özellikle sporculara fırsat vererek, ülkesi olmayan insanlarla ilgili konulardaki farkındalığı artırmaktadır. Ülkemizde de bu farkındalık çalışmaları artmalıdır.

Bu farkındalık özellikle mültecilerin sportif hayatlarına dönme konusunda önemli rol oynamaktadır denilebilir. Bu noktada sporun mültecilerin problemlerini çözmeye yönelik yepyeni ve tatmin edici bir yaşam şansı ve umut veren bir strateji olarak önemli bir unsur haline aldığı ifade edilir. Mültecilerin spor yoluyla sosyalleşmesi ve topluma kazandırılması önemli bir alan oluşturmaktadır. Buradan hareketle zorunlu olarak göç etmiş mülteciler arasında bulunan mülteci sporcuları göz ardı etmemek önemli bir husus olarak karşımıza çıkmaktadır. Mülteci sporcular, katıldıkları, uluslararası spor organizasyonlarında yıldızlarla karşılaşarak, kendilerine olan güvenleri artmaktadır ve başarılı olmak için motivasyon kazanabilirler. Spor kurumları, uluslararası mülteci kuruluşları ile gönüllülük ve katılım yoluyla sadece mülteci krizi olan bölgelerde değil aynı zamanda ulusal ve yerel düzeyde faaliyetler teşvik edilmesi bu araştırma açısından önemli bir husustur. Mülteci sporcuları

olimpiyatlara uluslararası spor organizasyonlarına katılmak için çabalamalarına ilham vermesi açısından önem arz etmektedir. Spor yönetimi çerçevesinde yapılacak yasal düzenlemeler, oluşturulacak kurullar, kurumlar ve paydaşlar ile birlikte, düzenlenecek organizasyonlar gittikçe büyüyen mülteci problemlerine çok yönlü katkı sağlayacağı ifade edilir.

Yapılan araştırmalar sonucu mülteci krizine olumlu etki yaratabilecek mülteci sporcuların faaliyetlerine devam etme hakkının tanınması spor yapmayan bireylerin ise spora katılımlarının teşviki ve olanağının sağlanması gerekmektedir.

Mülteci sporcuların yanı sıra mültecilerin de toplumsallaşma sürecinde sporun önemini ve etkisini anlamalarını sağlamak ve buradan hareketle mültecilerin iş ve ders dışı zamanlarda sportif faaliyetlere yönelmeye teşvik etmek amaçlanmaktadır. Bu tez çalışmasında sportif faaliyetlere katılan ve katılmayan mülteciler arasında sosyal uyum düzeyi ve çok kültürlülük algısı spor sosyolojisi çerçevesinde incelenerek tespit edilerek durum değerlendirmesi sunulmuştur.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Suriye’de gerçekleşen hadiseler, 2011 yılından beri Türkiye’nin gündemini doğrudan tesir etmektedir. Türkiye’nin en uzun hudut komşusu olan Suriye ile bağlantıları uzun süredir problemlili bir ortamda ilerlemektedir. Türkiye ve Suriye arasında, terör örgütü PKK’ya Suriye tarafından verilen destek, Türkiye ve Suriye arasında hududu aşan yaklaşık 10 su kaynağının paylaşımı ve Suriye’nin uzun yıllardır Hatay üzerindeki hak iddiası gibi sebeplerle huzursuz olan bağlantıların 2011 sonrasında daha sofistike hale geldiğini söylemek muhtemeldir. Gerçekleşen bu sorunlar üzerine şimdi çok daha ciddi güvenlik problemleri, Türkiye’de hayatlarını devam ettiren Suriye Arap Cumhuriyeti yurttaşları ve terör örgütü PKK ile ilgili yeni sorunlar eklenmiştir.

Türkiye, Suriye’de devam eden savaştan en çok tesir altında kalan bölge ülkelerinden birisidir. Takribi dört milyon mülteciye ev sahipliği yapmakta olan Türkiye, bu insanların yaşamlarını güvenli bir şekilde sürdürmesi, devamlı olurlarsa Türk toplumuna sosyal uyumları ve çok kültürlülükleri, şayet geri dönüş yapmak isterlerse bunun muhtemel olması için Suriye ile sürdüreceği diplomasi gibi mevzularda yeni çalışmalar yapmak vaziyetindedir. Suriye’den gelen mültecilerin ülkelerine geri döneceğini ummak son derece optimist bir yaklaşım olacaktır. Bunun yanı sıra, mültecilerin tamamına yakını, ülkelerine dönmek için Suriye’de devam eden arbede ortamının son bulması koşulunu öne sürmektedirler. Sekizinci yılını geride bırakan iç savaşta bugüne kadar böyle bir vaziyet mümkün olmamış ve arbedeler metamorfizm geçirerek sürmektedir. Yakın gelecekte de arbedelerin son bulacağına dair herhangi bir belirti gözükmemektedir. Türk silahlı kuvvetleri aracılığıyla, başarıyla gerçekleştirilen Fırat kalkanı ve Zeytin dalı operasyonları ile geri dönüşler yaşanıyor olsa bile, bu geri dönüşler toplam nüfus içinde bir azınlığı ifade etmektedir. Türkiye, bu operasyonlarla geri dönüşleri muhtemel kılmayı hedeflerken diğer yandan zorunlu göç hareketliliğine maruz kalmamak için de çalışmalar uygulamaktadır. Suriye içinde sağlanacak arbedelerin kısa vadede geri dönüş göç hareketliliğini muhtemel kılması beklenmemektedir; ama bu arbede ortamının inşa edilmesi, Türkiye’ye yönelen göç hareketliliğini durdurabilecek, bir siyasettir.

Türkiye'nin zorunlu göç hareketliliği ve yarattığı neticeler ile ilişkili olarak, öncelikle ortaya bir siyaset dokümanı çıkarması gerekmektedir. Hala Türkiye, ilk basamak da vaziyet tespiti noktasında bile sorun yaşamaktadır. Bu sebeple öncelikle Türkiye'nin kapsamlı bir tutum durum saptaması gerekmektedir. Zorunlu göçmenler bağdaşık bir grup değildir, böyle bir grubun öncelikli olarak sınıflandırılması gerekmektedir. Zorunlu göçmen grupların tamamı eğitilmemiş ya da kriminal insanlardan oluşmamaktadır, bu tür yaklaşımlarla problemlerin anlaşılması güçtür. Bu nedenle ilk olarak vaziyetin ana hatlarıyla ortaya çıkarılması ve siyasete buna göre hüküm verilmesi gerekmektedir. Yalnız bu aşamadan sonra, farklı aktörlerin iştirak etmesi ile zorunlu göçmenler ile ilgili siyasete biçim verilmesi gerekmektedir. Bu siyaset hayata geçirilirken, mahalli sürece katkısı mümkün kılınmalı, STK'lar, üniversiteler ve kamu arasında sürdürülebilir bir muharebenin muhtemel kılınması gerekmektedir. Bu aktörlerin sürece dahil olmaları sırasında ise ilk önem verilmesi gereken, zorunlu göçmen çalışmaları konusunda ki deneyim ve yeterlilikleri olmalıdır. Sürece dâhil olan aktörlerin, alana olan hâkimiyeti ve zorunlu göçmenlerle çalışma konusunda hem deneyimli olması hem de dünyadaki diğer paradigmalara ilgili bilgi sahibi olması sürecin sağlıklı bir biçimde ilerlemesi için önemlidir. Türkiye'ye Suriyeli mültecilerin açtığı kapıdan eş zamanlı olarak Irak, Afganistan ve Somali gibi ülkelerden de mülteciler giriş yapmıştır. Bu nedenle mültecilerle ilgili belirlenecek siyasetin sadece Suriyeli mültecileri hedefleyen politikalar üzerinden değil, uzun zamanda gereksinimlere karşılık verecek, zorunlu göçmenleri kapsayıcı politikalar olması gerekmektedir.

Türkiye, gerçekleştirdiği askeri operasyonlar ile zorunlu göçmen hareketliliğini durdurmuş ve az da olsa mültecilerin geri dönüşleri için ortam hazırlamıştır. Yalnız Türkiye'de hayatlarını devam ettirmekte olan yaklaşık dört milyon zorunlu göçmen için de yapılması gereken birçok şey bulunmaktadır. Zorunlu göçmenlerin bireysel olarak güçlendirilerek, kendilerini bir faaliyette bulunmalarını sağlayarak dolayısıyla sosyalleşmelerine imkân sunarak, toplumun bir parçası haline gelmemesi durumunda Türkiye, uzun mühlette gerçekleşen iç savaşın neticesiyle farklı alanlarda yüzleşmek durumuyla yüz yüze kalacaktır. Bu eksende görülüyor ki, Ülkemizin karar verici

mecralarında bulunanlar, Türkiye’de hayatlarını devam ettirmekte olan zorunlu göçmen grupların sosyal uyumu ve işlevsellikleri ile ilgili bir takım akademik çalışmalar ve faaliyetler sürdürmesi gerekmektedir. Yerel halkın da kabul etmek ve aynı çevrede yaşamak zorunda kaldığı mültecilere yönelik zaman zaman tepki içeren sesler, davranışlar ve tutumlar sosyal uyum sürecinin derhal başlatılması gerektiğini ve bu sürecin hem zorunlu göçmenler hem de ev sahibi topluluğu içine alan bir şekilde, karşılıklılık unsuruna göre sürdürülmesi gerektiğini göstermektedir.

Sıkıntı paylaşımı konusunda zorunlu göç hareketinin yaşandığı ilk dönemlerine göre önemli ilerlemeler olsa bile, mesuliyetin önemli bir kısmı hala Türkiye’nin üstündedir. Türkiye Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün kurulmasıyla beraberinde sosyal uyum mevzularında gerçekleştirilecek çalışmaları bu müdürlük altında yürütme kararı almıştır. Bununla birlikte 2019 yılında Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün internet sitesi aracılığıyla uyum faaliyetlerinin içeriği ve uyum kapsamında; yabancı ile başvuru sahibinin veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerin ülkemizde toplumla olan karşılıklı uyumlarını kolaylaştıracak etkinlikler yapmak gibi maddeleri içeriğinde barındıran kuruluş, gerçekleştirilecek faaliyetleri açıklanmıştır. 2013 yılında kurulmuş olan Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün, uyum çalışması yapmak için yetkilendirilen tek mercii olmasına karşın 2019 yılı itibariyle bugüne değin gerçekleştirdiği “6. düzenlenen sosyal uyum çalıştayı”,” uyum biz bize sohbetler” gibi etkinlikler gerçekleştirmiş ve bu etkinliğin diğer illerde de süreceği belirtilmiştir. Çalıştay ve konuşma içerikli bu etkinliklerin ne kadarı sosyal ve toplumsal uyum ile ilgili olduğu üzerinde durulması gereken hassas bir konudur. Geçen süreç içerisinde toplumsal ve sosyal uyum bazlı çalışmaların ve faaliyetlerin gerçekleşmemiş olması içinde bulunulan kritik durumu ifade etmektedir. Bunun yanı sıra Samsun ili içerisinde gerçekleşen ve bu tez çalışması ile de çok kültürlülük algı düzeyleri ile sosyal uyum durumları bakımından spor faaliyetlerine katılım konusunda katkı sağlanan, Samsun İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından hazırlanan, BM Mülteciler Yüksek Komiserliği Ankara Ofisi tarafından finanse edilen ‘Düş Bahçesi’ Projesi ile mülteci, Türk öğrenci ve her iki grup mensubu anne ebeveynleri olmak üzere toplamda 3 bin üzerinde faydalanıca ulaşılması hedeflenen bir proje gerçekleştirilmiştir. Bu proje Samsun da yaşayan mahalli toplum

ve mülteciler açısından toplumsal bağlamda sosyal uyum çalışması açısından örnek bir projedir.

Toplulukların istikrarlı bir biçimde varlıklarını devam ettirebilmesi o ev sahibi toplumun içinde barındırdığı bireylerin kendileriyle ve toplumla olan sağlıklı sosyal uyumlarına bağlıdır. Modern dönemde spor faaliyetlerine katılımın sosyal uyumun gerçekleşmesinde önemli unsurlarından gösterilmektedir. Bu konuyla ilişkili ülkemizde Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından gerçekleştirilen çok sayıda “Spor yoluyla sosyal uyum” projeleri vardır. Modern dönemde her alanda hızlı değişmeye koşut olarak, yaşam koşullarında da gerçekleşen göç akımlarıyla birlikte değişmeler yaşanmakta ve bu hızlı değişmelere de bireylerin çok çabuk ayak uydurması gerekmektedir. Bu göç sürecinde oluşan sosyal uyum problemlerinin giderilebilmesi için insan yeterli donanıma sahiptir. Spor da bu problemlerin aşılmasında en yararlı aktörlerden biri olduğu bu tez çalışmasında görülmüştür. Sportif aktivite öncesi deney grubundaki katılımcılara uygulanan ÇAÖ ve SUKDÖ toplam puanları arasında zayıf pozitif bir ilişki ($r=0,216$; $P<0,001$) belirlenirken; sportif faaliyet sonrasında ise orta düzeyde pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r=0,563$; $P<0,001$). SUKDÖ açısından deney grubunda kritik kategorisinde yer alan 49 kişiden 26’sının, sorun kategorisinde ise 5 kişiden 3’ünün normalleşme kategorisine geçtiği, kontrol grubunda ise normal kategoride yer alan 84 kişiden 15’nin kritik durum kategorisine geçtiği tespit edildi. ÇAÖ deney grubunda düşük kategoride yer alan 23 kişiden 5’inin, orta durumda yer alan 105 kişiden 12’sinin yüksek kategoriye geçtiği, kontrol grubunda ise başlangıçta düşük kategorisinde yer alan kişi sayısının ($n= 9$), 12 hafta sonunda arttığı ($n=12$) bu çalışma çerçevesinde belirlenmiştir.

Sporda başarıya ulaşmak, kurallara uymak ile mümkündür. Spor belirli kurallar çerçevesinde yapılır buna paralel olarak spor faaliyetlerine katılım gösteren mültecilerin toplumsal kurallara uyma becerilerinin fazla olduğu belirlenmiştir. Spor yapma durumlarına göre zamana bağlı olarak toplam puanlarında anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Sonuç olarak zorunlu göçmen grupların toplumsal ve spor aktivitelerinde sosyal uyum ve spor ilişkisinin incelenmesi amacıyla yapılan çalışmada: Bir sportif aktiviteye katılım gösteren gönüllü mülteci bireylerde sosyal uyumun sosyal

işlevsellikle ilgili olan dört alanında; iş, boş vakit, aile ve çevreyi düzene koyma ve toplumsal kurallara uyan, başkalarının haklarına saygılı gösteren, kişisel isteklerini topluluğun gereksinmelerine göre erteleyebilen kişiler oldukları sonucu elde edilmiştir.

İlerleyen süreçlerin daha sağlıklı yürütülmesi için ve bir görüş oluşmasını sağlamak açısından göç ve göç ile ilgili başlıklardan mesul olacak bakanlık düzeyinde bir oluşumun kurulması olumlu katkı sunabilir.

Sosyal uyum çalışmaları, Dünyanın herhangi bir yerinde farklılıklar gösterebilir. Ülkeler arası çeşitlilik, şehirden şehir'e ve hem de aynı şehir içinde farklı mahallelerde bile ayrımlı dinamikleri barındırır. Bu yönelim ile gerçekleştirilecek sosyal uyum faaliyetlerinde yerele yetki devri yapılması aşamaların en kritik noktasıdır. Bu gaye ile ayrımlı dinamikler barındıran bölgelere, gereksinim duyulan bir yaklaşımla ulaşılması mümkün kılınacaktır. Mahallinin yetkilendirilmesi kadar, mahalli çalışmalar gerçekleştirecek olan bütün kurum ve kuruluşların süreç içerisine dâhil edilmesi, bu kurum ve kuruluşlar arasında ortaklaşa çalışmalar yapabilecek bir yapının kurulması önemli bir husustur.

Bilhassa STK'ların çalışmalara dâhil edilmesi gerekmektedir. Mahalli faaliyet gösteren kurumlar arasında STK'lar ve belediyeler en önemli düzenleyicilerdir. Zorunlu göçmen grupların sosyal uyum süreci merkezi yönetimin desteği ve mahalli faaliyet gösteren yapıların yürütücülüğünde gerçekleşmelidir. Üniversitelerin bu sürece dâhil edilmesi ise nasıl bir süreç izlendiğinin akademik olarak ifade edilmesi bakımından önemlidir. Bu idare biçimiyle hem merkezi yönetim sürecin idarecisi olmaya devam edecek, hem idari kurum ve kuruluşlar alanı bilen odaklar olarak sürece dâhil olacak hem de üniversiteler sürecin bir parçası yapılarak süreç yakından ve kontrollü olarak izlenmiş olacaktır.

Zorunlu göçmenlerle ilgili sosyal uyum sürecinin bir diğer önemli basamakları ise koordineli çalışmanın olası hale getirilmesidir. Bu yönde, STK'ların kendi aralarında ve STK'lar ile kamu arasında iletişim ve ilişkiler ağları genişletilmeli ve süreç koordineli bir biçimde yürütülmelidir. Özellikle belirtmek gerekir ki araştırmanın alan çalışmasında ortaya koyduğu gibi, ayrımlı yaklaşımları kabullenip çalışmalar yürüten

STK'ların kamu ile iletişim ve etkileşimde bulunmamaları, uzun vadede sorun yaratabilecek bir durumdur.

Sosyal uyum faaliyetleri kapsamında en önemli başlıklarından bir tanesi karşılıklılık ilkesidir. Sosyal uyum çerçevesinde ev sahibi topluluk ile zorunlu göçmenler arasında gerçekleştirilecek bir süreçtir. Sürecin karşı karşıya kaldığı grup ev sahibi toplum ve zorunlu göçmenlerdir. Bu nedenle gerçekleştirilecek çalışmaların çerçevesi ev sahibi toplumu da içine alması gerekmektedir. Zorunlu göçmenler konusunda yapılan çalışmaların içeriğinde, çalışmamızda kullandığımız gibi, zorunlu göçmenler ve ev sahibi toplum denilerek tanımlanan gruplar homojen topluluklardır. Zorunlu göçmenler derken içinde topluluğun tamamıyla iradesi dışında gelişmiş, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korkmuş gerçekleşen iç savaş dolayısıyla ülkesinin korumasından yararlanamayan, ayrımlı dil, din ve etnik kökenden gelen mülteci grupları tanımlamaktayız. Bu durum ev sahibi toplum içinde geçerlidir. Bu durumun ancak karşılıklılık ilkesi ile idame ettirmek ve her topluluğa yönelik ayrımlı araçlar uygulanarak, sosyal uyumun gerçekleştirilmesi muhtemel olacaktır.

Sosyal uyum mevzusunda gerekli yeterliliğe sahip kamu görevlileri tarafından yönetilmesi gereken bu süreç, siyasi partilerin seçim söylemi yapılamayacak kadar önemli ve hassas bir konudur. Geçtiğimiz seçimlerde karşılaşılan tabloda mültecilik konusunun siyasi bir araç olarak gündeme getirilmesi ve mültecilerin burada olmasının sonuçlarının siyasi bir söylem yapılmaya çalışıldığını göstermiştir. Bu doğrultuda, siyasi partiler için önerimiz, insan hak ve hürriyetini yakından ilgilendiren bu gibi konularda, zorunlu göçmenliğin siyasi bir gereç olarak değil, sosyal uyumun bir vizyon olarak parti gündemlerine konulmasıdır. Toplumsal, sosyal uyum sürecinin bu biçimde benimsenmesi, bu süreci devletin yürüttüğü bir süreç haline getirebilir. Zorunlu göçmen konusuna siyaset üstü bir yaklaşımla yaklaşılmalıdır çünkü halkçı yaklaşımlar kısa vadede olumlu sonuç doğurmuş gibi gözükse de uzun vadede toplum yararına olmayacaktır.

Tez çalışmasının üzerinde durduğu bir diğer alan ise çok kültürlülük algısıdır.

Çok kültürlülük Batıda, II. Dünya Savaşı sonrasında hız kazanan kitlesel göçlere, ulus devlet içerisinde bulunan azınlıklara ve ırklara dayalı olarak, bu grupların

geliştirdiği hürriyet ve eşitlik söyleyişi ana düşüncesiyle bağlantılı bir gelişme göstermektedir. Çok kültürlülük siyaseti temel olarak toplulukların ayrımlılıklarının tanınması, kültürel hürriyetlerinin farkında olunması, bir kimliğe, dilsel ve dinsel aidiyetliklerinin dile getirilmesine imkân göstermiştir. “Tanınma”, “ayrıma ulaşmak” ve “dile getirilme” olarak tanımlanabilen ve özel alanla sınırlı olabilen, kamusal alanda ayrımlılıkların görünürlüklerine sebep olmuştur. Teorik düşüncede çok kültürlülük, ayrımlılıkların makro topluluklar içerisinde bir arada ya da birlikte yaşamının imkanı hale getirilmesi üzerine odaklı bir süreç olduğu gibi, politik, toplumsal ve fikri birtakım gelişmelerle ilişkili ilerleme takip etmiştir. Çok kültürlülük uygulamalarının ortaya çıkmasındaki mühim konuşmalardan biri olan göç, gelecek yıllar içerisinde transformasyona uğrayabilmesi muhtemel bir yapıya sahiptir. Göçmen grupların dünya genelindeki sayılarında Suriye’de gerçekleşen iç savaşın ardından niceliksel anlamdaki artışı, zorunlu göç akımına maruz kalınan durumlarla karşı karşıya kalan ülkelerin siyasi, toplumsal ve iktisadi güçlüğüle karşı karşıya kalmasına neden olmaktadır. Ülkelerin, göçmenlere gösterebilecekleri tutum ve refleksler, bir bağlamda, çok kültürlülük tartışmalarının da gidişatını değiştirebilecek niteliktedir.

Yukarıdaki ifadeler doğrultusunda bu tez araştırmasında, çok kültürlülük kavramının zorunlu göçmenler üzerinde teorik düzeyde anlaşılabilir tarzının pratik alanında karşılaştığı problemlerin ortaya konulması ve ülkemizde ayrımlı çok kültürlülük söylemlerine toplumsal ve spor faaliyetlerine katılım açısından analiz edilmiştir. Teorik anlamda çok kültürlülük algısı, ulus-devleti yenilemeyi amaçlarken, pratik alanında sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu sorunlar içerisinde ulus-devletin sınırlarının ve meşruiyetinin sorgulanması, ayrımlılıkların aidiyetliklerinin aşırı vurgulanması yer almaktadır. Çok kültürlülük gerek politik bir proje gerekse de teorik olarak bir toplumsal değişimin sonucudur.

Türkiye ‘deki çok kültürlülük algısının zorunlu göçmenler ve ev sahibi topluluk üzerindeki etkisinin irdelendiği bu çalışmada, teorik anlamda çok kültürlülük algısının sportif faaliyetlere katılım sonucu toplu durumsal gelişmelerle birebir ilişki düzeyinin ortaya konulmasına çalışılmıştır. Bu bağlamda, sportif aktivitelere katılımın çok kültürlülük algısı ile ilgili gelecekte yapılabilecek akademik, fikirsel ve politik

tartışmalar toplu durumsal gelişmeler ile ilişki düzeyi ön planda tutulmak şartıyla ele alınmasını gerektirmektedir.

Uluslararası göçlerin yoğun bir şekilde sürmesi ve bu göç eden toplulukların yurttaşlık talepleri ve politik iltica başvuruları, çok kültürlülük ile ilişkili teorik ve pratik çalışmaların farklı biçimlerde değerlendirilebilmesini olanaklı kılacaktır. Bu çalışma, yukarıdaki ifadeler doğrultusunda, Samsun'daki çok kültürlülük algı uygulamalarının nasıl ve ne şekilde değerlendirilmesi, bu uygulamaların nasıl bir yön alması ve sonuçta çok kültürlülüğün toplumsal alanda teorik olarak kavramsallaştırılmasının politik uygulamalar arasında farklı bir seyir izlemesi üzerine odaklanmaktadır. Bununla bağlantılı olarak, Türkiye "deki akademik, fikirsel ve politik alanda çok kültürlülük algısının nasıl algılandığı, Samsun da yaşayan ev sahibi topluluğun ve zorunlu göçmen grup açısından spor faaliyetleri uygulamalarının bu çerçevede nasıl bir ilişkisi olduğu incelenmiştir.

Bu bağlamda, bu tezin en önemli sonucu, Samsun'daki çok kültürlülük algı tartışmalarının her iki topluluğun sahip olduğu kültürel, etnik, dilsel vb. potansiyeli göz ardı etmemesidir. Bu noktada spor, çok kültürlülüğü içerisinde barındıran toplumları birbirine yakınlaştırması ve birleştirmesi bakımından toplumsal bir kurum olma özelliği taşımaktadır. Bu noktada özellikle sporun kişinin fiziki ve ruh sağlığı da göz önünde bulundurularak toplumsal boyutta olumlu etki yaratması bakımından özellikle zorunlu göçmenler açısından faydalı ve etkili olacağı ihtimali bulundurulmaktadır. Zorunlu göçmenlerin ve göç edilen ev sahibi toplumun en önemli sorunlarından birisi de toplumsallaşma sürecidir.

Spor, yapılan çalışma sonucu saygılı olma, eylemde bulunma gibi özellikleri taşıdığından dolayı toplumsallaşma sürecinde önemli faktörlerden biri olarak bu tez çalışmasında kabul görmüştür. Sportif faaliyete katılım gösteren mülteci bireylerin toplumsallaşma sürecinde göç edilen ev sahibi toplumda bulunan bireyler ile karşılıklı ilkesi çerçevesinde birbirlerinin gelenek, görenek ve kültürünü benimsemesi açısından olumlu bir ilişki yaratmıştır. Bahsedilen bu etkenlerden dolayı görülüyor ki genel anlamda toplumsal olarak spor ve toplumsallaşma süreci çok kültürlülük algı durumları arasında karşılıklı etkileşim söz konusu olduğu bu çalışma ile ortaya koymuş

bulunmaktayız. Bu çalışma ile çok kültürlülük algısının Samsun'daki görünümü, yapısal özgüllükler çerçevesinde ele alındığı takdirde anlamlı olunacağı ortaya konmuştur. Bu bağlamda Samsun'da zorunlu göçmenler üzerinde çok kültürlülük ve spor ile ilgili yapılacak akademik çalışmalarda Türkiye'deki özgüllükleri göz ardı edilmemelidir.

Spor ve göç karşılıklı olarak birbirlerini destekleyen iki önemli toplumsal olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Spor ve göç alanında meydana gelen gelişmeler farklı sonuçlara yol açmaktadır. Göç hareketleri yaşam standardı, coğrafi koşulları, eğitim, sağlık vb. durumların iyi olduğu yerleşim yerlerine doğru gerçekleşmekteyken bir müddet sonra Göç'e maruz kalan bölgedeki toplumda çeşitli sorunlar meydana gelmektedir. Sportif faaliyetlere katılımın artmasıyla beraber sosyo – kültürel kalkınmayı geliştireceğinden göç ile neden olan sosyal uyum, çok kültürlülük algısı, kaygı, davranış ve tutumlar vb. gibi gerekçeler kendiliğinden ortadan kalkacak olması ya da en aza indirgenmesi tez konusu açısından önemli bir sonuç doğurmuştur. Bu anlamda spor, göç'ün olumsuz etkilerini yok edecek potansiyele sahiptir.

Sosyal Uyum Üzerine Öneriler;

Bu tez çalışmasının sonucunda sosyal uyum ile sportif aktivitelerine katılımın ortaya çıkan bazı önerileri aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

✓ Spor özellikle ev sahibi toplumdaki ve mülteci gruplardaki sosyal kaynaşma ve dayanışmanın sağlanması bakımından çok önemlidir. Bu sebeple, eğitim sisteminde spora daha fazla yer verilmeli sporun daha geniş genç kuşaklara ve ayrımlı gruplara yayılması için gerekli önlemler alınmalıdır.

✓ Zorunlu göçmen grupların spor aktivitelerine katılması sağlanarak ayrımlı kültürlerle kaynaşmaları sağlanmalıdır. Böylelikle birbiriyle çatışmayan daha uyumlu bir toplum oluşmasına katkı sağlanmalıdır.

✓ Zorunlu göçmen bireylerin kendi topraklarında gerçekleştirdikleri spor dalları, amatör ve profesyonel bağlamda milli sporcuların tespitinin yapılması uluslararası müsabakalarda bu yetenekli gençlerin katılımlarının sağlanması açısından önemlidir.

✓ Zorunlu göçmen bireylerin bir spor branşına yönlendirilmeli ve azami ölçüde o branşın çalışmalarına katılmaları sağlanmalıdır.

✓ STK'lar ve kamu iş birliği içerisinde gerek yerel içinde gerekse yerel dışında zorunlu göçmen grupların içerisinde bulunan Dünya Sağlık Örgütü'nün yaş dilimlerine göre 0-17 yaş aralığında bulunan ergenlerin zihinsel gelişimlerine olduğu kadar, bedensel, sosyo/kültürel gelişimlerine de katkı sağlanmalıdır. Mülteci ebeveynler en çok “kayıp kuşak” olarak adlandırılan gelecek kuşaklarından kaygı duymaktadırlar, ergen mülteci bireylerin gelişimleri açısından bu madde çok önemlidir.

✓ Ergenlik dönemindeki (0-17yaş) zorunlu göçmen bireylerin içinde buldukları iç savaş travmalarının, hayatlarını devam ettikleri yeni yaşam alanları, neden burada oldukları vb. durumların psikolojik yapısı hakkında okul rehberlik servisleri tarafından aileyi bilinçlendirme ve gençlerle iletişim kurma seminerleri daha fazla olmalıdır. Bunun yanı sıra bir okul kurumundan yararlanamayan mültecilerin STK'lar ve yerel, kamusal alana teşvik edilerek bilinçlendirme seminerleri verilmelidir.

✓ Zorunlu göçmen bireylerin sosyal uyumlarının toplumsal alanda daha sağlıklı ilerlemesi adına sosyal, kültürel ve spor faaliyetlerine seyirci veya müsabık olarak katılması sağlanmalıdır.

✓ Uyum problemi olan mülteci öğrenciler okul rehberlik servisleri tarafından belirlenerek, bu sorunların aşılması ve bireyin içinde bulunduğu sosyal yapıya entegre olması için öğretmen, okul rehberlik hizmetleri ve aile birlikte çalışmalıdır.

✓ Zorunlu göçmen bireylerin sosyal uyumlarının yüksek olmasında sorumluluk alacak en önemli kişiler ebeveynlerdir. Ebeveynlerin çocuklarının sportif faaliyete katılımı konusunda tercümanlar tarafından algı seminerleri verilmeli, bu amaçla anne-babaların çeşitli seminer ve eğitici etkinliklere katılması sağlanabilir.

✓ Yerelde ve eğitim kurumlarında okul sosyologları ve sosyal hizmet uzmanları görevlendirilerek, okul rehber öğretmenleri ve okulda bulunan diğer öğretmenlerin toplumsal alanda bilinçlenmesi desteklenmelidir. Eğitim alanlarında “okul sosyoloğu ve sosyal hizmeti” uygulamasının başlatılması ise başka önemli bir noktayı oluşturmaktadır. Zorunlu göçmen bireylerin büyük bir kısmı, rehber öğretmenlerden destek almadıklarını, büyük bir kısmı rehberlik servisine bir eğitim-öğretim dönemi boyunca hiç gitmediklerini, büyük bir kısmı ise sorun yaşadıklarında ya

da bir şey danışmak istediklerinde rehberlik servisine başvurmayı düşünmediklerini belirtmişlerdir. Bulgulara bakıldığında okullardaki rehberlik servislerinin öğrencilerin sorunlarını çözmede yetersiz kaldığı görülmektedir. Okullarda okul sosyoloğu ve sosyal hizmeti uzmanlarının istihdam edilmesi bütüncül bir bakış açısıyla çok kültürlü bir toplumu içerisinde barındıran okullarımızda yaşanan toplumsal alandaki sosyal uyum ve çok kültürlülük alanındaki sorunları çözme konusunda daha etkili olacaktır. Bunun yanı sıra okul sosyoloğu ve sosyal hizmet uzmanları, rehber öğretmenlerle koordineli bir şekilde çalışmalar yürüterek yerelde başlayan sorunların neler olduğu daha iyi kavranacak ve okul içindeki rehber öğretmenlerin zorunlu göçmenler üzerindeki gerçekleştirdiği çalışmalarda sorunun iç yükünü daha iyi kavramış olacaktır. Ayrıca farklı disiplinlerin bir arada çalışması ile öğretmenlerimizin yükünü de azaltacaktır.

✓ Öğretmenlerin, yöneticilerin, rehber öğretmenlerin iş birliği içerisinde çalışarak çok kültürlü ve sosyal uyuma dayalı eğitim programlarını zenginleştirip, zorunlu göçmen bireylerin ve ev sahibi topluluğunda bulunan bireylerin sosyalleşebilecekleri bir ortam oluşturmaları sağlanabilir.

✓ Sosyal hizmet uzmanlarının ve sosyologların yerel alanda; savunuculuk yapma, bağlantı kurma, eğiticilik, fikir alışverişi gibi doğrudan topluma yönelik çalışmalar yapmaları toplumsal alandaki çerçeveyi daha iyi görmemizi ve çıkacak sonuçların karar vericilere çözüm önerileri sağlamada daha sağlıklı verilerin elde edilmesi sağlanabilir.

✓ Zorunlu göçmen grupların toplumsal ve spor faaliyetlerine katılım ile sosyal uyum çok kültürlülük alanına ilişkin çalışma yapmak isteyen araştırmacılar, örnekleme daha geniş tutabilir ve sosyo-ekonomik özellikleri farklı gruplar üzerinde çalışma yapabilirler.

✓ Ebeveynlerin çocukların sorunlarını çözümünde ve çocuklara destek olma konusunda birbirlerine destek sağlamaları gerekmektedir, yetişkin mülteci bireylerin Türkçe öğretim dersleri halk eğitim sınıfların çoğalması ve bunlara ek yerel yönetimlerin olanak sağlaması, mülteci ebeveynlerin kendilerinin ve çocuklarının sosyal uyumları açısından daha sağlıklı olacaktır.

✓ Ailelerin ve spor eğitimcilerinin belediye ve diğer kurumlarla iş birliği yapması suretiyle zorunlu göçmen bireylerin spor yapabilecekleri ortamların hazırlanması sağlanmalıdır.

✓ Spor, özellikle de beden eğitimi dersleri zorunlu göçmen çocuklar ve yetişkinlerde topluma kazandırılması için büyük önem taşıması ve etkileşimde bulunması yönünden ayrıca değerlendirilmelidir.

✓ Zorunlu göçmenlerin dezavantajlı durumları göz önüne alınarak bir müfredat hazırlanmalı ve bu müfredat, zorunlu göçmenler konusunda çalışabilecek yeterlilikte, üniversitelerin spor bilimleri fakültelerinden mezun olmuş ve spor eğitiminde deneyimli beden eğitimi öğretmenleri ya da spor eğitimcilerince uygulanmalıdır. Bu spor aktivitelerinin sosyal ve duygusal yönleri ağırlıklı olarak ele alınmalı ve ancak alanda yetkin beden eğitimi ve spor alanında eğitimli öğretmenlerin fiziksel açıdan bu etkinlikleri diğer kapsamlarıyla çeşitlendirebileceği unutulmamalıdır.

✓ Spor kuruluşu ve olanaklarının yetersizliği göz önüne bulduğunda, zorunlu göçmen grupların ve ev sahibi bireylerin sporun etkilerinden azami ölçüde yararlanabilmeleri için öncelikle maliyeti yüksek olan tesislerden ziyade daha düşük maliyetli çok amaçlı spor alanlarının yapılması için çalışmalarda bulunulmalıdır. Bu tesisler her zaman toplumun kullanımına açık olacak şekilde bulunmalıdırlar.

✓ Bireylere spor faaliyetleri esnasında kullanacakları kişisel spor malzemeleri temin edilmeli ve eskiyen malzemelerin yenilenmesi aksatılmamalıdır.

✓ Mülteci çocuklar spora aktif şekilde katılan lisanslı sporcular haline getirilmelidirler.

✓ Zorunlu göçmen bireylerden ülkemizde bulunduğu süre zarfında mahalli, ulusal ya da uluslararası resmi yarışmalara katılabilmelerinin önü açılmalı, bu yarışmalarda dereceye giren zorunlu göçmen bireylere ödüllendirici teşvik edici gibi kazanımlar sağlanmalıdır.

✓ Üniversitelerin beden eğitimi ve spor bilimleri fakültelerinden akademisyenler davet edilerek zorunlu göçmen gruplar arasından yetenek seçimi

testlerine tabi tutularak ilerinde herhangi bir spor dalında yetenekli olanların yönlendirmesi ve yetiştirilmesi için gerekli önemler alınmalıdır.

✓ Zorunlu göçmen gruplar içerisinde özellikle ergen sınıfında tabii tuttuğumuz bireyler yazın boş zamanlarını yaz kampı formatında çeşitli spor, oyun ve aktivitelerle sosyalleşebilecekleri aktiviteler içine sokulmalıdır.

✓ Her biri, üzerinde büyük bir incelikle ve dikkatle durulması gereken zorunlu göçmen grupların sporla rehabilitasyonu, sosyal uyum ve çok kültürlülük alanlarındaki ev sahibi toplumla uyumlarının sağlıklı ilerleyebilmesi geçirilecek süreçler adına spor faaliyetlerin önemi adına, kadrolu beden eğitimi öğretmenlerinin ve antrenörlerin istihdam edilmesi, bu kurumlarda görev yapan sosyal hizmet uzmanı ve sosyologların çalışmalarına olumlu yönde katkılar sağlayacağı, yerel yönetimlerin, üniversitelerin ve STK'ların iş birliği içerisinde olması bu çalışma sonuçlarına dayanarak yapacağımız en önemli tavsiyedir.

Çok kültürlülük Algısı Öneriler;

Bu tez çalışmasının sonucunda çok kültürlülük ile sportif aktivitelere katılım ile ortaya çıkan bazı önerileri aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

Ülke politikaları ve yerel yönetimlerin oluşturdukları projelerle gelişen çok kültürlü politikalar, sağlıklı toplumsal yapıların araçlarıdır. Ülkelerin kendi iç uyumlarını sağlamak mücadelesinde oluşları, bu yönde gerçekleşen düzenlemeler ve bir toplumda bir arada yaşamının zaman zaman ortaya çıkardığı güçlükler, vatandaşları arasında adaletsiz ve eşit olmayan faaliyetleri, etnik, kültürel, dilsel, dini veya yaşam tarzı açısından ayrımlılıkları olan bazı kesimlerin-özellikle etnik ve ırksal ayrımlı lığı olanların- ayrılıkçı tutum ve söylem geliştirmelerine neden olmuştur.

Buna en iyi örnek; Fransa'da 2005 yılında Fas, Tunus ve Cezayir asıllı göçmenlerin başlattığı hadiseler, göçmenlere yönelik ülkede gerçekleşen yok sayma politikasının bir sonucudur. Bu sonuç doğrultusunda görülüyor ki, ülkeler çok kültürlülük konusunda ayrımlı tutumlar geliştirmesine, dünya ekseninde çok kültürlü toplum düşüncesinin, oluşan bu hoşgörü ve saygılı ortamının zora girmesine, bunu karşısında aşırı ulusalcı ve dışlayıcı fikirlerle farklılıkların görmezden gelinmesine ortam hazırlamıştır.

Sonuç olarak söylenebilir ki bugüne kadar elde edilen tecrübeler ve uygulanan siyaset göstermiştir ki bir topluğunda içerisinde yer edinmiş olan insanlar farklılıklarını, ötekileştirilmeden yaşayabilmelerine olanak sağlanmalı, ortak noktalarda buluşabilecek karşılıklı hoşgörüyeye ve anlayışa sahip olmalıdırlar. Siyaset yapıcılar da toplumun genel uyumunu bozmadan, toplumun genelini kucaklayacak düşüncede olmalı, buna uygun demokratik, eşitlikçi ve özgürlükçü çözüm yolları bulunmalıdır. Kültürel farklılığı olan çok kültürlü gruplar veya fertleri arasında ortaya çıkan problemlerin çözümünde her iki tarafı da eşit kabul edecek, yeni problemler yaratmadan yalnızca sorunun çözümüne odaklanmış araçlar bulunmaya çalışılmalıdır. Önerilere rağmen çözüme ulaşılmaz ve uyuşmazlık olursa ulusal ve uluslararası düzeyde kabul görmüş genel ve hukuka uygun ilkeler çerçevesinde, tarafların ekonomik, siyasi, askeri güçleri hesaba katılmadan problemler çözülmeye çalışılmalıdır.

Çok kültürlü toplumlarda en önemli hususlardan biride eğitim konusudur. Eğitim, devletin belirlediği eğitim politikaları ve müfredatıyla okullarda yaygınlaşacak fakat öncelikle eğitimcilerin çok kültürlülük farkındalık ve bilinçlilik düzeyleri ile hayata geçebilecektir. Bu durumda, gerçekleştirilen çalışmalar pozitif sonuçlar ortaya koysalar da öğretmenlerin çok kültürlülük algısı ile ilgili bilgi ve hassasiyet eksikliklerini de ortaya koymuşlardır. Bu nedenle, çok kültürlülük algı çalışmalarında ve gerçekleşecek faaliyetlerde eğitim çalışmalarına daha fazla önem verilmeli, çok kültürlülüğün nasıl anlaşıldığı tespit edilerek, çözümleri için öneriler getirilmelidir. Gelecekteki, ayrımlılıkların bir arada yaşama deneyiminin nasıl olacağı, gelecek nesilleri yetiştiren eğitimcilerin ellerinde şekillenecektir. Bu nedenle eğitimcilerin çok kültürlülük algısı konularında farkındalık, bilgi ve duyarlılık seviyeleri kritik önem arz etmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre çok kültürlü toplumlarda gerçekleştirilen algı çalışması neticesinde,

✓ Çok kültürlü eğitim ve anadilde eğitimi desteklemenin önemli olduğu belirtilmektedir. Gelecek yıllarda gerçekleştirilmesi muhtemel gözükten çok kültürlü eğitim için, öğretmen yetiştirme programlarına bu doğrultuda dersler konulabilir.

✓ Öğretmenler ile gerçekleştirilen görüşmeler neticesinde, farklı kültür ve etnik kökenden olan zorunlu göçmen bireylerin ders programlarında ve ders kitaplarında kendi kültürlerinden bahsedilmemesinden dolayı rahatsızlık duymaktadırlar. Bu nedenle ders programları ve kitapları farklı kültürden olan insanların özelliklerini yansıtacak şekilde düzenlenebilir.

✓ Anadili Türkçe olmayan zorunlu göçmen bireylerin, sportif bir faaliyete katılımında dilin değil top raketinin bağdaştırıcı gücü ile bireyleri kaynaştırdığı, sosyal alışveriş içerisine girdikleri en önemlisi de buldukları ayrımlı topluluk içerisinde eşit bir paylaşım ve iletişim aracı bulmaları çok kültürlü toplulukları bir araya getirmede sportif bir faaliyete katılımın da etken bir madde olmuştur bu tez çalışmasında. Bu nedenle çok kültürlü toplumda algı çalışmaları çerçevesinde sosyal uyumda da önerdiğimiz gibi sportif faaliyetlerin önemi yatsanamaz düzeyde önemlidir ve her birey bu hakka eşit şekilde ulaşmalıdır.

✓ Çok kültürlülük ve spor faaliyetleri konuları Türkiye’de henüz yeterince araştırılmış konular değildir. Bu nedenle, bu alanda yapılacak yeni çalışmalar, Türkiye’nin vizyonuna katkı sağlayabilir ve toplumsal barışın dinamiklerini oluşturabilir.

Spor sosyolojisi alanı üzerine hazırlanan bu tez araştırması, bir toplumsal değişim süreci yaşayan zorunlu göçmen grupların “sosyal uyum ve çok kültürlülük algılarında”, “spor’ faaliyetlerine katılımın” sosyal ilişkilerin temelini oluşturan çok kültürlü toplumlarda sosyal uyumun sağlanmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Yapılan saha çalışmaları neticesinde sıkça sorduğumuz sorulardan bir tanesi çok kültürlü toplumları bir araya nasıl getiririz ve bir diğeri de bir arada yaşamalarına olanak sağlayacak sosyal uyumu nasıl yakalayabileceğimiz hususlarıydı. Spor sosyolojisi, sosyal ve kültürel yaşamın bir parçası olarak sporu incelemesi, Sporu, sadece fiziksel başarı olarak değil belirli bir toplumsal ve kültürel ortamda yaşayan bireylerin duygu ve fikirleriyle deneyimledikleri bir sosyal olgu olarak kabul etmemiz sorduğumuz sorunun cevabı olmuştur.

KAYNAKLAR

- Adıgüzel Y. Göç Sosyolojisi. 2. Baskı, Ankara, Nobel Akademik Basım Yayın. 2018; 3-31.
- Armağan İ. Sporun Toplum bilimsel Temelleri. İzmir,1981.
- Ajansı AK. Ankara Göç Analizi. Ankara, Ankara Kalkınma Ajansı Araştırmalar Serisi- 5. 2014; 6-9.
- Akandere M. Üniversite gençliğinde görülen kaygının giderilmesinde sporun farklı yaş gruplarına etkisinin incelenmesi. G.Ü. BESYO Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, Ocak 1998;3(1):5-42-50.
- Akcan AT. Türkiye işgücü piyasasında Suriyeli sığınmacıların yeri ve etkileri. Sosyal Güvenlik Dergisi, 2018;8(2): 59-73.
- Akçalı Ö. Ceza evindeki mahkûmların sosyal uyum sürecinde sporun yeri. G.Ü. BESYO Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresi, Ekim 2003; 5-165-176.
- Akhan L, Batmaz M. Bulgaristan'dan Türkiye'ye gelen göçmenlerin yaşam profillerinin memnuniyet durumlarına etkisi. Bilig, 2015;75:23-42.
- Akıncı B, Nergiz A, Gedik E. Uyum süreci üzerine bir değerlendirme. Göç Araştırmaları Dergisi, 2015;1(2): 58-83.
- Akkaya C, Sarandöl A, Danacı A, Sivrioğlu Y, Kaya E, Kırılı S. Sosyal uyum kendini değerlendirme ölçeği (SUKDÖ) Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirliği. Türk Psikiyatri Dergisi, 2008;19(3): 292-299.
- Aksoy Z. Uluslararası göç ve kültürlerarası iletişim. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2012;5(20): 298.
- Alver K. Emile Durkheim ve kültür sosyolojisi. Sosyoloji Dergisi, 2010;21: 199-210.
- Amman T, İkizler C. Sporda sosyal bilimler. 1. Baskı, İstanbul, Alya Yayım Dağıtım. 2000; 85-150.
- Arık B. Top ekranda. 1.Baskı, İstanbul, Salyangoz Yayınları. 2004.
- Aritan C. Spor sosyolojisi.
<https://docplayer.biz.tr/21071081-Spor-sosyolojisi-dr-canan-koca-aritan-hacettepe-universitesi-spor-bilimleri-ve-teknolojisi-yuksekokulu-sbr-129-spor-bilimleri-ve-rekreasyon-2012.html>. Erişim tarihi: 04.04.2019.

- Arslan İ, Bozgeyik Y, Alancıoğlu E. Göçün ekonomik ve toplumsal yansımaları: Gaziantep'teki Suriyeli göçmenler örneği. Gaziantep: İlahiyat Akademi Dergisi, 2016;129.
- Atalı L. Türkiye'de Suriyelilere sağlanan hizmetlerin spor yönü ile incelenmesi. Journal of Social and Humanities Sciences Research, 2018; 4532-4533.
- Avcı M, Lise Öğrencilerinin toplumsal uyum düzeylerine etki eden toplumsal nedenler: Erzurum ili merkez örneği. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, Yüksek Lisans Tezi, 2003; 7-10-40.
- Ayaz M F. Çok kültürlülük algı ölçeği: geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 2016;15.
- Başbakanlık T C. Türkiye'deki Suriyelilerin demografik görünümü, yaşam koşulları ve gelecek beklentilerine yönelik saha araştırması. Ankara. 2017;11-19.
- Bayraktar C. Sosyal yapı özelliklerinin spora etkisi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2003; Xvii (I): 19-36.
- Bayram L. Düzenli spor yapmanın ıslahevlerindeki çocuk ve gençlerin sosyal uyum ve iletişim becerileri üzerindeki etkisi. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Samsun, Doktora Tezi, 2013; 7-25.
- Beamish R. Toward a sport ethic,(iç): Sociology of sport and social theory. (E. H. Smith, Dü.) 2010.
- Beden Eğitimi ve Spor. Ülkemizde amatör sporun yeri. T.C. Devlet Planlama Teşkilatı. http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/04_Beden-E%C4%9Fitimi-ve-Spor.pdf, 1979. Erişim Tarihi: 11.04.2019.
- Bilgiseven AK. Sosyal İlimler Metodolojisi. 3.Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi.1982
- Blackshaw T. The sociology of sport reassessed in light of the phenomenon of Zygmunt Bauman. International Review for the Sociology of Sport, 2002;199-217.
- Bottomore TB. Toplumbilim. (Ü. Oskay, Çev.) İstanbul,Doğan Yayıncılık. 2015
- Bozkurt V. Değişen Dünyada Sosyoloji. 9. Baskı, Bursa, Ekin Yayınevi. 2013;2-59.
- Broomberger C. Football as World – view and as Ritual, (iç): French Cultural Studies. Sage Pub.1995.
- Çağlayan S. Göç kuramları, göç ve göçmen ilişkisi. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2006;(17): 75.

- Çakır VO. Spor sosyolojisinin doğuşu; geleneksel beden eğitimi usul ve yaklaşımlarında dönüşüm. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, Doktora Tezi, 2014
- Çekin A. Çok kültürlülük ve din öğretimi: din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerinin çokkültürlü eğitime ilişkin tutumları çerçevesinde bir analiz, International periodical for the languages, Literature and history of Turkish or Turkic, 2013;8(12): 241-248.
- Delenay T, Madigan T. The sociology of sports. Mcfarlad company inc. Publishers. 2015
- Demir, S. Çok kültürlü eğitimin Erciyes üniversitesi öğretim elemanları için önem derecesi, International periodical for the languages, Literature and History of Turkish or Turkic 2012; 7(4): 1453-1475.
- Demirbolat A. Toplum ve Spor. Ankara, Kadıoğlu Matbaası. 1988
- Deveci, A. Danimarka'da (Odense'de) yaşayan türklerin ilköğretimde yaşadıkları eğitsel ve yönetsel sorunlar. Sakarya Üniversitesi, Sakarya, Yüksek Lisans Tezi, 2010; 44-51
- Devecioğlu S. Spor yönetiminde mülteci sporcular problemi. Uluslararası 11. Kamu Yönetimi Sempozyumu, Elâzığ, Bildiri Kitabı, 2017;409-411.
- Dever A. Sosyolojik Teoriler ve Spor. 1.Baskı, Konya, Çizgi Kitabevi. 2017;25-73.
- Dever A. Spor Sosyolojisi. 2. Baskı, Ankara, Siyasal Kitapevi. 2015;99- 11.
- Doğan B. Spor Sosyolojisi ve Uygulamalı Spor Sosyolojisine Giriş. 1. Baskı, İzmir, Meta Basım. 2004
- Dönmezkar CÖ. Türkiye'de yabancıların çalışma hakkı: Suriyelilerin işgücü piyasasındaki durumu. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2016;152-159.
- Erdoğan M. Türkiye'deki Suriyeliler Toplumsal Kabul ve Uyum. 2. Baskı, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. 2018; 101-105.
- Erdoğan, M. Türkiye'deki Suriyeliler ve Yerel Yönetimler. Belediyelerimiz Sığınmacıların Yanında. İstanbul, Korza Yayıncılık. Ocak 2016.
- Ergil D. Toplum ve İnsan. 1. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi Yayınları. 1984
- Erkal M, Baloğlu B, Baloğlu F. Ansiklopedik Sosyoloji Sözlüğü. 1. Baskı, İstanbul, Der Yayınları. 1997.

- Erkal M. Sosyolojik Açından Spor. 2. Baskı, İstanbul, Kutsun Matbaa ve Reklamcılık Hizmetleri. 1992.
- Geçici Koruma Yönetmeliği. Ankara, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma-kanunu-ve-yonetmeliği>, 2014. Erişim Tarihi: 04.04.2019
- Giddens A. Sosyoloji. 1.Baskı, İstanbul, Kırmızı Yayınları. 2013; 37-38.
- GİGM 2013. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu. <https://www.goc.gov.tr/multeci>, 2013. Erişim Tarihi: 08.05.2019
- Güçlü M, Yentürk J. Milli takım düzeyindeki elit bayan sporcuların kişisel ve sosyal uyum düzeyleri ile bedenlerini algılama düzeylerinin karşılaştırılması, Spormetre, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi 2008; VI (4):183-192.
- Güllüpinar F. Göç olgusunun ekonomi politiği ve uluslararası göç kuramları üzerine bir değerlendirme. Yalova Sosyal Bilimler Dergisi. 2012;(4): 12-74.
- Gümüştan D. Mülteci çocukların eğitimi ve uyumlarına yönelik yapılan müdahale programları üzerine bir derleme. Nesne Psikoloji Dergisi. 2017;5 (10): 249-258.
- Güneş F, Suğur S, Şavran G. Klasik Sosyoloji Tarihi. 1.Baskı, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları. 2011; 62-135
- Güven S. Toplumbilim. 1. Baskı, Bursa, Ezgi Kitapevi. 1999.
- Karasar N. Bilimsel Araştırma Yöntemi. 1. Baskı, Ankara, Nobel Yayın Evi. 1999.
- Kardeş S, Akman B. Suriyeli Mültecilerin Eğitimine Yönelik Öğretmen Görüşleri. <http://ilkogretim-online.org.tr/index.php/io/article/view/2253>, 2018. Erişim tarihi: 10.04.2019
- Kayaoğlu GA. Futbol fanatizmi. Sosyal kimlik ve şiddet: bir futbol takımının taraftarlarıyla yapılan çalışma. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, Doktora Tezi, 2000.
- Keten M. Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Güvenlik. 1.Baskı, Ankara, Dpt yayınları. 1974.
- Kılcıgil E. Sosyal Çevre-Spor İlişkileri: Teori ve Elit Sporculara İlişkin Bir Uygulama. 1. Baskı, Ankara, Bağran Yayın Evi. 1998.
- Kıvanç H. Olimpizm ve İnsan Semineri. Ankara, GSGM Spor Eğitimi Dairesi Yayınları. 1991.
- Kızılcılık S. Sosyoloji Teorileri III. 1. Baskı, İzmir, Saray Tıp Kitapevleri. 1996.

- Kuyucuoğlu İ. Sosyolojinin kuruluşunu etkileyen düşünce akımları ve klasik sosyolojide yöntem tartışmaları. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2015; 8(36), 674-677.
- Küçük V, Koç H. Psiko- Sosyal gelişim sürecinde insan ve spor ilişkisi. 2004;1-4.
- Layder D. Sosyolojik Araştırma Pratiği: Teori ve Sosyal Araştırmanın İlişkilendirilmesi. (S. Ünal, Çev.) Ankara, Heretik Yayıncılık. 2013.
- Loy JB. Emile Durkheim: Structural Functi Theory, Sport and & Society. (J. Y. Ed: Maguire, Dü.) USA. 2002.
- Malcolm D. The Social Construction of the Sociology of Sport: A Professional Project. 2012.
- Milton, ZR. Trends of research in social sciences of sport. Sociology of sport, 15. Finlandiya: Master Thesis. 2000.
- Orhan O, Gündoğar SS. Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye etkileri. Ortadoğu stratejik araştırmalar merkezi. 2015;12-20.
- Ozankaya Ö. Toplum Bilimine Giriş. Ankara, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları. 1977.
- Özdemir E. Suriyeli mülteci krizinin Türkiye'ye etkileri. Ankara, ANKASAM Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi. 2017;114-140.
- Özdemir M, Dil K. Öğretmenlerin çokkültürlü eğitime yönelik tutumları: Çankırı ili örneği. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Ankara, 2013; 46(2): 215-232.
- Özer U, Çolakoğlu T. Çağdaş spor bilincinin oluşmasına ilişkin spor yöneticilerinin görüşleri. Ulusal Spor Bilimleri Dergisi. 2017.
- Parekh B. Rethinking Multiculturalism Cultural Diversity and Political Theory. (B. Tanrıseven, Çev.) Ankara, Phoenix Yayınevi. 2002.
- Polat, S. Okul müdürlerinin çokkültürlülüğe ilişkin tutumları. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 2012; (42):334-343.
- Ritzer G. Toplumsal Olgular. Emile Durkheim (Ü. Tatlıcan, Çev). 1992; 3.
- Sağlam Hİ, Kanbur Nİ. Sınıf öğretmenlerinin mülteci öğrencilere yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. 2017; 311-323.
- Sayın Ö. Türkiye Cumhuriyeti'nin Sosyolojik Temelleri. Sosyoloji Dergisi Ülgen Oskay'a Armağan Özet Sayısı (Hakemsiz). 2007; 62.

- Stepnisky GR. Çağdaş Sosyoloji Kuramları ve Klasik Kökleri (I. E. Howison, Çev). Ankara. 2012;20.
- Şenduran F. Askeri liselerde sporcu öğrenciler ile sporcu olmayan öğrencilerin problem çözebilme, strese karşı koyabilme, uyum becerileri ve başarı düzeyleri, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. İstanbul, Yayınlanmamış Doktora Tezi ,2006; 7-10-40.
- Tan M. Toplum Bilimine Giriş. Ankara, A.Ü.E.F. Yayınları.1981.
- Tavşancıl E. Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi. 6. Baskı, Ankara, Nobel Yayıncılık. 2014.
- Toprak, G. Öğretmenlerin çokkültürlü tutum ölçeği'nin güvenilirlik ve geçerlik çalışması. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat, 2008.
- Tuna M. Sosyolojinin Ortaya Çıkış Koşulları ve Niteliği Üzerine. Ankara, Detay Yayınları. 2012;845-860.
- Tunç AŞ. Mülteci davranışı ve toplumsal etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere ilişkin bir değerlendirme. Tesam Akademi Dergisi. 2015;33-35.
- UNİCEF. Türkiye'de 'Kayıp bir Kuşak' Oluşmasını Önlemek. http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/Children%20of%20Syria_01.2007_TR.pdf, 2016. Erişim Tarihi: 06.05.2019.
- Uslu A, Hasırcı S, 1999. Lise ve dengi okullarda öğrenim gören öğrencilerin beden eğitimi derslerinin sosyal uyum düzeyine etkilerinin araştırılması, Gazi Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, Ankara, 2003; 30.
- Yazıcı AG. Toplumsal dinamizm ve spor. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi. 2014;396-397-399.
- Yazıcı S, Başol G, Toprak G. Öğretmenlerin çokkültürlü eğitim tutumları: bir güvenilirlik ve geçerlik çalışması. Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi 2009;(37): 229-242.
- Yetim A. Sosyoloji ve Spor. Ankara, Topkar Matbaacılık. 2000.
- Yetim AA. Sosyoloji ve Spor. İstanbul, Morpa Kültür Yayınları. 2005.
- Yıldırım S, İslamoğlu E, İyem C. Suriyeli sığınmacıların toplumsal kabul ve uyum sürecine ilişkin bir araştırma. Bilgi Yayınları. 2017.
- Yücesoy MM, Sirkeci İ. Beklenmeyen Misafirler: Suriyeli Sığınmacılar Penceresinden Türkiye Toplumunun Geleceği. 2018; 102.

Ziya O. Mülteci- Göçmen belirsizliğinde iklim mültecileri. TBB Dergisi. 2012; 231-234.

Zorunlu Göçmen Grupların Toplumsal ve Spor Aktivitelerinde, Sosyal Uyum ve Çok Kültürlülük Algısı; Samsun İli Örneği

Demografik Bilgi Formu (EK-1)

Yaşınız:						
Cinsiyetiniz:	Kadın ()		Erkek ()			
Eğitim durumunuz:	İlkokul ()	Ortaokul ()	Lise ()	Üniversite ()	Yüksek lisans ()	Doktora ()
Çalışma Durumunuz:	Evet ()		Hayır ()			
Gelir Düzeyiniz:	Düşük ()		Orta ()		Yüksek ()	
Medeni Durumunuz:	Evli ()		Bekar ()			
Çoğunuzun Var mı?	Evet ()		Hayır ()			
Herhangi bir spor faaliyetinde bulunuyormusunuz?					Evet ()	Hayır ()
Evet ise cevabınız lütfen branşınızı belirtiniz:						
Evet ise cevabınız lütfen spor yapma sürenizi belirtiniz: (hafta-ay-yıl)						
Evet ise cevabınız samsunda spor yapma sürenizi belirtiniz: (hafta-ay-yıl) gibi.						
Not: Lütfen verilen formdaki tüm soruları cevaplayınız. Türkçe ve Arapça formunda aynı anketler vardır, hangi dili iyi biliyorsanız o formun anketini doldurunuz.						
Teşekkürler.						

Sosyal Uyum Kendini Değerlendirme Ölçeği (SUKDÖ)			
Bir işiniz var mı? هل لديك عمل؟			
Evet نعم		Hayır لا	
Cevabınız evet ise إذا كانت إجابتك هي "نعم"			
1.İşinizle ne kadar ilgilisiniz? ما مدى اهتمامك بعملك؟			
0-hiç ./أبدا	1-biraz بعض / ١	2-kısmen جزئيا / ٢	3- çok الكثير / ٤
Cevabınız hayır ise إذا كانت إجابتك "لا"			
İlgili aktivitelerle ne kadar ilgilisiniz? كم تهتم بالأنشطة المنزلية؟			
0-hiç ./أبدا	1-biraz بعض / ١	2-kısmen جزئيا / ٢	3- çok الكثير / ٣
3.Bu işi, bu aktiviteleri ne kadar zevkli sürdürüyorsunuz? كيف ممتعة هل تقوم بهذه الأنشطة؟			
0-hiç ./أبدا	1-çok az قليل جدا / ١	2-biraz بعض / ٢	3- çok الكثير / ٣
4.Hobilere ve boş zaman aktivitelerine ilginiz var mı? هل أنت مهتم بالهوايات والأنشطة الترفيهية؟			
0-hiç ./أبدا	1-biraz بعض / ١	2-kısmen جزئيا / ٢	3- çok الكثير / ٣
5.Boş zamanlarınız ne kadar nitelikli? ما مدى تأهلك وقت فراغك؟			
0-yetersiz ./غير كافية	1-vasat متوسط / ١	2-iyi جيد / ٢	3- çok iyi جيد جدا / ٣
6.Aile üyelerinizle (eş, çocuklar, ebeveyn, vb.) ne sıklıkla iletişimde bulunursunuz? كم مرة تتواصل مع أفراد الأسرة (الأزواج، الأطفال، الآباء، الخ)؟			
0-hiç ./أبدا	1-nadiren نادرًا / ١	2-sık sık غالبًا / ٢	3- çok sık غالبًا جدا / ٣
7.Ailenizle ilişkilerinizin durumu nasıldır? كيف هي علاقتك مع العائلة؟			
0-yetersiz ./غير كافية	1-vasat متوسط / ١	2-iyi جيد / ٢	3- çok iyi جيد جدا / ٣
8. Ailenizin dışında ne kadar insanla ilişkileriniz var? كم من الناس لديك الإتصال ما عدا عائلتك؟			
0-hiç ./أبدا	1-çok az قليل جدا / ١	2-biraz بعض / ٢	3- çok fazla كثيرا جدا / ٣
9.Başkalarıyla ne derecede ilişki kurmaya gayret edersiniz? من الوقت تسعى إلى التواصل مع الآخرين؟			
0-hiç ./أبدا	1-oldukça aktif şekilde بنشاط كبير / ١	2-aktif bir şekilde بنشاط / ٢	3- çok aktif bir şekilde بنشاط كبير جدا / ٣
10.Genel olarak diğer insanlarla ilişkilerinizi nasıl değerlendirirsiniz? كيف تقيم علاقاتك مع الآخرين بشكل عام؟			
0-yetersiz ./غير كافية	1-vasat متوسط / ١	2-iyi جيد / ٢	3- çok iyi جيد جدا / ٣
11.Başkalarıyla ilişkilerinize ne kadar değer verirsiniz? كم تقيم علاقاتك مع الآخرين؟			
0-hiç ./أبدا	1-çok az قليل جدا / ١	2-biraz بعض / ٢	3-çok الكثير / ٣

12.Sosyal çevrenizdeki insanlar sizinle ne sıklıkta temas kurarlar? ١٢ / إلى أي مدى يتصل بك الأشخاص في بيئتك الاجتماعية؟			
0-hiç أبدا /.	1-nadiren نادرا /١	2-sık sık غالباً /٢	3- çok sık غالباً جدا /٣
13.Sosyal kurallara, iyi davranışlara ve nezakete dikkat eder misiniz? ١٣ / هل تهتم بالقواعد الاجتماعية والسلوك الجيد والانضباط؟			
0-hiç أبدا /.	1-nadiren نادرا /١	2-çoğu zaman غالباً /٢	3- her zaman كل وقت /٣
14.Ne dereceye kadar sosyal hayatın (Cami, Okul kulübü, Spor gibi) içindediniz? ١٤ / هو حجم الحياة الاجتماعية (النادي ، الكنيسة ، إلخ)؟			
0-hiç أبدا /.	1-çok az قليل جدا /١	2-oldukça بكثير /٢	3-tamamen تماماً /٣
15.Nesneleri, durumları ve insanları daha iyi anlamak için bunlar hakkında bilgi araştırmayı sever misiniz? ١٥ / هل ترغب في استكشاف معلومات حول الأشياء والمواقف والأشخاص لفهمها بشكل أفضل؟			
0-hiç أبدا /.	1-çok değil ليس كثيرا /١	2- oldukça بكثير /٢	3-çok fazla كثيرا جدا /٣
16.Bilimsel, teknik ya da kültürel bilgiye ilgi duyar mısınız? ١٦ / هل أنت تهتم بالمعرفة العلمية أو التقنية أو الثقافية؟			
0-hiç أبدا /.	1-fazla değil ليس كثيرا /١	2-oldukça بكثير /٢	3-çok fazla كثيرا جدا /٣
17.Ne sıklıkla insanlara görüşlerinizi ifade etme gücünüzü çekersiniz? ١٧ / كم مرة تجد صعوبة في التعبير عن وجهات نظرك للناس؟			
0-her zaman كل وقت /.	1-sıklıkla غالباً /١	2-bazen أحيانا /٢	3- asla أبدا /٣
18.Ne sıklıkla kendinizi sosyal çevrenizden reddedilmiş ya da dışlanmış hissedersiniz? ١٨ / كم مرة تشعر أنك مرفوض أو مستبعد من دوائرنا؟			
0-her zaman كل وقت /.	1-sıklıkla غالباً /١	2-bazen أحيانا /٢	3- asla أبدا /٣
19.Fiziksel görünümünüzü ne kadar önemsersiniz? ١٩ / كم تهتم بمظهرك الجسدي؟			
0-hiç أبدا /.	1-çok değil ليس كثيرا /١	2-biraz بعض /٢	3-çok الكثير /٣
20.Ne dereceye kadar kaynak ve gelirlerinizi idare etmede zorluk çekersiniz? ٢٠ / ما مدى صعوبة إدارة مواردك ودخلك؟			
0-her zaman كل وقت /.	1-sıklıkla غالباً /١	2-bazen أحيانا /٢	3- asla أبدا /٣
21.Çevrenizi istek ve ihtiyaçlarınıza göre düzenlediğinizi düşünür müsünüz? ٢١ / هل تعتقد أنك تنظم بيئتك وفقا لاحتياجاتك ومطالباتك؟			
0-hiç أبدا /.	1-çok değil ليس كثيرا /١	2-oldukça بكثير /٢	3-çok fazla كثيرا جدا /٣

التعددية الثقافية مقياس التصور (التذييل ٢)

أنا أوافق بشدة	أنا موافق	متردد	أنا لا أوافق	أنا لا أوافق أبداً	إلى أي مدى توافق على العبارات التالية؟
٥	٤	٣	٢	١	١ اتفاقيات على اللغة المختلفة من الناس من حولي لا يرعيني
٥	٤	٣	٢	١	٢ أحترم الناس بغض النظر عن معتقداتهم الدينية.
٥	٤	٣	٢	١	٣ يجب على المعلمين المنح كل طالب فرصة ليعيشوا قيمهم الثقافية
٥	٤	٣	٢	١	٤ أعتقد أنه من الخطأ معاملة الناس وفقاً لوضعهم الاجتماعي.
٥	٤	٣	٢	١	٥ أرى تنشئة ثقافات مختلفة معاً كضرورة اجتماعية
٥	٤	٣	٢	١	٦ أفهم أن الأشخاص الذين يعيشون في مناطق مختلفة يمكن أن يكون لديهم سلوكيات وأفكار مختلفة عن بعضهم البعض
٥	٤	٣	٢	١	٧ أعتقد أن التعليم متعدد الثقافات سيكون مفيداً للطلاب من خلفيات عرقية مختلفة
٥	٤	٣	٢	١	٨ أعتقد أن التعليم متعدد الثقافات سيجل المشاكل التي تكمن في المجتمع بسبب الاختلافات
٥	٤	٣	٢	١	٩ أعتقد أن تنفيذ برامج التعليم متعدد الثقافات في المدارس سيوفر فرصاً متساوية في التعليم
٥	٤	٣	٢	١	١٠ أرى نفسي كمربي متعدد الثقافات
٥	٤	٣	٢	١	١١ أنا اتعاطف مع الأفراد الذين يختلفون ثقافتهم عني
٥	٤	٣	٢	١	١٢ أفضل الفصول التي لا يوجد فيها سوى ثقافة واحدة ، والطبقات التي لها أكثر من حقوق متساوية ثقافية
٥	٤	٣	٢	١	١٣ أعتقد أن الاختلافات الثقافية يمكن أن تكون ميزة للتحصيل الدراسي للطلاب
٥	٤	٣	٢	١	١٤ أود الحصول على دروس حول التعليم متعدد الثقافات في برامج تدريب المعلمين.
٥	٤	٣	٢	١	١٥ لا أعتقد أن التعليم المتجسد في الاختلافات الثقافية سيؤدي إلى تمايز اجتماعي
٥	٤	٣	٢	١	١٦ أعتقد أن المعلمين يجب أن يقبلوا الطلاب من ثقافات مختلفة بهويتهم الثقافية الخاصة
٥	٤	٣	٢	١	١٧ يجب أن يكون نظام التعليم ليشمل ثراء جميع الهويات العرقية في البلاد

١٨	أعتقد أن التمييز العرقي القائم على أساس الجذور مشكلة مهمة في بلدنا	١	٢	٣	٤	٥
١٩	أنا أحترم سلوك الناس بناءً على أعمارهم	١	٢	٣	٤	٥
٢٠	أنا أحترم الناس الذين لديهم أفكار إيديولوجية مختلفة	١	٢	٣	٤	٥
٢١	أعتقد أن الناس يجب أن يكونوا قادرين على شرح خلفياتهم العرقية دون القلق	١	٢	٣	٤	٥
٢٢	يجب أن تكون بيئة التدريس قادرة على تلبية احتياجات الطلاب في ثقافات مختلفة	١	٢	٣	٤	٥
٢٣	أعتقد أن التعليم متعدد الثقافات مهم للغاية بحيث لا يمكن تجاهله اليوم.	١	٢	٣	٤	٥
٢٤	أعتقد أن الناس يجب أن يشرحوا معتقداتهم الدينية دون القلق	١	٢	٣	٤	٥
٢٥	أعتقد أنه يجب على الطلاب ألا يروا أنفسهم كفئة فرعية بسبب ثقافتهم في بيئة التدريس	١	٢	٣	٤	٥

**ZORUNLU GÖÇMEN GRUPLARIN TOPLUMSAL VE SPOR
AKTİVİTELERİNDE SOSYAL UYUM VE ÇOK KÜLTÜRLÜLÜK ALGISI
SAMSUN İLİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS /TEZ ÇALIŞMASI

VELİ ONAY MEKTUBU

Sayın Veliler, Sevgili Anne-Babalar,

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Bölümü Yüksek Lisans öğrencisi olarak, yüksek lisans tezi kapsamında “Zorunlu göçmen grupların toplumsal ve spor aktivitelerinde, sosyal uyum ve çok kültürlülük algısı; Samsun ili örneği” başlıklı araştırma çalışmasını yürütmekteyim. Araştırmamızın amacı; Samsun’daki sportif faaliyetlere katılan ve katılmayan mültecilerin sosyal uyum ile çok kültürlülük algılarının spor sosyolojisi bağlamında incelenmesidir. Bu amaçla çocuklarınızın ve sizin bazı anket ve formları doldurmanıza ihtiyaç duymaktayım. Katılmasına izin verdiğiniz takdirde çocuğunuz anketi spor faaliyeti öncesi ve boş vakit zamanında dolduracaktır. Anne-baba onay formu ise size çocuğunuz aracılığıyla ulaştırılacaktır. Çocuğunuzun cevaplayacağı soruların onun psikolojik gelişimine olumsuz etkisi olmayacağından emin olabilirsiniz. Sizin ve çocuğunuzun dolduracağı anketler ve form cevaplarınız kesinlikle gizli tutulacak ve bu cevaplar sadece bilimsel araştırma amacıyla kullanılacaktır. Bu formu imzaladıktan sonra çocuğunuz katılımcılıktan ayrılma hakkına sahiptir.

Araştırmayla ilgili sorularınızı aşağıdaki e-posta adresini kullanarak yöneltebilirsiniz.

Saygılarımla,

Betül TOZLU

E posta: betozlu.55@gmail.com

Lütfen bu araştırmaya katılmak konusundaki tercihinizi aşağıdaki seçeneklerden size en uygun gelenin altına imzanızı atarak belirtiniz ve bu formu çocuğunuzla okula geri gönderiniz.

A) Bu araştırmaya tamamen gönüllü olarak çocuğum’nın da katılımcı olmasına İzin veriyorum İzin vermiyorum

B) Çalışmayı istediği zaman yarıda kesip bırakabileceğini biliyorum ve verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı olarak kullanılmasını Kabul ediyorum. Kabul etmiyorum

Baba Adı-Soyadı.....

Anne Adı-Soyadı.....

İmza

İmza

.....

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURUL KARARLARI

KARAR TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR SAYISI
08.06.2018	5	2018 / 203

KARAR NO: 2018 - 203
Üniversitemiz Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyelerinden Prof. Dr. Soner ÇANKAYA'nın danışmanlığında Betül TOZLU'nun "Zorunlu Göçmen Grupların Toplumsal ve Spor Aktivitelerinde, Sosyal Uyum ve Çok Kültürlülük Algısı; Samsun İli Örneği" isimli yüksek lisans tezine ilişkin anket ve gözlem çalışmaları okunarak görüşüldü.

Üniversitemiz Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyelerinden Prof. Dr. Soner ÇANKAYA'nın danışmanlığında Betül TOZLU'nun "Zorunlu Göçmen Grupların Toplumsal ve Spor Aktivitelerinde, Sosyal Uyum ve Çok Kültürlülük Algısı; Samsun İli Örneği" isimli yüksek lisans tezine ilişkin anket ve gözlem çalışmalarının kabulüne oy birliği ile karar verildi.

ASLI GİBİDİR.

T.C.
SAMSUN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 27485554-605.01-E.18858852
Konu : Betül TOZLU'nun
Anket Çalışma İzni

10.10.2018

DAĞITIM YERLERİNE

- İlgi : a) Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 22/08/2017 tarihli ve 35558626-10.06.01-E. 12607291 - 2017/25 sayılı Genelgesi,
b) Samsun, Ondokuzmayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nün 21.09.2018 tarih ve 93771576-302.08.01-E.20985 6sayılı yazısı.

Ondokuzmayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Betül TOZLU'nun İlimiz İlkadım, Atakum ve Canik İlçelerinde Düş Bahçesi Projesi Kapsamında yer alan Suriye, Irak, Afgan ve İran uyruklu öğrencilere yönelik "Zorunlu Göçmen Grupların Toplumsal ve Spor Aktivitelerinde, Sosyal Uyum ve Çok Kültürlülük Algısı" başlıklı tez çalışması yapmak istediğine ilişkin ilgi (b) yazı ve ekleri, ilgi (a) genelgeye göre incelenmiş ve komisyon tarafından uygun görülmüştür.

Söz konusu çalışmanın komisyon kararı doğrultusunda, anket sonuçların çalışmayı yapan kişi tarafından raporlanarak, Müdürlüğümüz Ar-Ge Birimine gönderilmesine dikkat edilerek, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Millî Eğitim Temel Kanunu ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak, ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek şekilde, duyurusu ve denetimi ilçe millî eğitim müdürlüğünüz tarafından gerçekleştirilmek üzere okul müdürlüğü sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmadan gönüllülük esasına bağlı olarak yapılmasının sağlanması hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Coşkun ESEN
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

Ekler :

- 1- İlgi (b) dilekçe ve ekleri (15 sayfa)
2-03.10.2018 tarihli komisyon kararı (1 sayfa)

DAĞITIM:

Gereği:
İlkadım, Canik, Atakum İlçe Kaymakamlığına
(İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü)

Bilgi:
Ondokuzmayıs Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Müdürlüğü

Adres: Atatürk Biv. Yeni Hükümet Konagi Kat:3 SAMSUN
Elektronik Ağ: samsun.meb.gov.tr
e-posta:

Bilgi için: Bircu Sağiroğlu
Tel: 0 (362) 435 80 63
Faks: 0 (362) 432 48 54

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 43e4-adac-38b1-91a7-1be4 kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
SAMSUN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü
Hayat Boyu Öğrenme Şube Müdürlüğü

Sayı : 64848370-730.08.03-E.218611
Konu : Anket İzni

04/01/2019

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : OMÜ Yaşar Doğu Spor Bilimleri Fakültesi Dekanlığının 14.12.2018 tarihli ve 80270232 -100- E.28389 sayılı yazısı.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı'na bağlı olarak yüksek lisans yapan ve Danışmanlığını Prof.Dr. Soner ÇANKAYA'nın yaptığı Betül TOZLU'nun "Zorunlu göçmen gruplarının toplumsal ve spor aktivitelerinde,sosyal uyum ve çok kültürlülük algısı" isimli yüksek lisans tez çalışmasını yürütmesi için Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Ankara Ofisi tarafından finanse edilen "Düş Bahçesi" Projesi kapsamında yer alan okullarda kayıtlı Suriye,İrak,Afgan ve İran uyruklu mülteci öğrencilerin sportif faaliyetlere katılmalarının sağlanabilmesi, Antrenörlük Eğitimi Bölümü öğrencilerinin gönüllülük esasına dayanarak haftada bir gün, bir saat olmak üzere en az 12 hafta süre ile mülteci öğrencilere spor yaptırılmaları, sosyal uyum ve çok kültürlülük bağlamında kaynaşmalarının sağlanması, tez konusu ile ilgili gözlemlerin yapılması ve yapılacak anket çalışmalarının proje kapsamında raporlaştırılması ilgi yazı ile teklif edilmektedir.

Müdürlüğümüz tarafından mülteci öğrencilerin sosyalleşmeleri için hazırlanan "Düş Bahçesi" projesi kapsamında ilgi yazı ile teklif edilen anket çalışması ve ekli listede belirtilen okullarda mülteci öğrencilerin sportif faaliyetlere katılımının sağlanması konusunda OMÜ Yaşar Doğu Spor Bilimleri Antrenörlük Eğitimi Bölümü öğrencilerinin gönüllülük esasına dayanarak İl. Dönem haftada 1 gün 1 saat olmak üzere 12 hafta süre ile okul idaresi tarafından belirlenen mülteci öğrencilere masa tenisi yaptırılmaları ayrıca sosyal uyum ve çok kültürlülük bağlamında kaynaşmalarının sağlanması amacıyla tez konusu ile ilgili gözlemlerin yapılması ve yapılacak anket çalışmalarının proje kapsamında raporlaştırılması müdürlüğümüzce uygun görülmekte olup;

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarımıza arz ederim.

Coşkun ESEN
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:İlgi yazı ve ekleri

OLUR
04/01/2019
Sezgin ÜÇÜNCÜ
Vali a.
Vali Yardımcısı

Adana İl Millî Eğitim Müdürlüğü Adana Merkez İlçesi Yeni Hükümet Köşkü Kat:3 SAMSUN İSTEMİN YAŞAR Dalı (258 - Samsun) 0(362) 433 80 63 - 433 80 64 - 433 54 50 - 433 50 46 Faks: 0(362) 431 83 76 - 432 48 54 - 432 06 00 @ e-posta: hayatboyuogrenme53@meb.tr

Bu belge elektronik ortamda yayımlanmıştır. http://samsun.meb.gov.tr adresinden D44B-6572-3565-8737-De14 kodu ile teyit edilebilir.

ÖZ GEÇMİŞ

Adı Soyadı: Betül TOZLU

Doğum Yeri: İlkadım/SAMSUN

Doğum Tarihi: 08/03/1988

Medeni Hali: Bekar

Bildiği Yabancı Diller: İNGİLİZCE

Eğitim Durumu (Kurum ve Yıl):

Samsun K.T.Ö.O.E. Kız Meslek Lisesi, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi (2005)

AÜ Açık Öğretim Fakültesi, Sosyal Hizmetler ve Danışmanlık (2013)

OMÜ Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji (2012-2016)

OMÜ Eğitim Fakültesi, Felsefe Grubu Öğretmenliği, Pedagojik Formasyon, Ö.E (2016)

OMÜ Vezirköprü Meslek Yüksek Okulu, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi (2017)

OMÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitim ve Spor Ana Bilim Dalı , Yüksek Lisans (2017-.....)

Çalıştığı Kurum/Kurumlar ve Yıl:

T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Samsun Çocuk Evleri İl Koordinasyon Merkezi, Çocuk Evleri (2010-2016)

OMÜ Zihinsel Engelli Çocuklar Eğitim Koruma ve Araştırma Derneği, Avrupa Birliği Engelli Hakları İçin Katılımcı Yerel Yaklaşım Geliştirme Projesi, Proje Koordinatörlüğü ve Asistanı (2008)

OMÜ Zihinsel Engelli Çocuklar Eğitim, Koruma ve Araştırma Merkezi, (2005-2008)

Namık Kemal Anadolu Lisesi, Felsefe Grubu Öğretmenliği (2015-2016)

Çalışma Alanları: Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Özel Eğitim ve Rehabilitasyon, Sosyoloji, Sosyal Hizmetler ve Danışmanlık, Göç Sosyolojisi(Samsun göçmenleri, göçmen, mülteci,) Din Sosyolojisi(din, dini gruplar), Toplumsal Cinsiyet, Kadın Psikolojisi, Spor Sosyolojisi(Spor Sosyolojisi Teorileri, Aile, Toplum, Tabakalaşma, Cinsiyet, Medya, Ekonomi), Spor Felsefesi, Sosyal uyum, Çok kültürlülük

E-posta: 55.betultozlu@gmail.com

